

HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIT JA ERITYISRAHOITUS NOSTE-OHJELMASSA

Toni Kosonen & Anne Luukkainen
Joensuun yliopisto
Sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan oppiaineryhmä
Koulutuksen yhteiskunnallis-kulttuurisen tutkimuksen yksikkö
Koulutustason kohottaminen aikuisiällä -projekti
Maaliskuu 2008

SISÄLLYS

1	JOHDANTO (Toni Kosonen)	3
1.1	Resurssit hakevassa toiminnassa	4
1.2	Tutkimuksen tavoitteet	5
1.3	Tutkimuksen toteuttaminen	6
1.4	Kyselyyn vastanneet.....	7
2	HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIEN MÄÄRÄ JA RIITTÄVYYS (Toni Kosonen)	11
2.1	Rahoituksen määrä hankkeissa ja oppilaitoksissa sekä arviot riittävyydestä	11
2.2	Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien työajankäyttö.....	13
3	RESURSSIEN KANAVOINTI HAKEVAAN TOIMINTAAN (Toni Kosonen).....	15
3.1	Resurssien jakamisen tasapuolisuus ja tarkoituksenmukaisuus	15
3.2	Yhteistyö ja suunnitelmallisuus resurssien käytössä.....	16
3.3	Hakevan toiminnan muotojen rahoittaminen ja niitä koskevat suositukset	18
3.4	Hakevan toiminnan materiaalit	24
4	HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIT TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄÄN (Anne Luukkainen)	26
4.1	Hakevaa toimintaa tukevia käytäntöjä oppilaitosten toimintaympäristöissä.....	26
4.2	Hakevaa toimintaa hankaloittavia tekijöitä oppilaitosten toimintaympäristöissä	28
4.3	Hakevan toiminnan aikaresurssien riittävyys.....	30
4.4	Hakevan toiminnan osaamisresurssit ja osaamisen tukeminen	33
5	MITÄ NOSTEEN JÄLKEEN? (Anne Luukkainen).....	37
5.1	Hakevan toiminnan tulevaisuuden resursointi	37
5.2	Hakevan toiminnan tulevaisuuden lupaavia käytäntöjä	40
6	YHTEENVETO HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSEISTA.....	44
	Lähteet	51
	Taulukkuuettelo	53
	Kuvioluettelo	54
	LIITTEET.....	55
	LIITE 1: Hankevetäjille suunnattu kysely hakevan toiminnan resursseista	
	LIITE 2: Hakevan toiminnan toteuttajille suunnattu kysely hakevan toiminnan resursseista	
	LIITE 3: Opiskelijamäärien sukupuolittainen painottuminen koulutusaloittain	

1 JOHDANTO

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan Nosteen, valtakunnallisen aikuisten koulutustason kohottamisohjelman, opintoihin hakeutumista edistävien toimien eli hakevan toiminnan tukemista ja resursointia toimijoiden, Noste-hankkeiden hankevetäjien ja oppilaitoksissa eri koulutusaloilla työskentelevien hakevan toiminnan toteuttajien näkökulmasta.

Vuosina 2003–2009 toteutettavassa Noste-ohjelmassa pyritään vahvistamaan niiden 30–59 -vuotiaiden aikuisten asemaa, joilta puuttuu perusasteen jälkeinen tutkinto, tarjoamalla heille mahdollisuus ammatillisen tutkinnon tai osatutkinnon suorittamiseen, sekä maksutonta tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta ja tietotekniikan käytön koulutusta. Ohjelman tavoitteena on *”parantaa enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden työelämässä pysymistä ja urakehitystä, lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoimavajasta ja vaikuttaa työllisyysasteeseen”* (Noste-ohjelman vuosiraportti 2006, 3). Tavoitteiden saavuttamiseksi kohderyhmän koulutukseen hakeutumista edistetään hakevan toiminnan avulla, kohderyhmän mahdollisuuksia osallistua koulutukseen parannetaan lisäämällä opiskelupaikkoja ammatilliseen koulutukseen ja tietokoneen ajokorttikoulutukseen erityisrahoituksella sekä tarjoamalla opiskelun tukitoimia.

Hakevaa toimintaa rahoitetaan Noste-ohjelmassa (opiskelun tukitoimien ohella) erityisrahoituksella, joka ohjataan Noste-hankkeille lääninhallitusten kautta. Hakevan toiminnan (outreach activity) käsite ja lähestymistapa, jota Noste-ohjelmassa hyödynnetään, pitää sisällään ajatuksen koulutukseen osallistumisen laajentamisesta siitä heikosti kiinnostuneiden ryhmien pariin (McGivney 2000, 2002; Toiviainen 2002). Sen keskeisiä elementtejä ovat kohderyhmän määrittely ja sen tarpeiden tunnistaminen, rekrytointistrategia, koulutuksen tuominen kohderyhmän pariin sekä toimijoiden verkostoituminen (McGivney 2000, 2002; Johnston 1987a, 1987b). Hakevassa toiminnassa pyritään niin ikään yleisen tietoisuuden lisäämiseen koulutusmahdollisuuksista, sekä koulutuksen tarjoamiseen ihmisten lähellä heidän tarpeensa huomioiden (McGivney 2002).

Hakeva toiminta pyrkii rikkomaan rutinoituneita opiskelijarekrytoinnin käytäntöjä sekä löytämään uusia toimintatapoja (McGivney 2000, Toiviainen 2002). Sille tunnusmerkillistä on, että opiskelijoita haetaan myös ei-institutionaalisissa puitteissa, kouluorganisaatioiden ulkopuolella, muun muassa työpaikoilla, ottaen henkilökohtaisia kontakteja heihin (McGivney 2000, 2002; ks. myös Pakaste & Laukkanen 2006). Tehostetun tiedottamisen lisäksi kohderyhmän hakeutumista opintoihin edistetään ohjausta ja neuvottelua painottavalla lähestymistavalla sekä opintoja tukevilla toimilla, joihin oppilaitoksille Noste-ohjelmassa tarjotaan enemmän mahdollisuuksia ja resursseja. (Ks. myös Antikainen 2005.)

Tässä tutkimuksessa, joka on osa Noste-ohjelman valtakunnallista seurantatutkimusta¹, tuodaan esiin Noste-hankkeiden hankevetäjien ja oppilaitoksissa eri koulutusaloilla toimivien hakevan toiminnan toteuttajien näkemyksiä Noste-ohjelmassa käytössä olevien hakevan toiminnan resurssien määrästä ja riittävydestä (luku 2), niiden jakamisesta ja kanavoinnista erilaisiin toimintatapoihin (luku 3) sekä resurssien käytöstä hakevan toiminnan toimintaympäristöissä, siis oppilaitoksissa ja paikallisissa verkostoissa (luku 4). Tämän lisäksi tarkastellaan hakevan toiminnan toimintatapojen ja -mallien tulevaisuutta, niiden juurtumista oppilaitosten opiskelijahakukäytäntöihin sekä toimijoiden näkemyksiä rahoituksen järjestämisestä Noste-ohjelman tarjoaman erityisrahoituksen päätyttyä (luku 5).

---

¹ Noste-ohjelman valtakunnallista seurantatutkimusta toteuttavat hakevan toiminnan osalta *Koulutustason kohottaminen aikuisiällä* -projekti Joensuun yliopistossa ja Noste-ohjelman yhteistyöverkostojen, työssäoppimisen ja tukitoimenpiteiden osalta *Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus* Tampereen yliopistossa.

1.1 Resurssit hakevassa toiminnassa

Resurssit -käsite (resources) on yleisimmässä merkityksessään hyvin lakea. Erään määritelmän² mukaan resurssi on fyysinen (aineellinen) tai virtuaalinen (aineeton) entiteetti, joka/jota on rajoitettavasti saatavilla. Resurssit ovat tarpeellisia. Niillä on jokin *käyttötarkoitus*. Ne ovat niukkoja, eli niitä on rajattu *määrä*. Lisäksi resursseja *voidaan käyttää toisten resurssien tuottamiseen*, eli niitä voi muuttaa toiseksi. Resurssit -käsitteen synonyymit, toimintaedellytykset, voimavarat ja keinot (MOT Kielitoimiston sanakirja; MOT Suomi 1.0 a), tuovat esiin käsitteen sävyjä suomenkielessä.

Hyvin yleisesti resurssit mahdollistavat tietyn toiminnan tai tehtävien toteuttamisen. Hakevassa toiminnassa resurssit ovat yleisesti niitä toiminnan edellytyksiä, jotka mahdollistavat hakevalle toiminnalle määritettyjen tavoitteiden toteuttamisen. Keskeisenä hakevan toiminnan *taloudellisena* edellytyksenä Nosteessa on erityisrahoitus, jota ohjelma tarjoaa hakevan toiminnan toteuttamiseen hankkeissa ja niihin osallistuvissa oppilaitoksissa.

Hakevan toiminnan toteuttamista ja edellytyksiä on tarkasteltu kirjallisuudessa taloudellisten resurssien näkökulmasta. Vaativien kohderyhmien tavoittaminen vaatii ”tavallista” koulutusmarkkinointia suurempia taloudellisia panostuksia rekrytointiprosessiin. Hakevan toiminnan keskeiset käytännöt, jalkautuminen oppilaitosten ulkopuolelle ja henkilökohtaiset kontaktit kohderyhmän kanssa, ovat työntensiivisiä ja vaativat näin taloudellisia investointeja henkilöstön työaikaan (McGivney 2000, 83–92, Johnston 1987b, ks. myös Huusko & Luukkainen 2007, 22–23). Hakevaa toimintaa tukevat markkinointi- ynnä muut materiaalit ja työkalut ovat taloudellisten resurssien ohella keskeisiä *aineellisia* resursseja.

Aineellisten resurssien ohella on tärkeä nostaa esiin niitä *aineettomia* resursseja, joita käytetään hakevassa toiminnassa ja sen tukena. Aineettomilla resursseillakaan (tai pääomilla) ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää, vaan esimerkiksi niiden lajeja koskevia erotteluja on useita³. Tämän tutkimuksen tarpeisiin on käyttökelpoinen Lönnqvistin, Kujansivun ja Antolan (2005) esittämä jako inhimilliseen, suhde- ja rakennepääomaan (-resursseihin). Jaottelu kattaa hyvin ne osa-alueet, jotka Noste-ohjelman ja sen hakevan toiminnan suunnitelmissa ja tavoitteissa (sekä eksplisiittisissä että implisiittisissä) on ilmaistu. Näistä esimerkkeinä mainittakoon vaikkapa Nosteen sisäinen tiedotustoiminta (esim. hakevan toiminnan toteuttajien osaamisen tukeminen, kouluttaminen ja ohjaaminen), verkostoina toimiminen ja yhteistyö eri tasoilla, muun muassa keskitetty tiedotus- ja markkinointitoiminta (esitteet, lehdet, tiedotukset, Noste-rekkakiertue, lehdistö- ja radiokampanjointi), sekä oppilaitosten toimintaympäristöjen tarjoamat puitteet (johdon tuki, työjärjestelyt yms.) (ks. Noste-ohjelman vuosiraportti 2006). Tässä resurssimuotojen jaottelussa on kysymys pikemmin näkökulmista resursseihin kuin tämän tai tuon resurssin ominaisuuksista. Noste-ohjelman virallisissa tavoitteissa esitetty näkökulma saattaa erota esimerkiksi hakevaa toimintaa toteuttavien näkökulmista. Ei siis ole merkityksetöntä, mikä missäkin kontekstissa ymmärretään resurssiksi ja mitä ei.

Tässä kyselytutkimuksessa huomio on kiinnitetty erityisesti muun muassa sellaisiin hakevan toiminnan resursseihin kuin (kouluttajien) osaaminen, oppilaitosten ja koulutusalojen yhteistyö (toimiminen verkostona) sekä hakevan toiminnan toimintaympäristökijät.

---

2 Resource(s) -käsitteellä on monenlaisia määritelmiä. Tässä on nojaututtu yhteisöllisesti tuotettuun määritelmään englanninkielisessä Wikipediassa (<http://en.wikipedia.org/wiki/Resource>, 30.1.2008).

3 Aineettomat resurssit ja aineeton pääoma on nostettu keskusteluun erityisesti liiketaloustieteessä viimeisen parin vuosikymmenen aikana (Lönnqvist, Kujansivu & Antola 2005, 14–18). Niitä on määritelty monin tavoin, monenlaisista näkökulmista (ks. emt.).

Osaaminen on keskeinen inhimillinen resurssi (Lönnqvist ym. 2005, 32–34), jota voidaan tukea ja vahvistaa taloudellisten resurssien tarkoituksenmukaisella kohdentamisella. Hakevan toiminnan onnistuminen riippuu usein toteuttajien taidoista ja myös persoonallisuudesta (Huusko 2007, 37–38; ks. myös Lönnqvist ym. 2005, 34–35). Taitoja ja osaamista voidaan tukea muun muassa koulutuksella, tiedotuksella ja ohjauksella. Aikaresursseilla on keskeinen merkitys yhtäältä yleisesti hakevan toiminnan toteuttamisessa ja toisaalta toteuttajien osaamisen hyödyntämisessä (ks. Huusko & Luukkainen 2007, 22–23).

Hakevan toiminnan toteuttajien osaamisen ohella keskeinen resurssi ovat heidän olemassa olevat *kontaktinsa* ja kykynsä luoda uusia kontakteja yrityksiin ja kohderyhmään. Jalkautumisessa ja henkilökohtaisissa kontakteissa vuorovaikutuksen ja kuuntelun taitojen kaltainen osaaminen, inhimilliset resurssit, ovat tiiviissä yhteydessä suhderesurssien hyödyntämiseen ja uusien suhteiden tuotantoon. Hakevan toiminnan toteuttajien ja kohderyhmän välisten suhteiden lisäksi *oppilaitosten ja hankkeiden toimijoiden väliset suhteet ja verkostot* ovat tärkeitä resurssien suunnitelmallisen, koordinoitun ja tarkoituksenmukaisen käytön sekä informaation, tiedon ja osaamisen vaihdon kannalta (ks. Huusko 2007, 40–44).

Rakenteellisia resursseja ovat ne institutionaaliset ja organisatoriset puitteet, joissa hakevan toiminnan toteuttajat työskentelevät. Oppilaitoksissa ja Noste-paikallisverkostoissa yhteistyö, toiminnan organisoiminen, työnjako, työjärjestelyt ja johtaminen ovat keskeisiä hakevan toiminnan toteuttamisen edellytyksiä. Oppilaitosten johdon ja muidenkin toimijoiden sitoutuminen toimintaan on keskeistä toiminnan onnistumisen kannalta (ks. McGivney 2000, 14). Erityisen tärkeää tässä suhteessa on hakevan toiminnan riittävistä aikaresursseista huolehtiminen työnjaon ja työjärjestelyjen avulla. Niin ikään tärkeä on kysymys hakevan toiminnan ja sen resursoinnin jatkuvuudesta myös erityisrahoitusjakson jälkeen. (emt. 88–90; ks. myös Lönnqvist ym. 2005, 41–44.)

Tässä tutkimuksessa hakevaa toimintaa ja sen resursseja tarkastellaan toimijoiden näkökulmasta. Tällöin on huomioitava se, että hakevan toiminnan käsite, tavoitteet, keinot ja käytännöt eivät ole samanlaisia kaikille, eivätkä merkitse samaa, vaan vaihtelevat erilaisissa konteksteissa, toimintaympäristöissä ja eri toimijoiden tulkinnoissa (ks. McGivney 2000, 11–23). Tässä kyselytutkimuksessa keskeiset kontekstit ovat koulutusalat, erityisesti sukupuolittaiset, nais- ja miesvoittoisesti painottuneet koulutusalat sekä erikseen tietokoneajokorttikoulutukset, sekä alueelliset kontekstit, läänit. Näiden lisäksi toimijoiden roolit ja asemat organisaatioissa ovat tärkeitä taustamuuttujia. Ammattikuvan perusteella eroavat toimijat, eli kouluttajat, oppilaitosjohdon edustajat ja suunnittelu-/projektitehtävissä työskentelevät, ovat tämän tutkimuksen yhtenä kohteena.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa toimijoiden näkemyksiä Noste-ohjelman hakevan toiminnan resurssien, erityisesti erityisrahoituksen, määrästä, riittävydestä, jakamisesta ja kanavoinnista hakevan toiminnan erilaisissa konteksteissa. Lisäksi pyritään selvittämään, minkä hakevan toiminnan toimintatavoista arvioidaan jäävän toimintaan, ja minkälaisia näkemyksiä toimijoilla on rahoituksen järjestämisestä hakevaan toimintaan Noste-ohjelman erityisrahoituksen päätyttyä.

Tutkimus koostuu neljästä pääluvusta, joissa tarkastellaan resursseja hieman eri näkökulmista, sekä yhteenvedosta:

Luvussa 2 tarkastellaan toimijoiden näkemyksiä taloudellisten resurssien (erityisrahoitus) määrästä ja riittävydestä hankkeiden ja oppilaitosten hakevassa toiminnassa. *Miten paljon resursseja hankkeet ja oppilaitokset ovat käyttäneet hakevaan toimintaan? Kuinka paljon hankevetäjät ja*

hakevan toiminnan toteuttajat käyttävät työaika hakevaan toimintaan? Kokevatko toimijat resurssien määrän riittäväksi hakevan toiminnan tavoitteiden kannalta ja yleisesti?

Luvussa 3 tarkastellaan resurssien kanavoimista hakevan toiminnan muotoihin sekä resurssien jakamista ja niitä koskevia suosituksia yleisesti. *Miten hakevan toiminnan muotoja on koulutusaloilla/oppilaitoksissa rahoitettu? Miten resurssien jakamista on ohjattu suosituksin? Miten toimijat kokevat resurssien jakamisen tasapuolisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden?*

Luvussa 4 tarkastellaan resursseja hakevan toiminnan toimintaympäristöissä, osana oppilaitoskontekstia. *Minkälaisia hakevaa toimintaa tukevia käytäntöjä oppilaitoksissa on? Entä onko oppilaitoksissa hakevaa toimintaa hankaloittavia tekijöitä? Koetaanko oppilaitoksissa pulaa hakevan toiminnan aikaresursseista (hakevan toiminnan lisääntyneistä taloudellisista resursseista huolimatta) ja mitä tekijöitä koettuun aikaresurssipulaan liittyy? Millaiset ovat hakevan toiminnan osaamisresurssit ja miten osaamista on tuettu Noste-ohjelman aikana?*

Luvussa 5 tarkastellaan, mitä hakevasta toiminnasta arvioidaan jäävän jäljelle tulevaisuudessa Noste-ohjelman päättymisen jälkeen. *Mitkä hakevan toiminnan muodoista näyttäytyvät tulevaisuuden lupaavina käytäntöinä, eli mitkä toimintatavat ennakoidaan juurtuvan osaksi oppilaitosten opiskelijahakua? Miten hakevaa toimintaa arvioidaan rahoitettavan erityisrahoituksen päättyttyä?*

Luvussa 6 tehdään koontia Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseista, ja yhteenveto toimii myös raportin tiivistelmänä.

1.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Hakevan toiminnan resursseja kartoittavien kyselylomakkeiden laadinnan ja kyselyjen lähettämisen toteutti tutkija *Arja Huusko*. Noste-hankkeiden vetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien näkemyksiä hakevan toiminnan resursseista selvitettiin kahdella erillisellä internet-pohjaisella e-lomakekyselyllä vuoden 2007 toukokuun ja lokakuun välisenä aikana. Pyyntö kyselyyn vastaamiseen, saatekirje ja kyselyiden internet-osoitteet lähetettiin sähköpostitse 57 Noste-hankkeen hankevetäjälle (projektipäällikölle tai -koordinaattorille). Hankevetäjiä pyydettiin vastaamaan heille suunnattuun kyselyyn ja toimittamaan toinen kysely hakevan toiminnan toteuttajille hankkeiden piirissä toimiviin oppilaitoksiin. Oppilaitosten toivottiin vastaavan kyselyyn kaikkien niiden koulutusalojen osalta, joissa oli tehty hakevaa toimintaa Noste-ohjelman puitteissa vuoden 2006 aikana. Vastaminen kyselyyn oli siis oppilaitoksittain koulutusaloista⁴. Tietokoneen ajokorttikoulutukset rinnastettiin koulutusaloihin.

Hankevetäjien kyselyssä (ks. liite 1) oli neljä osiota ja yhteensä 16 kysymystä. Ensimmäisessä osiossa koottiin vastaajan taustatiedot. Toisessa osiossa kyseltiin yleisesti hakevan toiminnan resursoinnista, resurssien määrästä, riittävyydestä ja ohjaamisesta erilaisiin toimintamuotoihin sekä käytössä olevista materiaaleista ja hakevan toiminnan koulutuksesta. Kolmannessa osiossa tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä 11 väittämään hakevan toiminnan resursseista. Neljännessä osiossa sana oli vapaa.

Jonkin verran laajempi *hakevan toiminnan toteuttajille suunnattu kysely* (ks. liite 2) koostui kahdeksasta osiosta. Ensimmäisessä osiossa koottiin vastaajan taustatiedot. Toinen osio keskittyi

---

⁴ Kysely eroaa tässä suhteessa hakevan toiminnan seurantatutkimuksen aiemmista kyselyistä (Kokkila 2004, Laukkanen 2005, Luukkainen 2006, Huusko 2007), joissa kysely on suunnattu hankkeiden koulutusalojen hakevaa toimintaa parhaiten tunteville/edustaville.

resurssien määriin ja riittävyyteen. Siinä tiedusteltiin myös vastaajan hakevaan toimintaan käyttämää osuutta työajastaan. Kolmannessa osiossa tiedusteltiin hakevan toiminnan toimintatapoja ja rahoitusta vastaajan edustamalla koulutusosalalla. Neljäs osuus keskittyi hakevaa toimintaa tukeviin materiaaleihin. Viidennessä osuudessa kartoitettiin toimintaympäristöön liittyviä hakevaa toimintaa tukevia ja hankaloittavia tekijöitä sekä aikaresursseihin liittyviä tekijöitä. Kuudennessa osuudessa vastaajien näkemyksiä tiedusteltiin 18 väittämään koskien eri aiheita. Seitsemännessä osiossa vastaajilta kyseltiin arvioita hakevan toiminnan toimintamuotojen käytöstä ja rahoituksesta tulevaisuudessa. Kahdeksannessa osuudessa sana oli vapaa.

Kyselyaineistoa on tarkasteltu pääasiassa suorien jakaumien ja niiden tunnuslukujen (tyyppiarvo), ristiintaulukoiden sekä summamuuttujien avulla. Ristiintaulukoinneissa on tarkasteltu eroja hankevetäjien osalta lääneittäin ja hakevan toiminnan toteuttajien osalta lääneittäin, sukupuolittaisen koulutusaluokittelun⁵ ja ammattikuvaan perustuvan luokittelun mukaisesti (kouluttajat, oppilaitosjohto ja suunnittelu-/projektihenkilöstö). Avoimia vastauksia on analysoitu aineistolähtöisesti teemoittelemalla. Aineistolainaukset on merkitty lomakkeiden palautumisjärjestykseen perustuvalla numeroinnilla sekä hankevetäjien osalta vastaajan läänillä ja hakevan toiminnan toteuttajien osalta vastaajan edustamalla koulutusosalalla.

Erot ryhmien välillä ovat tässä tutkimuksessa enimmäkseen suuntaa-antavia eivätkä tilastollisesti merkitseviä niukasta vastaajamäärästä ja tästä seuraavista ristiintaulukoiden pienistä solufrekvensseistä johtuen. Mikäli kyseessä on tilastollisesti merkittävä ero⁶, tämä mainitaan erikseen, muuten tarkastelu on lähinnä silmämääräistä ja kuvailevaa.

1.4 Kyselyyn vastanneet

Kyselyyn vastasi 42 hankevetäjää ja 90 hakevan toiminnan toteuttajaa. Heidän vastauksensa muodostavat tutkimuksen aineiston. Vastauksien edustavuutta voidaan tarkastella suhteessa odotettavissa oleviin vastauksiin ja aiempien kyselyjen vastaajien jakautumiseen lääneittäin ja koulutusaloittain.

Hankevetäjistä (Noste-hankkeista) kyselyyn vastasi 74 % (42/57)⁷, mitä voi pitää hyvänä vastausprosenttina. Myös suhteellisia osuuksia lääneittäin tarkasteltaessa vastausprosenttia voidaan pitää hyvänä lukuun ottamatta Etelä-Suomen läänin hankkeiden vastaajien määrää, joka oli vain hieman yli puolet alueen hankkeista. Lapin läänistä kaikki 4 hanketta vastasivat kyselyyn. (Ks. taulukko 1.)

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet hankkeet (hankevetäjät) lääneittäin (f ja %) sekä suhteessa hankkeiden kokonaislukumäärään

Lääni	f	%	Hankkeita yht. (f)	Vastanneiden hankkeiden osuus (%)
Etelä-Suomen lääni	10	23,8	19	52,6
Länsi-Suomen lääni	17	40,5	19	89,5
Itä-Suomen lääni	5	11,9	7	71,4
Oulun lääni	6	14,3	8	75,0
Lapin lääni	4	9,5	4	100,0
Yhteensä	42	100,0	57	73,7

5 Tarkempi koulutusalaakohtainen tarkastelu ei ole mielekästä vastausten pienestä määrästä johtuen.

6 Merkitsevyystaso on taulukoissa raportoitu tähdillä: ”melkein merkitsevä” tulos ($p < 0,05$) on merkitty yhdellä tähdellä (*), ”merkitsevä” tulos ($p < 0,01$) kahdella (**) ja ”erittäin merkitsevä” tulos ($p < 0,001$) kolmella (***). Tekstissä ”merkitsevyydellä” viitataan yleisesti kaikkiin edellä mainittuihin tasoihin.

7 Kysely lähetettiin 57 Noste-hankkeen projektipäällikölle/koordinaattorille. Oletusarvoisesti tällöin odotettiin yhtä vastausta hanketta kohden.

Hakevan toiminnan toteuttajien osalta vastaajien määrä jäi suhteellisen niukaksi, ja siten analyysien tuloksiin tulee suhtautua tietyllä varauksella. Vaikka odotettavissa olleiden vastausten määrää on vaikea arvioida, voidaan määrää karkeasti verrata samaa seurantavuotta 2006 koskeneeseen seurantatutkimuksen kyselyyn (Huusko 2006). Siinä hankekohtaisesti koulutusaloilta odotettiin 245 vastausta OPTI/HANKI -tietokannan perusteella. Tämän kyselyn vastaajajoukko on tuota kyselyä laajempi kyselyn suuntautuessa kaikkien hankkeissa toimivien oppilaitosten hakevaa toimintaa toteuttaneille koulutusaloille, mutta jos saatujen vastausten määrä suhteutetaan tuohon odotettujen vastausten määrään, resurssikyselyyn vastanneiden osuudeksi tulee 37 %.

Hakevan toiminnan toteuttajilta vastauksia saatiin 27 (57:stä) hankkeesta hankekohtaisen vastausprosentin ollessa täten 47 %⁸. Keskimäärin yhdestä hankkeesta vastauksia saatiin vajaa kolme. Vastaajamäärät hankkeittain vaihtelivat välillä 1-9. Lääneittäin tarkasteltuna muiden paitsi Etelä-Suomen läänin hankkeista vastasi noin puolet. Etelä-Suomen läänin alueelta vastauksia saatiin vain 26 % hankkeista (5/19), mikä saattaa vinouttaa tuloksia.

Lääneittäin tarkasteltuna (ks. taulukko 2) hakevan toiminnan toteuttajat painoutuivat Länsi-Suomen läänin, josta oli yli kolmannes (36 %) vastaajista. Verrattuna hakevan toiminnan seurantatutkimuksen vuoden 2006 kyselyyn (Huusko 2007, 7) oli vastaajamäärä kuitenkin suhteellisesti näitä kyselyitä pienempi. Tämä vertailu on kuitenkin lähinnä suuntaa-antava, koska kyselyn vastaajajoukko eroaa vuosittaisten hakevan toiminnan seurantatutkimusten kyselyistä (ks. yllä). Samoin aliedustettuna tässä suhteessa oli Etelä-Suomen lääni. Sen sijaan Itä-Suomen ja Oulun lääneistä vastaajien osuudet olivat seurantakyselyn osuuksia suuremmat. Lapin läänin pienin suhteellinen osuus vastasi karkeasti seurantakyselyn osuuksia.⁹

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneet hakevan toiminnan toteuttajat lääneittäin (f ja %) sekä suhteessa hakevan toiminnan vuoden 2006 kyselyyn vastaajien jakautumiseen

Lääni	f	%	Hakeva 2006 -kysely (%)
Etelä-Suomen lääni	18	20,0	34,7 (→ aliedustus)
Länsi-Suomen lääni	32	35,6	44,3 (→ aliedustus)
Itä-Suomen lääni	18	20,0	9,6 (→ yliedustus)
Oulun lääni	15	16,7	6,6 (→ yliedustus)
Lapin lääni	7	7,8	4,8
Yhteensä	90	100,0	100,0

Hakevan toiminnan toteuttajien osalta vastanneiden osuuksien voidaan todeta vastaavan jokseenkin hyvin vuoden 2006 seurantakyselyn (Huusko 2007, 6) vastaajien osuuksia koulutusaloittain, lukuun ottamatta tekniikan ja liikenteen alaa, jolla on tässä selkein aliedustus, sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksia, joita on suhteellisesti seurantakyselyä enemmän. (Ks. taulukko 3.)

⁸ Vastaajista 74 (82 %) nimesi hankkeensa.

⁹ Hakevan toiminnan vuotta 2005 koskeva seurantatutkimuksen kysely (Luukkainen 2006, 7) vastaa melko hyvin lääneittäin tarkastelluilta osuuksilta vuoden 2006 kyselyä (Huusko 2007, 7). Tässä suhteessa esitetyt luonnehdinnat vastausosuuksien edustavuudesta lääneittäin pätevät vertailussa myös suhteessa aiempaan kyselyyn.

Taulukko 3. Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset koulutusaloittain (f ja %) sekä verrattuna hakevan toiminnan vuoden 2006 kyselyn vastaaviin osuuksiin

Koulutusala	f	%	Hakeva 2006 -kysely (%)
Humanistinen ja kasvatusala	8	8,9	4,8
Kulttuuriala	2	2,2	3,6
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	9	10,0	14,4
Luonnontieteiden ala	1	1,1	4,2
Tekniikan ja liikenteen ala	12	13,3	20,4
Luonnonvara- ja ympäristöala	6	6,7	5,4
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	15	16,7	16,8
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	13	14,4	15,0
Tietokoneen ajokorttikoulutukset	24	26,7	15,6
Yhteensä	90	100,0	

Kuten jo todettu, on hakevan toiminnan toteuttajien kohdalla vastaajamäärän jäätyä niukaksi suhtauduttava varauksella tuloksiin. Kuitenkin esimerkiksi koulutusaloittain vastauksien jakaumat vastaavat kohtuullisen hyvin aiempien seurantalutkimuksen kyselyiden jakaumia, minkä voi katsoa vahvistavan tuloksien luotettavuutta. Tulosten tarkastelu suhteessa aiempien seurantalutkimusten tuloksiin on tässä suhteessa tärkeää.

Hakevan toiminnan toteuttajat taustamuuttujien valossa

Sukupuolittaisesti tarkasteltuna vastaukset painottuvat naisvoittoisille koulutusaloille vastaajien arvion mukaan. ”Naisia paljon enemmän kuin miehiä” arvioi koulutusaloillaan oppilaitoksessaan opiskelevista aikuisista olevan puolet vastaajista. Selkeästi miesvoittoisten koulutusalojen vastaajia oli vajaa neljännes. (Ks. taulukko 4.) Ristiintaulukoituna koulutusalojen kanssa selkeästi naisvoittoisia¹⁰ aloja olivat sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala (93 %, n=15), matkailu-, ravitsemis- ja talousala (85 %, n=13) humanistinen ja kasvatusala (75 %, n=8) sekä tietokoneen ajokorttikoulutukset (71 % koulutusalan vastaajista, n=24). Tekniikan ja liikenteen ala (n=12) oli taas selkeimmin miesvoittainen, jolla kaikki koulutusalan vastaajat arvioivat alan olevan miesvoittainen.

Taulukko 4. Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset sukupuolittaisen koulutusalaaluokittelun (vastaajien omat arviot) mukaan (f ja %)

Vastaajan arvio koulutusalan opiskelijoiden sukupuolittaisesta jakaumasta	f	%
Naisia paljon enemmän kuin miehiä	45	50,0
Naisia jonkin verran enemmän kuin miehiä	11	12,2
Naisia ja miehiä suurin piirtein saman verran	10	11,1
Miehiä jonkin verran enemmän kuin naisia	3	3,3
Miehiä paljon enemmän kuin naisia	18	20,0
En osaa sanoa	3	3,3
Yhteensä	90	100,0

10 Prosenttiosuuksissa naisvoittoisuudella viitataan luokkaan, jossa luokat ”naisia paljon enemmän kuin miehiä” ja ”naisia jonkin verran enemmän kuin miehiä” on yhdistetty. Miesvoittoisuudesta puhuttaessa viitataan vastaaviin luokkiin, joissa miehiä arvioidaan olevan enemmän kuin naisia

Koska kysely hakevan toiminnan toteuttajille oli suunnattu oppilaitoksittain koulutusaloakohtaisesti, päätettiin analyysissa käytetty *sukupuolittainen luokittelu* muodostaa *koulutusalojen mukaisesti*. Tämä luokittelu muodostettiin taulukoimalla koulutusalat ristiin vastaajien koulutusalojaan koskevien opiskelijoiden sukupuolijakaumaa koskevien arvioiden kanssa (ks. liite 3). Taulukon perusteella vastaajat luokiteltiin kolmeen luokkaan: *naisvoittoisten alojen edustajiin* ($n=45$), *miesvoittoisten alojen edustajiin* ($n=21$) ja *tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajiin* ($n=24$). Tietokoneen ajokorttikoulutuksien tarkastelu erillään on perusteltua, koska muilla koulutusaloilla Noste-koulutus on tutkintotavoitteista (koko tutkinnot tai tutkinnon osat). Luokittelussa naisvoittoisia aloja ovat humanistinen ja kasvatusala, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Miesvoittoisia aloja taas ovat kulttuuriala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnonvara- ja ympäristöala. Aloista kulttuuriala ($n=2$, joista toinen neutraali) ja luonnontieteiden ala ($n=1$) ovat aiemmissa seurantalutkimuksen kyselyissä luettu joko painottumattomiksi (Huusko 2007, 7) tai naisvoittoisiksi aloiksi (Luukkainen 2006, 8). Tässä tutkimuksessa ne tulkittiin miesvoittoisiksi aloiksi, koska esimerkiksi painottumattoman luokan muodostaminen pienelle määrälle vastaajia ei olisi ollut järkevää. Myös luonnonvara- ja ympäristöala (jossa 3 neutraalia ja 3 ”miehiä paljon enemmän” vastausta) päädyttiin sijoittamaan miesvoittoisiin aloihin, kuten aiemmin (Huusko 2007, 7) on tehty.

Oppilaitosmuodoista edustetuimpina hakevan toiminnan toteuttajien taustaorganisaatioina olivat ammatilliset aikuisopistot/aikuiskoulutuskeskukset (38 %) ja ammatilliset oppilaitokset (36 %). Kansalais- tai työväenopistoja (9 %) ja kansanopistoja (8 %) oli jonkin verran yksityisten ammatillisten oppilaitosten, erikoistuneiden oppilaitosten, aikuislukioiden ja muiden jäädessä muutamiin.

Hakevan toiminnan toteuttajat luokiteltiin ilmoitetun *ammattinimikkeen mukaisesti*. Luokittelussa kiinnitettiin huomiota nimikkeen sijaan tehtäväkuvaan. Tällä perusteella vastaajat jaoteltiin *kouluttajiin* ($n=45$, 50 % vastaajista), *hallinnon edustajiin* ($n=23$, 26 % vastaajista) ja *suunnittelu- tai projektitehtävissä työskenteleviin* ($n=22$, 24 % vastaajista).

Hankevetäjät olivat nimikkeiltään pääasiassa projektipäälliköitä ($n=20$) tai -koordinaattoreita ($n=13$). Näiden lisäksi vastaajina oli kolme hankevastaavaa (ansvarig för verksamhet), koulutusjohtaja (projektivastaava), kaksi rehtoria, ohjausryhmän puheenjohtaja, apulaisjohtaja, koulutussuunnittelija ja oppilaitoksen yhteyshenkilö.

2 HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIEN MÄÄRÄ JA RIITTÄVYYS

Tässä luvussa tehdään katsaus hakevan toiminnan erityisrahoituksen käytön määrään hankkeissa sekä hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien näkemyksiin rahoituksen riittävyydestä: kokevatko he hakevan toiminnan erityisrahoituksen määrän riittäväksi? Noste-ohjelman vuosiraportin 2006 (2007, 43, 54) mukaan hakevan toiminnan osuus oli 15 % maksettujen määrärahojen kokonaismäärästä vuonna 2006. Sen osuus on laskenut ohjelman tavoitteiden mukaisesti vuoden 2004 noin neljänneksen osuudesta ja vielä vuoden 2005 16 %:n osuudesta.

2.1 Rahoituksen määrä hankkeissa ja oppilaitoksissa sekä arviot riittävyydestä

Hankevetäjät ilmoittivat hakevan toiminnan osuudeksi hankkeensa vuoden 2006 budjetista yleisimmin vaihtoehdon 6-10 % (tyyppiarvo, 24 % vastaajista). Vastaukset painottuivat kuitenkin hieman suurempiin osuuksiin (mediaani, 11–15 %), ja vielä jopa 19 % vastaajista kertoi hakevaan toimintaan käytetyn yli 20 % budjetista. Hankkeiden budjetointi hakevaan toimintaan oli siis ollut vuonna 2006 vaihtelevaa, kun tarkastellaan vastausten jokseenkin tasaista jakautumista 6-10 % ja yli 20 % välille (ks. taulukko 5). OPTI-tietokantaan koottujen tietojen mukaan vuonna 2006 Noste-hankkeissa käytettiin hakeutumista edistäviin toimiin keskimäärin 16,85 % kokonaiskustannuksista.

Taulukko 5. Hakevan toiminnan osuus hankkeiden vuoden 2006 budjetista hankevetäjien mukaan (f ja %)

Hakevan toiminnan osuus hankkeen vuoden 2006 budjetista	f	%
0 - 5 %	3	7,1
6 - 10 %	10	23,8
11 -15 %	9	21,4
16 -20 %	9	21,4
Yli 20 %	8	19,0
En osaa sanoa	3	7,1
Yhteensä	42	100,0

Budjetoinnin tasoa lääneittäin tarkasteltaessa voidaan todeta, että Oulun läänissä hakevaan toimintaan oli panostettu suhteellisesti eniten: puolet vastanneista hankevetäjistä ilmoitti hakevaa toimintaa budjetoidun yli 20 %:n osuudella. Myös Lapin läänissä neljännes vastaajista valitsi vaihtoehdon yli 20 %. Sen sijaan Itä-Suomen läänissä kaikkien vastaajien mukaan hakevaa toimintaa oli budjetoitu korkeintaan 15 %:n osuudella. Muiden läänien osalta osuuksien jakautuminen oli jokseenkin tasaista: Etelä-Suomen läänin vastaajien näkemys jakautui tasaisesti vaihtoehtojen 6-10 %, 11–15 % ja 16–20 % välille (kukin 30 % vastaajista), Länsi-Suomen läänin suosituimmat vastaukset olivat 6-10 % ja 16–20 % (molemmat 24 % vastaajista) ja Lapin läänissä vastaukset hajaantuivat yksittäin eri luokkiin. OPTI-tietokannan mukaan Noste-hankkeissa käytettiin kokonaisrahoituksesta vuonna 2006 hakeutumista edistäviin toimiin suhteellisesti eniten Lapin läänissä (20,8 %) ja vähiten Etelä-Suomen läänissä (15 %). Länsi-Suomessa hakeutumista edistäviin toimiin käytettiin 18,2 %, Itä-Suomen läänissä 17,6 % ja Oulun läänissä 18,3 % kokonaiskustannuksista.

Oppilaitosten koulutusalojen hakevan toiminnan toteuttajista 79 % katsoi, että koulutusalan hakevaan toimintaan oli käytetty Noste-ohjelman erityisrahoitusta. Reilu kymmenes (11 %) totesi, että erityisrahoitusta ei ole käytetty, ja 10 % vastaajista ei osannut sanoa kantaansa.

Vastaajilta kysyttiin arviota, *kuinka riittäväksi Noste-ohjelman hakevan toiminnan toteuttamisen erityisrahoitus nähtiin*¹¹. **Hankevetäjät arvioivat tarjottua rahoitusta riittävydeltään sopivaksi**, mikä oli yleisimmin valittu vastausvaihtoehto (tyyppi-arvo, 74 % vastaajista). Yhteensä 19 % koki sen vähäiseksi tai aivan liian vähäiseksi. Lääneittäin tarkasteltaessa voidaan huomioda, että suhteellisesti suurin osuus vähän-vastauksia (29 %) saatiin Länsi-Suomen läänin vastaajilta. Liiallisena rahoitusta ei pitänyt yksikään hankevetäjä. Oulun ja Lapin läänien kaikki vastaajat pitivät erityisrahoituksen määrää sopivana tai runsaana. Hankevetäjien ilmoittamaa hakevaan toimintaan budjetoitua osuutta verrattiin arvioihin rahoituksen riittävydestä, mutta säännönmukaista vaihtelua ei havaittu; mahdollista ei siis ole yksiselitteisesti todeta, mikä hakevan toiminnan rahoitusosuus koettiin riittävydeltään sopivaksi.

Myös suurin osa (68 %; tyyppi-arvo: sopivasti) hakevan toiminnan toteuttajista totesi hakevan toiminnan erityisrahoituksen määrän sopivaksi. Ainoastaan 14 % totesi sen vähäiseksi. 13 % ei osannut muodostaa kantaansa. Sukupuolittaisten koulutusalojen mukaisesti tarkasteltaessa merkillepantavaa on, että lähes kolmannes (29 %) tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajista arvioi rahoituksen määrän vähäiseksi. Naisvoittoisten alojen edustajat sen sijaan arvioivat sen voimakkaimmin sopivaksi (79 % alan vastaajista). Myös huomionarvoista on se, että miesvoittoisten alojen vastaajista neljännes ei osannut sanoa kantaansa. Lääneittäin tarkasteltuna Etelä-Suomen läänissä oli eniten (noin kolmannes) epätietoisia.

Nosteessa hakevaan toimintaan on suunnattu huomiota ja panostettu laajemmin erityisrahoituksen myötä. Siksi onkin kiinnostavaa, *kuinka toimijat arvioivat Noste-ohjelman hakevan toiminnan rahoituksen määrää verrattuna aiemmin käytössä olleeseen opiskelijarekrytoinnin rahoitukseen*. Tiedusteltaessa tätä hakevan toiminnan toteuttajilta reilu puolet (53 %) totesi sen olevan vähintään hieman suurempi (yleisimmin valitut vaihtoehdot (tyyppi-arvot) hieman suurempi ja paljon suurempi)¹². Vähintään hieman pienempänä sitä piti 19 % vastaajista. Merkillepantavaa on epätietoisien suuri osuus, 26 % vastaajista. Vertailu aiempaan on koettu ilmeisesti vaikeaksi. Kuitenkin ne, joilla oli kanta asiaan, näkivät opiskelijarekrytoinnin rahoituksen selkeästi parantuneen Nosteen myötä.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan myös, *kuinka hakevan toiminnan erityisrahoituksen tarjoamat taloudelliset resurssit olivat vastanneet niihin määrällisiin tavoitteisiin*, joita hankkeissa ja oppilaitoksissa eri koulutusaloilla oli asetettu. **Hankevetäjistä samaa mieltä väittämän ”hakevaan toimintaan käytettävissä olevilla taloudellisilla resursseilla on ollut/olisi ollut mahdollista saavuttaa oman hankkeenne”** (”koulutusalanne” hakevan toiminnan toteuttajien kyselyssä) **opiskelijamääriä koskevat tavoitteet/toiveet” kanssa oli 81 %** (yleisimmin valittu vastausvaihtoehto (tyyppi-arvo) jokseenkin samaa mieltä, 43 % vastaajista). Lääneittäin huomattava on, että jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli 24 % Länsi-Suomen läänin vastaajista, kun kaikkien hankkeiden suhteellinen osuus erimielisistä oli 12 %. Lisäksi läänin kaksi hanketta ilmoitti, että heillä ei ollut opiskelijamääriä koskevia tavoitteita.

Myös **hakevan toiminnan toteuttajista yli puolet, 59 %, oli samaa mieltä väittämän suhteen** (yleisimmin valittu vastausvaihtoehto (tyyppi-arvo) jokseenkin samaa mieltä, 39 % vastaajista). Vähintään jokseenkin erimielisiksi ilmoittautui reilu viidennes (21 %). Kymmenes vastaajista totesi,

11 Vastausvaihtoehdot olivat ”aivan liian vähän”, ”vähän”, ”sopivasti”, ”runsaasti”, ”liikaa” sekä ”en osaa sanoa”.

12 Vastausvaihtoehdot olivat ”paljon pienempi”, ”hieman pienempi”, ”samansuuruinen”, ”hieman suurempi”, ”paljon suurempi” ja ”en osaa sanoa”.

että koulutusala ei ollut opiskelijamääriä koskevia tavoitteita/toiveita, ja samoin kymmenes vastaajista ei osannut sanoa kantaansa. Hakevan toiminnan toteuttajat olivat siis koulutusalaansa koskien varauksellisempia arvioissaan taloudellisten resurssien riittävydestä verrattuna hankevetäjien hankkeita koskeviin arvioihin. Sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun kautta tarkasteltuna näyttäytyivät miesvoittoisten alojen edustajat varauksellisimmilta. Heistä jopa kolmannes oli (jokseenkin) eri mieltä väittämän suhteen. Tämä varauksellisuus saattaa kummuta miesvoittoisten alojen tunnetusta haasteellisuudesta opiskelijarekrytoinnin suhteen (ks. McGivney 1999).

2.2 Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien työajankäyttö

Vastaajia pyydettiin arvioimaan osuutta, jonka he käyttävät kokonaistyöajastaan hakevan toiminnan tekemiseen¹³. Hankevetäjät valitsivat yleisimmin (tyyppi-arvo) – 37 % vastaajista – vastausvaihtoehdon alle 10 %. Vastaukset painottuivat kuitenkin suurempiin osuuksiin: vaihtoehdot korkeintaan 25 % ja korkeintaan puolet valitsi yhteensä 40 % vastaajista, jotka jakaantuivat tasan näiden vaihtoehtojen välillä. Lisäksi 22 % vastaajista ilmoitti käyttäneensä vähintään puolet työajastaan hakevaan toimintaan. (Ks. taulukko 6.) Läneittäin tarkasteltaessa eroja ei juuri ole. Kuitenkin huomionarvoista on se, että Länsi-Suomen läänistä tulevat ne kaksi hankevetäjää, jotka ilmoittavat työnsä koostuvan kokonaan hakevasta toiminnasta.

Taulukko 6. Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien (sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukaisesti) työajankäyttö hakevaan toimintaan (%).

Vaihtoehdot	Hankevetäjät (n=42)	Hakevan toiminnan toteuttajat			
		kaikki (n=90)	naisvoittainen (n=45)	miesvoittainen (n=21)	atk (n=24)
alle 10 %	36,6	50	40	57,1	62,5
korkeintaan 25 %	19,5	22,2	26,7	19	16,7
korkeintaan puolet	19,5	11,1	13,3	9,5	8,3
korkeintaan 75 %	4,9	2,2	0	4,8	4,2
yli 75 %, muttei kuitenkaan koko työaika	12,2	2,2	2,2	0	4,2
työaikani koostuu kokonaan hakevasta toiminnasta	4,9	4,4	8,9	0	0
en käytä lainkaan aikaa hakevaan toimintaan	2,4	4,4	6,7	0	4,2
en osaa sanoa	0	3,3	2,2	9,5	0

Puolet hakevan toiminnan toteuttajista ilmoitti käyttävänsä alle 10 % (tyyppi-arvo) kokonaistyöajastaan hakevaan toimintaan. Ainoastaan vajaa kymmenes (9 %) vastaajista ilmoitti käyttävänsä hakevaan toimintaan puolet tai enemmän työajastaan. Kaiken kaikkiaan hakevan toiminnan toteuttajat kokonaisuudessaan käyttivät hankevetäjiä hieman vähemmän aikaa hakevaan toimintaan. Sukupuolittaisien koulutusalojen mukaisesti tarkasteltuna (taulukko 6) **naisvoittoisilla aloilla toimivat käyttivät silmämääräisesti arvioiden eniten aikaa hakevaan toimintaan** verrattuna seuraavana tuleviin miesvoittoisten alojen edustajiin ja vähiten työaika hakevaan

13 Vastausvaihtoehdot olivat ”alle 10 %”, ”korkeintaan 25 %”, ”korkeintaan puolet”, ”korkeintaan 75 %”, ”yli 75 %, muttei kuitenkaan koko työaika”, ”työni koostuu kokonaan hakevasta toiminnasta”, ”en käytä lainkaan aikaa hakevaan toimintaan” ja ”en osaa sanoa”.

toimintaan käyttäviin tietokoneen ajokorttikoulutuksissa työskenteleviin hakevan toiminnan toteuttajiin. **Tehtäväkuvan mukaisella jaottelulla tarkasteltuna (taulukko 7) ilmoittivat projekti-/suunnitteluhenkilöstöön kuuluvat (n=22) odotetusti käyttävänsä kouluttajia ja hallinnon edustajia enemmän aikaa hakevaan toimintaan.** Heistä puolet valitsi vaihtoehdon korkeintaan 25 % (tyyppiarvo) tai korkeintaan puolet. Lisäksi heihin kuuluivat kaikki ne vastaajat (4 kpl), jotka ilmoittivat työaikansa koostuvan kokonaan hakevasta toiminnasta.

Taulukko 7. Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien (ammattikuvan mukaisesti) työajankäyttö hakevaan toimintaan (%).

Vaihtoehdot	Hankevetäjät (n=42)	Hakevan toiminnan toteuttajat			
		kaikki (n=90)	kouluttaja (n=45)	johtaja (n=23)	suunnittelu-/projektihenkilö (n=22)
alle 10 %	36,6	50	65,9	60,9	9,1
korkeintaan 25 %	19,5	22,2	18,2	26,1	27,3
korkeintaan puolet	19,5	11,1	4,5	8,7	22,7
korkeintaan 75 %	4,9	2,2	2,3	0	4,5
yli 75 %, muttei kuitenkaan koko työaikaa	12,2	2,2	0	0	9,1
työaikani koostuu kokonaan hakevasta toiminnasta	4,9	4,4	0	0	18,2
en käytä lainkaan aikaa hakevaan toimintaan	2,4	4,4	2,3	4,3	9,1
en osaa sanoa	0	3,3	6,8	0	0

Yhteenvedona vastaajien näkemyksistä Noste-ohjelman hakevan toiminnan erityisrahoituksen määrästä ja riittävydestä voidaan todeta, että **hakevaan toimintaan budjetoidun rahoituksen osuus vaihteli melkoisesti hankkeittain, mutta sekä hankevetäjät että hakevan toiminnan toteuttajat pitivät hakevan toiminnan erityisrahoituksen määrää riittävydeltään pääasiassa sopivana.** Työaikaa hakevaan toimintaan käyttivät niin hankevetäjät kuin hakevan toiminnan toteuttajatkin yleisimmin alle 10 % työajastaan, mutta myös neljänneksen tai puolet työajastaan ilmoitti hakevaan toimintaan käyttävänsä suhteellisen moni vastaaja. Kokonaisuutena tarkastellen hankevetäjät käyttivät hakevan toiminnan toteuttajia enemmän työaikaansa hakevaan toimintaan.

3 RESURSSIEN KANAVOINTI HAKEVAAN TOIMINTAAN

Tässä luvussa tarkastellaan, kuinka hakevan toiminnan resursseja on jaettu ja ohjattu hakevan toiminnan erilaisiin muotoihin, ja minkälaisia näkemyksiä vastaajilla on näistä prosesseista - erityisesti jakamisen tasapuolisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta sekä resurssien jakamiseen ja käytön ohjaamiseen liittyvästä yhteistyöstä, toiminnan suunnitelmallisuudesta ja tuloksellisuudesta.

3.1 Resurssien jakamisen tasapuolisuus ja tarkoituksenmukaisuus

Kysymys resurssien jakamisen tasapuolisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta on keskeinen hakevan toiminnan tuloksellisen toteuttamisen kannalta. Yksipuolinen tasapuolisuus ei kuitenkaan välttämättä ole tarkoituksenmukaista, vaan kuten Huusko (2007, 41–42) tuo esiin, hankkeissa ja oppilaitoksissa on ollut tärkeää huomioida kulloisetkin tarpeet ja käytettävissä oleva osaaminen. Resursseja on muun muassa kanavoitu osaaville henkilöille, jotka tuntevat eri alojen ja työpaikkojen toimintaa. Toteutusvastuiden oppilaitos- ja aluekohtaisen jakamisen on mainittu tehostaneen toimintaa sekä vähentäneen oppilaitosten välistä kilpailua (emt. 40–41; ks. myös Huusko & Luukkainen 2007, 16).

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kantaansa väittämiin, jotka koskivat resurssien jakamisen yleistä tasapuolisuutta eri oppilaitosten ja koulutusalojen kesken. Hankevetäjistä 71 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä sen suhteen, että *hankkeessa hakevan toiminnan taloudellisten resurssien jakaminen oli ollut tasapuolista eri oppilaitosten kesken* (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppiarvo) täysin samaa mieltä). Myös hakevan toiminnan toteuttajista yli puolet, 52 %, oli samaa mieltä kyseisen väittämän suhteen. Tosin yleisimmin (tyyppiarvo) he eivät osanneet sanoa kantaansa (35 % vastaajista). Erityisen vaikeaa arviointi oli tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajille, joista jopa 46 % ei osannut sanoa kantansa. Tämä ei ole yllätys, koska oppilaitoksissa toimivilla hakevan toiminnan toteuttajilla lienee harvemmin selkeää näkemystä koko hankkeen toiminnasta. Kun hankevetäjistäkin 17 % ei osannut sanoa kantaansa väittämään, voidaan todeta, että ne hankevetäjät ja hakevan toiminnan toteuttajat, joilla oli kanta asiaan, näkivät oppilaitosten välisen resurssien jakamisen pääpainoisesti tasapuolisena.

Hakevan toiminnan toteuttajien oli edellistä väittämää helpompi arvioida kantaansa (eos= 16 %) väittämään koskien sitä, että oppilaitoksessa hakevan toiminnan resurssit oli jaettu tasapuolisesti eri koulutusalojen/koulutusten kesken. Merkittävä osa vastaajista, 73 %, oli samaa mieltä, ja yleisimmin (tyyppiarvo) vastaajat olivat täysin samaa mieltä (47 %) väittämän suhteen. Hakevan toiminnan toteuttajat olivat siis hyvin yksimielisiä tässä suhteessa. Kuitenkin hakevan toiminnan toteuttajien vastausten sukupuolittaisten koulutusalojen mukaisessa tarkastelussa merkillepantavaa on molempien edellisten resurssien jakamisen tasapuolisuutta koskevien väittämien suhteen se, että naisvoittoisia aloja edustavat hakevan toiminnan toteuttajat esittivät hieman miesvoittoisia aloja ja tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajia enemmän varauksellisia arvioita (suhteellisesti eniten eri mieltä) resurssienjaon tasapuolisuudesta. Toisaalta naisvoittoisten alojen suhteellisesti suurin osuus oli kuitenkin kummankin väittämän suhteen myös täysin samaa mieltä, joten heidän vastauksensa jakautuivat toisia aloja enemmän.

Hankevetäjät olivat yksimielisiä (90 % vastaajista samaa mieltä) sen suhteen, että *oppilaitokselle osoitettu hakevan toiminnan raha oli käytetty kokonaisuudessaan hakevan toiminnan tekemiseen*. Samanmielisyyden aste jakautui tasaisesti: täysin ja jokseenkin samaa mieltä olivat yhtä yleisesti valittuja vaihtoehtoja (tyyppiarvot). Näiden suhteen voidaan lääneittäin tarkasteltuna todeta, että täysin samaa mieltä painottui Etelä-Suomen läänin vastaajien vastauksissa, kun taas jokseenkin

samaa mieltä olivat painokkaammin Länsi-Suomen vastaajat. Muiden läänien vastauksia ei tässä suhteessa tosin voida arvioida pienistä vastaajaosuuksista johtuen. Myös hakevan toiminnan toteuttajat katsoivat, että hakevan toiminnan raha oli käytetty nimenomaan hakevaan toimintaan. Heistä samaa mieltä oli 72 % (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppi-arvo) täysin samaa mieltä), tosin viidennes ei osannut sanoa kantaansa.

Vastaajien mukaan hakevan toiminnan rahoitus oli siis käytetty nimenomaan käyttötarkoitukseensa. Kuinka tarkoituksenmukaista erityisrahoituksen käyttäminen oli sitten ollut? Tätä selvitettiin pyytämällä sekä hankevetäjiä että hakevan toiminnan toteuttajia arvioimaan kantaansa väittämään koskien hakevan toiminnan *erityisrahoituksen tarkoituksenmukaista kohdentamista* hakevan toiminnan eri muotoihin hanketasolla (hankevetäjät) ja oppilaitosten koulutusaloilla (hakevan toiminnan toteuttajat). Hankevetäjät olivat - hankettaan koskien – hyvin samanmielisiä väittämän suhteen. Vastaajista 88 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, joiden painotukset jakautuivat tasaisesti (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppi-arvo) jokseenkin samaa mieltä, 48 % vastaajista). Hakevan toiminnan toteuttajat olivat hieman varauksellisempia rahoituksen tarkoituksenmukaisen kohdentamisen suhteen koulutusalojaan koskien. Kuitenkin heistäkin samaa mieltä oli 73 %, joista jopa 42 % oli täysin samaa mieltä (tyyppi-arvo). Miesvoittoisten alojen edustajat olivat sukupuolittaisen koulutusluokittelun mukaisesti tarkasteltuna naisvoittoisia aloja ja tietokoneen ajokorttikoulutuksia hieman varauksellisempia arvioissaan (jokseenkin samaa mieltä vastaukset painottuivat ja suhteellisesti eniten erimielisiä).

Hankevetäjät arvioivat hankkeissaan käytössä olevia tapoja jakaa hakevan toiminnan rahaa yleisesti toimiviksi. Heistä 83 % oli samaa mieltä tästä. Näistä suurin osuus (tyyppi-arvo), 43 %, oli täysin samaa mieltä.

Kaiken kaikkiaan vastausten perusteella vastaajat näyttivät hyvinkin yksimielisiltä sen suhteen, että resurssien jakaminen on onnistunut sekä tasapuolisesti että tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi hakevan toiminnan toteuttajien vastauksia väittämiin koskien resurssienjaon tasapuolisuutta sekä oppilaitosten että koulutusalojen kesken ja resurssien kohdentamisen tarkoituksenmukaisuutta tarkasteltaessa oli samanmielisyyden asteen (täysin/jokseenkin) suhteen nähtävissä suuntaa-antava yhteys. Toisin sanoen samaa mieltä olevista vastaajista suurempi osa oli kummankin suhteen joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Sukupuolittaisten koulutusalojen valossa varaukselliset näkökannat koulutusalojen välisen resurssien jakamisen tasapuolisuuden suhteen painottuivat naisvoittoisilla aloilla, kun taas miesvoittoisilla aloilla varauksellisempia oltiin arvioitaessa rahoituksen kohdentamisen tarkoituksenmukaisuutta.

3.2 Yhteistyö ja suunnitelmallisuus resurssien käytössä

Vastaajille esitettiin kysymyksiä koskien yhteistyötä, verkostoja ja tehtyjä yhteisiä suunnitelmia sekä näiden vaikutusta tavoitteiden saavuttamiseen, opiskelijoiden tavoittamiseen. Huusko (2007, 41–42) tuo esiin, että hankkeissa yhteistoiminnallisesti toteutetut suunnitelmat ovat koskeneet muun muassa hakevan toiminnan muotojen painotuksia sekä yrityksiin ja työpaikoille jalkautumisen ja yhteydenottojen toteuttamista. Lisäksi joissain hankkeissa hakevan toiminnan resurssien saaminen on edellyttänyt oppilaitoksilta ja koulutusaloilta hakevaa toimintaa koskevien suunnitelmien esittämistä (emt. 41). On siis huomioitava se, että suunnitelmallisuudella voidaan viitata aina hyvin spesifeistä hakevan toiminnan toteuttamista koskevista painotuksista yleisempiin linjauksiin.

Hankevetäjät näkivät hakevan toiminnan resursseilla olleen merkitystä oppilaitosten verkostoitumisessa, joka puolestaan on hakevan toiminnan tuloksellisen toteuttamisen keskeinen

edellytys (ks. Hulkari 2007). Lähes kaikki vastaajat, 93 %, olivat samaa mieltä sen suhteen, että *Noste-ohjelman hakevan toiminnan erityisrahoitus oli edesauttanut oppilaitosten verkostoitumista* (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppiarvo) täysin samaa mieltä, 52 % vastaajista). Tässä on huomioitava, että verkostoituminen on ollut Nosteen rahoituksen saamisen eräs edellytys: tarjolla oleva rahoitus on yhtenä osatekijänä tuonut koulutuksentarjoajia verkostoihin. Kirsti Hulkari (2007, 14–16) huomauttaakin, että organisaatioiden (oppilaitosten) tasolla toimijoiden intressit (verkostoitua) kiinnittyvät taloudellisiin kysymyksiin, kun taas yksilöiden intresseissä korostuvat humanistiset arvot.

Lähes kaikki hankevetäjät (93 %) ilmoittivat hankkeissa tehdyn *yhteisiä suunnitelmia hakevaa toimintaa koskien*. Hakevan toiminnan toteuttajien näkökulmasta tarkasteltuna, aiemmassa hakevan toiminnan seurantalutkimuksen kyselyssä (Huusko 2007, 43) hankkeiden koulutusaloja edustavat hakevan toiminnan tekijät (77 % vastaajista) totesivat hakevan toiminnan olleen suunnitelmallista. Tässä kyselyssä hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin arvioimaan kantaansa siihen, *oliko hakevaa toimintaa hankkeessa toteutettu yhteisesti tehtyihin suunnitelmiin perustuen*. Tätä mieltä (samaa mieltä) heistä oli 70 % (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppiarvo) täysin samaa mieltä, 36 % vastaajista). Näiden tulosten voidaan arvella viestivän osaltaan myönteisesti projektipäälliköiden aiemmassa tutkimuksessa (Huusko & Luukkainen 2007, 26–27) esiin nostaman kehitysteeman toteutumisesta - hakevan toiminnan suunnitelmallisuuden laajentamisesta koulutuskohtaisuudesta oppilaitos-, koulutusala- ja hanketasolle. Tämänkaltaisen suunnittelun monitasoisuus tuli esille seuraavassa avoimien vastausten tarkastelussa.

Hankevetäjiltä kysyttiin avoimella kysymyksellä, *mitä yhteiset hakevan toiminnan suunnitelmat olivat koskeneet*. Hankevetäjien vastauksista (n=35) muodostui kuva monipuolisista hakevan toiminnan suunnitelmista. Vastauksista oli erotettavissa seuraavat kuusi pääasiallista temaattista kokonaisuutta, joita hankkeissa tehdyt yhteiset suunnitelmat koskivat. Useissa vastauksissa esiintyi useita eri teemoja. Teemoista keskeisimpinä (useimmin mainittuina) nousivat esiin (1) *tiedottaminen ja kontaktit yrityksiin ja asiakkaisiin*, (2) *työelämän, yritysten ja kohderyhmän kartoittamistoimet*, sekä (3) *hakevan toiminnan työnjako*. *Tiedottaminen ja kontaktit yrityksiin ja asiakkaisiin* piti sisällään muun muassa yhteisten tiedotustilaisuuksien ja puhelin-tiedotuskampanjoiden järjestämistä, yhden luukun periaatteen toteuttamista, yhteisiä esitteitä sekä lehti-ilmoituksia ja yhteistä osallistumista tapahtumiin. *Työelämän, yritysten ja kohderyhmän kartoittamistoimet* pitivät sisällään yhdessä toteutettavien yrityskartoitusten ja kohderyhmäkartoitusten suunnittelun (ks. myös emt. 27). *Hakevan toiminnan työnjako* koski yhteistä sopimista toimijoiden rooleista, toiminnan keskittämisestä tietyille henkilöille, hakevaan toimintaan erikseen palkattuja henkilöitä sekä alueellista, oppilaitos- ja koulutusalaakohtaista työnjakoa (ks. Huusko 2007, 40–41).

Edellisiä kolmea yleisemmällä tasolla olivat yhteiset suunnitelmat, jotka koskivat (4) *toiminnan kohdentamista ja koordinointia*. Tähän sisältyi muun muassa painopistekoulutusalojen ja -alueiden sopiminen, jalkautumisen suunnittelu, aikataulujen ja toiminnan ajoituksen suunnittelu sekä päällekkäisyyksien ehkäiseminen (ks. Huusko & Luukkainen 2007, 26–27). (5) *Resurssien jakaminen* koulutusaloittain ja oppilaitoksittain sekä niiden riittävydestä huolehtiminen mainittiin yhteisten suunnitelmien sisältöalueeksi. Lisäksi yhteisiä suunnitelmia oli tehty koskien (6) *koulutusten toteuttamista*: esimerkiksi koulutusryhmiä oli kasattu yhteisvoimin. Minkäänlaisia esimerkiksi lääneittäin erityisiä painotuksia ei vastauksissa tuntunut esiintyvän. **Näyttää siltä, että hakevaa toimintaa koskevaa yhteistä suunnittelua on ainakin hankevetäjien näkökulmasta toteutettu laajasti, monipuolisesti ja monella tasolla** (vrt. emt. 26).

Mikä on ollut tämän laajan ja monipuolisen yhteisen suunnittelun tulos? Hankevetäjiä ja hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin myös arvioimaan kantaansa väittämään, jonka mukaan *hankkeessa*

tehdyt yhteiset suunnitelmat olivat vaikuttaneet myönteisesti opiskelijoiden tavoittamiseen. Molemmat vastaajaryhmät arvioivat suunnitelmien vaikuttaneen myönteisesti – hankevetäjistä 88 % ja hakevan toiminnan toteuttajista 69 % oli samaa mieltä väittämän kanssa (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppi-arvo) jokseenkin samaa mieltä kummankin vastaajaryhmän kohdalla). Sukupuolittaiten koulutusalojen mukaan tarkasteltuna hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa painottuvat miesvoittoiset alat varauksellisimpana (25 % eri mieltä) ja tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajat myönteisimpänä (ryhmässä yleisin valittu vaihtoehto täysin samaa mieltä, 39 % vastaajista) yhteisten suunnitelmien myönteisen vaikutuksen suhteen.

3.3 Hakevan toiminnan muotojen rahoittaminen ja niitä koskevat suositukset

Hakevaa toimintaa oli siis vastaajien arvioiden mukaan suunniteltu yhteistyössä ja toteutettu yhteisiin suunnitelmiin perustuen. Nämä suunnitelmat olivat vaikuttaneet myös resurssien käyttöön ja kanavoimiseen. **Hankevetäjistä 86 % oli samaa mieltä siitä, että hankkeessa tehdyt yhteiset suunnitelmat olivat vaikuttaneet resurssien käyttöön** (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppi-arvo) täysin samaa mieltä).

Tässä kyselyssä kartoitettiin aiempien hakevan toiminnan seuranta tutkimuksen kyselyiden (Kokkila 2004, Laukkanen 2005, Luukkainen 2006, Huusko 2007) tapaan hakevan toiminnan erilaisten muotojen käyttöä ja niitä koskevia painotuksia. Lisäksi kyselyssä oltiin erityisesti kiinnostuneita siitä, kuinka hakevan toiminnan erilaisia muotoja oli hankkeissa, oppilaitoksissa ja koulutusaloilla rahoitettu, sekä siitä, oliko muotoja hankkeissa erityisesti painotettu niitä koskevin suosituksin. Tämän lisäksi haluttiin selvittää, mihin hakevan toiminnan muotoihin erityisrahoituksella oli ollut vaikutusta, toisin sanoen minkä muotojen käyttöä vastaajat arvioivat erityisrahoituksen lisänneen. Hakevan toiminnan muotoihin palataan vielä luvussa viisi, jossa tarkastellaan hakevan toiminnan tulevaisuutta erityisrahoituksen päättymisen jälkeen ja toimintamuotojen juurtumista hakevan toiminnan käytäntöihin. Tässä luvussa hakevan toiminnan muotoja tarkastellaan resurssien ohjaamisen ja toimintamuotojen erilaisten painotusten näkökulmasta.

Hakevan toiminnan painotukset yleensä

Hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin ilmoittamaan, mitä valmiiksi listatuista hakevan toiminnan muodoista oli vuoden 2006 aikana käytetty heidän edustamillaan koulutusaloilla. Aiemmin julkaistussa seuranta tutkimuksen kyselyssä (Huusko 2007) hakevan toiminnan muotojen käyttöä on kysytty samassa muodossa myös vuotta 2006 koskien. Tuo kysely tosin oli suunnattu hieman eri vastaajajoukolle, hankkeiden koulutusalojen edustajille. Näistä vastaajista kuitenkin osa on otaksuttavasti samoja tämän kyselyn kanssa. Näitä kyselyitä voitaneen siis hyvin verrata hakevan toiminnan muotojen käyttöä ja eniten käytettyjä muotoja tarkasteltaessa.¹⁴

Tässä kyselyssä hakevan toiminnan toteuttajien ilmoitusten mukaan **kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa oli laajimmin käytetty hakevan toiminnan muoto**. Kaikkiaan 90 % vastaajista ilmoitti sitä käytetyn koulutusalaansa hakevassa toiminnassa oppilaitoksessaan. **Esitteitä oli käytetty 89 % vastaajien edustamista koulutusaloista.** Sekä **lehti-ilmoituksia alkavista koulutuksista että yritys-/työpaikkakäyntejä oli tehty 88 %:ssa.** Myös internet (79 %), puhelinneuvonta (76 %), oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet (69 %) sekä aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset (64 %) olivat olleet kohtuullisen laajasti käytössä. Vajaassa kolmanneksessa oli suoritettu osaamiskartoituksia muiden muotojen jäädessä vielä

¹⁴ Tässä raportissa vertailua aiempien vuosien hakevan toiminnan muotojen käyttöön ja painotuksiin ei tehdä, koska tätä on jo tehty aiemmissa seuranta tutkimuksen raporteissa (mm. Luukkainen 2006, Huusko 2007).

harvemmin käytetyiksi. Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset käytetyistä muodoista vastaavat hyvin aiemman seurantatutkimuksen kyselyn (Huusko 2007, 14–16) tuloksia. Kuten aiemmin, hakevassa toiminnassa oli nojaututtu sekä mainontaan että henkilökohtaisiin kontakteihin kasvokkain ja puhelimitse. Myös aktiivinen jalkautuminen oppilaitosten ulkopuolelle, yritys-/työpaikkakäynnit, oli laajasti käytetty hakevan toiminnan muoto. (Emt. 14; myös Luukkainen 2006, 14–15.)

Kuvaa hakevan toiminnan muotojen käytöstä tarkennettiin kysymyksellä, jossa hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin arvioimaan, mitä muodoista oli käytetty *eniten* heidän koulutusalaan¹⁵. Selkeästi käytetyimmäksi hakevan toiminnan muodoksi nousi kasvokkainen vuorovaikutus, jonka ilmoitti eniten käytetyksi 57 % vastaajista. Yritys-/työpaikkakäynnit (48 %) ja lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista (44 %) seurasivat esitteiden jäädessä kolmanneksen osuuteen vastauksista. Tämän perusteella **suoran vuorovaikutuksen ja jalkautumisen rooli näyttäytyy vielä keskeisempänä hakevassa toiminnassa.**

Aiemmissa hakevan toiminnan seurantatutkimuksen tuloksissa (ks. Luukkainen 2006, 15; Huusko 2007, 15–16) on havaittu sukupuolittaisen koulutusalaaluokittelun mukaisia eroja hakevan toiminnan muotojen käytössä. Henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen kytkeytyvät muodot, kuten kasvokkainen vuorovaikutus, tiedotustilaisuudet ja puhelinneuvonta, ovat painottuneet naisvoittoisilla aloilla, ja työhön kytkeytyvät osaamistarvekartoitukset ja ammattiliiton tilaisuudet miesvoittoisilla aloilla (Luukkainen, 2006, 15; Huusko 2007, 15–16). Tämän tutkimuksen sukupuolittaisen koulutusalaaluokittelun mukaiset orientaatiot ovat aiempien tutkimusten kanssa samansuuntaisia. Käytettyjä hakevan toiminnan muotoja tarkasteltaessa naisvoittoisilla aloilla kaikkia merkittävimpiä hakevan toiminnan muotoja ilmoitettiin käytetyn laajemmin kuin miesvoittoisilla aloilla ja tietokoneen ajokorttikoulutuksissa. Selkeimmin naisvoittoisilla aloilla painotettiin, odotetusti, kasvokkaista vuorovaikutusta, puhelinneuvontaa sekä oppilaitosten järjestämiä tiedotustilaisuuksia, joiden kohdalla vertailussa miesvoittoisiin aloihin ja tietokoneen ajokorttikoulutuksiin olivat erot merkitseviä¹⁶. Ainoastaan ammattiliiton tilaisuuksissa miesvoittoisten alojen osuus oli naisvoittoisia aloja ja ajokorttikoulutuksia suurempi. (Ks. taulukko 8.) Tarkempi kuva koulutusalojen eroista saatiin kuitenkin tarkasteltaessa vastaajien ilmoituksia eniten käytetyistä hakevan toiminnan muodoista. Niissäkin erityisesti kasvokkainen vuorovaikutus ja oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet¹⁷ erottuivat naisvoittoisten alojen eduksi, kun taas yrityskäyntien ja lehti-ilmoitusten osuus korostui miesvoittoisilla aloilla, mikä on samansuuntaista aiempien tutkimusten kanssa. Esitteet¹⁸ ja myös lehti-ilmoitukset olivat tietokoneen ajokorttikoulutusten eniten käytettyjä toimintamuotoja. (Ks. taulukko 9.)

---

15 Vastaajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan kolme eniten käytetty hakevan toiminnan muotoa.

16 Erot olivat tilastollisesti merkitseviä p-arvoilla 0,022 (kasvokkainen vuorovaikutus), 0,006 (puhelinneuvonta) ja 0,005 (tiedotustilaisuudet).

17 Erot olivat tilastollisesti merkitseviä p-arvoilla 0,028 (kasvokkainen vuorovaikutus) ja 0,025 (tiedotustilaisuudet).

18 Ero oli tilastollisesti merkitsevä (p=0,01).

Taulukko 8. Koulutusaloilla oppilaitoksissa käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa

Hakevan toiminnan muoto	Kaikki (n=90)	Naisvoittoinen (n=45)	Miesvoittoinen (n=21)	Atk (n=24)
kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa	90,0	97,8 *	76,2	87,5
esitteet	88,9	93,3	81	87,5
lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista	87,8	93,3	76,2	87,5
yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut jne.)	87,8	93,3	86,7	79,2
internet	78,9	91,1	57,1	75
puhelinneuvonta	75,6	80 **	71,4	70,8
oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet	68,9	84,4 **	57,1	50
aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset	64,4	64,4	66,7	62,5
y yrityksissä/työpaikoilla suoritettut henkilöstön osaamistarvekartoitukset	30,0	31,1	28,6	29,2
ammattiliiton tilaisuudet	18,9	20	23,8	12,5
radiomainokset ja -ohjelmat	13,3	11,1	19	12,5
muu toiminta	13,3	15,6	14,3	8,3
pätevyysluotsi- tai muu vertaistoiminta	10,0	8,9	9,5	12,5
tv-mainokset ja -ohjelmat (mukaan lukien paikallis-tv)	2,2	2,2	0	4,2
en osaa sanoa	1,1	0	0	4,2

** tilastollisesti merkitsevä ero (p<0,01)

* tilastollisesti melkein merkitsevä ero (p<0,05)

Taulukko 9. Koulutusaloilla oppilaitoksissa eniten käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa

Hakevan toiminnan muoto	Kaikki (n=90)	Naisvoittoinen (n=45)	Miesvoittoinen (n=21)	Atk (n=24)
kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa	56,7	70,5 *	52,4	37,5
yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut jne.)	47,8	46,7	57,1	41,7
lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista	44,4	40	52,4	45,8
esitteet	33,3	24,4	23,8	58,3 **
puhelinneuvonta	27,8	28,9	23,8	29,2
internet	23,3	26,7	14,3	25
oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet	20,0	31,1 *	4,8	12,5
y yrityksissä/työpaikoilla suoritettut henkilöstön osaamistarvekartoitukset	10,0	8,9	9,5	12,5
aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset	7,8	4,4	19	4,2

** tilastollisesti merkitsevä ero (p<0,01)

* tilastollisesti melkein merkitsevä ero (p<0,05)

Hakevan toiminnan rahoitus ja ohjaaminen

Tässä kyselyssä oltiin erityisesti kiinnostuneita hakevan toiminnan ja sen muotojen resursoinnista ja ohjaamisesta - rahoituksen kanavoinnista toimintaan ja hakevan toiminnan muotoja koskevista suosituksista.

Hakevan toiminnan toteuttajilta tiedusteltiin, *mitä hakevan toiminnan toimintatavoista oli rahoitettu Noste-ohjelman erityisrahoituksella*. Rahoitus oli keskittynyt niihin muotoihin, jotka vastaajat ilmoittivat laajimmin käytetyiksi hakevassa toiminnassa: kasvokkaista vuorovaikutusta kohderyhmään kuuluvien kanssa oli rahoitettu 54 % vastaajien edustamista yksiköistä, lehti-ilmoituksia alkavista koulutuksista 48 %:ssa, yritys-/työpaikkakäyntejä 46 %:ssa, ja puhelinneuvontaa 42 %:ssa. **Rahoitus oli odotettavastikin kohdistunut niihin muotoihin, joiden käyttö on vakiintunut keskeiseksi hakevassa toiminnassa, suoriin kontakteihin, jalkautumiseen ja mainontaan.**

Sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukainen tarkastelu paljasti, että hakevan toiminnan muotoja oli rahoitettu erityisrahoituksella niiden painotusten mukaisesti, joita on havaittu hakevan toiminnan muotojen käytössä tässä ja aiemmissa seurantatutkimuksen kyselyissä (Luukkainen 2006, Huusko 2007). Naisvoittoisten alojen rahoitus on keskittynyt voimakkaammin vuorovaikutteisiin toimintamuotoihin, kuten kasvokkaiseen vuorovaikutukseen ja puhelinneuvontaan, kun taas miesvoittoisilla aloilla resursseja on kanavoitu työelämän ja yritysten kanssa toimimiseen, yritys-/työpaikkakäynteihin ja siellä suoritettuihin osaamistarvekartoituksiin. Tietokoneen ajokorttikoulutuksissa korostuivat erityisesti esitteet. Tosin kasvokkaisen vuorovaikutuksen ja yritys-/työpaikkakäyntien suhteellinen osuus oli tietokoneen ajokorttikoulutusten sisällä myös merkittävä.

Hakevan toiminnan muotoja koskevista suosituksista kysyttiin sekä hankevetäjiltä että hakevan toiminnan toteuttajilta. Hankevetäjiltä tiedusteltiin, *olivatko he suositelleet hakevan toiminnan resursseja käytettävän joihinkin tiettyihin hakevan toiminnan muotoihin*. Lisäksi heiltä tiedusteltiin, *mitä muotoja he olivat suositelleet käytettäväksi*. Hakevan toiminnan toteuttajilta sen sijaan kysyttiin, oliko hankkeessa suositeltu, että hakevan toiminnan resursseja käytettäisiin joihinkin tiettyihin hakevan toiminnan muotoihin, ja sitä, mitä muotoja oli suositeltu käytettäväksi.

Hankevetäjistä 81 % ilmoitti suositelleensa resursseja käytettäväksi tiettyihin hakevan toiminnan muotoihin¹⁹. Sen sijaan vain 44 % hakevan toiminnan toteuttajista ilmoitti, että tällaisia suosituksia oli esitetty. Jopa 37 % ilmoitti, että suosituksia ei ollut tehty. Lisäksi 20 % heistä ei osannut sanoa kantaansa. Sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukaisesti tarkasteltuna tietokoneen ajokorttikoulutuksien edustajat ilmoittivat, 57 % suhteellisella osuudella, suosituksia esitetyn nais- ja miesvoittoisia aloja useammin.

Yli puolet hankevetäjistä ilmoitti suositelleensa hakevan toiminnan muodoista kasvokkaista vuorovaikutusta kohderyhmään kuuluvien kanssa (76 %), yritys-/työpaikkakäyntejä (71 %) ja yrityksissä/työpaikoilla suoritettuja henkilöstön osaamistarvekartoituksia (55 %). Myös suurinta osaa muista toimintamuodoista kertoi suositelleensa lähes puolet vastanneista. Merkillepantavaa on, että pätevyysluotsi- tai muuta vertaistoimintaa oli suositellut ainoastaan reilu kymmenes. Huomionarvoista kolmen eniten suositeltujen hakevan toiminnan muodon kohdalla lääneittäin tarkasteltuna on Länsi-Suomen läänin alueen hankevetäjien vastaukset, joissa kasvokkaista vuorovaikutusta ilmoitti suositelleensa vain 65 % ja yritys-/työpaikkakäyntejä vain 47 % vastaajista. Varsinkin jälkimmäinen on silmiinpistävä muiden läänien hankkeiden vastauksien suhteellisten osuuksien lähtiessä 80 %:sta.²⁰

¹⁹ Kysymykseen jätti vastaamatta 9 % hankevetäjistä.

²⁰ Erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Eniten suositeltuja hakevan toiminnan muotoja hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa olivat kasvokkainen vuorovaikutus (75 % niistä vastaajista (n=36), jotka ilmoittivat suosituksia esitetyn) ja yritys-/työpaikkakäynnit (69 %). Lisäksi 31 % vastauksista oli suositeltu järjestettäväksi tiedotustilaisuuksia²¹.

Yhteen vetäen voidaan todeta, että suositukset eivät ole välittyneet kovin laajasti toimijoille. Toisaalta kuitenkin kaksi kolmannelle hakevan toiminnan toteuttajista arvioi hankkeen sisäisen tiedottamisen kattavaksi (ks. seuraava luku).

Sukupuolittaisien koulutusalojen mukaisesti tarkasteltuna (ks. taulukko 10) oli havaittavissa yllättäviä, joskin vain suuntaa-antavia painotuksia. Ne viestivät siitä, että hankkeissa on pyritty tukemaan nimenomaan muuten vähäisemmälle huomiolle jääviä muotoja. Sekä miesvoittoisilla aloilla että tietokoneen ajokorttikoulutuksissa on kasvokkaista vuorovaikutusta suositeltu naisvoittoisia aloja enemmän. Tämän muodon merkitystä onkin korostettu erityisesti miesten tavoittamisessa koulutukseen (McGivney 1999, 103). Lisäksi yrityskäyntien merkitystä on tähdennetty laajasti tietokoneen ajokorttikoulutusten suosituksissa. Kun rahoitusta hakevaan toimintaan on ehkä jaettu enemmänkin tarveperustaisesti (niihin muotoihin, jotka ovat olleet käytetyimpiä), voidaan otaksua, että suositukset ovat olleet se tapa, jolla toimintatapoja on pyritty muuttamaan ja monipuolistamaan eri tavoin orientoituneilla koulutusaloilla. Lääneittäin tarkasteltuna kasvokkaista vuorovaikutusta oli suositeltu eniten Itä-Suomen läänissä (56 %). Yrityskäyntejä oli suositeltu painokkaimmin Lapin läänissä (57 %).

Taulukko 10. Koulutusaloilla oppilaitoksissa hankkeen taholta suositellut hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa

Hakevan toiminnan muoto	Kaikki (n=90)	Naisvoittoisen (n=45)	Miesvoittoisen (n=21)	Atk (n=24)
yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut jne.)	34,4	28,9	33,3	45,8
kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa	34,4	28,9	38,1	41,7
oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet	16,7	17,8	14,3	16,7
yrityksissä/työpaikoilla suoritetut henkilöstön osaamistarvekartoitukset	11,1	8,9	14,3	12,5

Yhteen vetona voidaan todeta, että **hakevan toiminnan muotojen rahoitus Noste-ohjelman erityisrahoituksella kohdistui niihin muotoihin, jotka ovat myös tämän ja aiempien kyselyiden mukaan käytetyimpiä toimintamuotoja**. Nämä muodot edustavat sekä mainontaa että suurempia kontakteja ja yrityksiin/työpaikoille jalkautumista. Tämä viittaa siihen, että rahoitusta on jaettu tarveperustaisesti (ks. Huusko 2007, 41–44). **Hakevaa toimintaa koskevat suositukset sen sijaan ovat painottuneet henkilökohtaisiin kontakteihin (kasvokkainen vuorovaikutus) sekä jalkautumista (yrityskäynnit) ja työelämäyhteistyötä (osaamistarvekartoitukset) korostaviin toimintamuotoihin**. Erityisesti miesvoittoisten alojen ja tietokoneen ajokorttikoulutusten toimintaa on pyritty aktivoimaan tämänkaltaisilla painotuksilla.

Hakevan toiminnan erityisrahoituksen koettu vaikutus

Tässä kyselyssä haluttiin selvittää, oliko hakevan toiminnan erityisrahoituksella ollut vaikutusta hakevan toiminnan erilaisten muotojen käyttöön. Sekä hankevetäjiltä että hakevan toiminnan toteuttajilta kysyttiin, *katsoivatko he erityisrahoituksen lisänneen joidenkin hakevan toiminnan*

21 Huom. Oheisessa taulukossa 10 on ilmoitettu osuudet kaikista vastaajista tässä raportoidusta poiketen.

muotojen käyttöä. Suurin osa vastanneista hankevetäjistä (95 %) katsoi, että erityisrahoituksella oli ollut vaikutusta tässä suhteessa²². Hakevan toiminnan toteuttajat olivat hieman varauksellisempia: heistä 65 % arveli erityisrahoituksen lisännen tiettyjen toimintamuotojen käyttöä²³. Lisäksi jopa 22 % heistä ei osannut sanoa kantaansa asiaan.

Vastaajia pyydettiin lisäksi valitsemaan ne *hakevan toiminnan muodot, joiden käytön he arvelivat erityisrahoituksen myötä lisääntyneen* oppilaitoksissa (hankevetäjät) ja koulutusaloilla (hakevan toiminnan toteuttajat). Hankevetäjistä 67 % katsoi, että erityisrahoitus oli lisännyt kasvokkaista vuorovaikutusta kohderyhmään kuuluvien kanssa. Hieman alle puolet (48 %) katsoi sen lisännen yritys-/työpaikkakäyntejä. Kolmanneksi eniten he näkivät erityisrahoituksen lisännen oppilaitosten järjestämiä tiedotustilaisuuksia (38 % vastaajista). **Erityisrahoituksen vaikutuksia nähtiin siis juuri näissä vuorovaikutteisissa ja aktiivisissa toimintamuodoissa pikemmin kuin mainonnassa esimerkiksi lehti-ilmoituksin ja esittein.**

Hakevan toiminnan toteuttajat arvioivat erityisrahoituksen vaikutusta samaan tapaan kuin hankevetäjät: kasvokkaista vuorovaikutusta arvioi lisätyn 62 %, yritys-/työpaikkakäyntejä 60 % ja lehti-ilmoittelua 28 % niistä vastaajista, jotka arvioivat erityisrahoituksen lisännen hakevan toiminnan muotojen käyttöä. Myös oppilaitoksen järjestämiä tiedotustilaisuuksia arvioi lisätyksi 25 % vastaajista.

Sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukaisesti (ks. taulukko 11) tarkasteltuna miesvoittoisten alojen edustajat näyttivät varauksellisimmilta arvioissaan erityisrahoituksen vaikutuksesta tiettyjen hakevan toiminnan muotojen käyttöön. Kuitenkin kaikissa ryhmissä vaikutusta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen ja yrityskäynteihin arvioitiin voimakkaimmaksi. Oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet ja osaamiskartoitukset painottuivat tietokoneen ajokorttikoulutusten edustajien vastauksissa. Muita merkillepantavia eroja ei ollut.

Taulukko 11. Koulutusaloilla oppilaitoksissa erityisrahoituksen myötä enemmän käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa

Hakevan toiminnan muoto	Kaikki (n=90)	Naisvoittoisen (n=45)	Miesvoittoisen (n=21)	Atk (n=24)
kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa	42,2	44,4	33,3	45,8
yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut jne.)	38,9	42,2	28,6	41,7
oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet	17,8	13,3	19	25
lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista	17,8	22,2	9,5	16,7
yrityksissä/työpaikoilla suoritettut henkilöstön osaamistarvekartoitukset	14,4	11,1	14,3	20,8
esitteet	14,4	17,8	19,0	4,2
puhelinneuvonta	13,3	17,0	9,5	8,3
internet	10	8,9	9,5	12,5

Huomionarvoista on, että ne hakevan toiminnan muodot, joita hakevan toiminnan toteuttajat kertoivat suositellun, olivat heidän mukaansa myös lisääntyneet hakevassa toiminnassa erityisrahoituksen myötä. Tosin, vaikka miesvoittoisilla aloilla oli suosituksin painotettu esimerkiksi kasvokkaista vuorovaikutusta, olivat näiden alojen edustajat yleisesti varauksellisia

22 Vastaamatta kysymykseen jätti 5 hankevetäjää (12 % kaikista vastaajista).

23 Vastaamatta kysymykseen jätti 10 % hakevan toiminnan toteuttajista.

erityisrahoituksen vaikutuksesta hakevan toiminnan muotojen käytön laajentumiseen. Kuitenkin kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmän kanssa hakevan toiminnan muotona lieene edelleen vahvistanut asemiaan sekä sitä koskevien suositusten että tarjolla olevan rahoituksen myötä.

3.4 Hakevan toiminnan materiaalit

Hakevan toiminnan käytäntöjen tukena ovat tietyt *materiaalit*, joita on tuotettu sekä valtakunnallisesti että paikallisesti Noste-toimijoiden käytettäväksi hakevan toiminnan välineinä.

Hankevetäjiä pyydettiin valitsemaan valmiista vaihtoehtoista materiaali- ja palvelumuotoja, joita hankkeen oppilaitoksissa oli ollut hakevan toiminnan tueksi käytettävissä Nosteen tarjoamana. Tiedotusmateriaalia Nosteesta (95 %) sekä tarjolla olevasta osaamisesta/koulutuksesta (74 %) ilmoitettiin olleen tarjolla eniten. Muita materiaaleja oli ollut tarjolla vajaassa puolessa hankkeista. (Ks. taulukko 12.)

Taulukko 12. Oppilaitoksissa käytettävissä olleet hakevan toiminnan materiaalit hankevetäjien mukaan

Materiaali	%
tiedotusmateriaalia Nosteesta, esim. esitteitä	95,2
tiedotusmateriaalia hankkeessa tarjolla olevasta osaamisesta/koulutuksista	73,8
työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita (joihin kerätään esim. henkilötiedot, kiinnostava koulutus, toiveet opiskelumuodoista)	45,2
koulutustarjottimia (materiaalia, johon on koottu koulutusalan koulutustarjonnan sisältöjä, osatutkintoja, aikataulutusta, opiskelu- ja rahoitusmuotoja yms.)	45,2
valmiita osaamistarvekartoituspohjia/haastattelurunkoja	35,7
testejä tai kartoituslomakkeita opiskeluvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten	35,7
muuta materiaalia	7,1
ei ole tarjolla materiaalia	2,4
en osaa sanoa	0,0

Myös hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin kertomaan, mitä valmiiksi listatuista materiaaleista heidän koulutusalaan oli tarjolla, ja mitä näistä materiaaleista he olivat käyttäneet hakevan toiminnan tukena (ks. taulukko 13). Tiedotusmateriaalia koulutusaloilla oli tarjolla runsaasti. 87 % vastaajista kertoi tarjolla olleen tiedotusmateriaalia (esim. esitteitä) Nosteesta ja 83 % koulutuksista. Yli puolet (59 %) kertoi tarjolla olleen myös ”työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita”. Vähemmän, alle puolessa koulutusaloista oli ollut tarjolla ”valmiita osaamistarvekartoituspohjia/haastattelurunkoja” (42 %), ”koulutustarjottimia” (37 %) ja ”testejä tai kartoituslomakkeita opiskeluvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten” (31 %).

Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset kysymykseen, mitä materiaaleista oli käytetty koulutusalaan osana hakevaa toimintaa, olivat samansuuntaisia tarjolla olleista materiaaleista koskeneiden vastausten kanssa. Eniten oli käytetty tiedotusmateriaalia Nosteesta (79 % vastaajista) ja koulutuksista (74 %). Puolet vastaajista ilmoitti koulutusalaan käytetyn myös ”työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita”. Jälleen hieman vähemmän oli käytetty ”valmiita osaamistarvekartoitus-pohjia/haastattelurunkoja” (30 %), ”koulutustarjottimia” (29 %) ja ”testejä tai kartoituslomakkeita opiskeluvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten” (16 %).

Lisäksi kysyttiin, oliko materiaaleja tuotettu hankkeen käyttöön. Hieman yli puolessa (52 %) vastaajien yksiköistä oli tuotettu tiedotusmateriaalia koulutuksista. Nosteesta tiedotusmateriaalia ei

(tietenkään) ollut tuotettu. Alustavia lomakkeita oli tuotettu reilussa kolmanneksessa (37 %) hankkeista. Lääneittäin ja koulutusaloittain merkitseviä eroja hakevan toiminnan materiaalien tarjonnassa, käytössä ja tuottamisessa ei ollut.

Taulukko 13. Hakevan toiminnan toteuttajien edustamilla koulutusaloilla tarjolla olleet, hakevassa toiminnassa käytetyt sekä hankkeen aikana tuotetut materiaalit²⁴ (%)

Materiaali	Tarjolla	Käytetty	Tuotettu
Tiedotusmateriaalia Nosteesta, esim. esitteitä	86,7	78,9	0,0
Tiedotusmateriaalia kyseisistä koulutuksista	83,3	74,4	52,2
Työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita (joihin kerätään esim. henkilötiedot, kiinnostava koulutus, toiveet opiskelumuodosta)	58,9	50,0	36,7
Valmiita osaamistarvekartoituspohjia/haastattelurunkoja	42,2	30,0	15,6
Koulutustarjottimia (materiaalia, johon on koottu koulutusalan koulutustarjonnan sisältöjä, osatutkintoja, aikataulutusta, opiskelu- ja rahoitusmuotoja tms.)	36,7	28,9	22,2
Testejä tai kartoituslomakkeita opiskeluvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten	31,1	15,6	12,2
En osaa sanoa	5,6	3,3	14,4
Muuta materiaalia,	3,3	6,7	13,3
Ei ole tarjolla materiaalia	2,2	0,0	4,4

Hakevan toiminnan materiaaleista eniten käytettävissä ja myös käytössä ovat olleet tiedotusmateriaalit. Lisäksi koulutuksia koskevaa tiedotusmateriaalia on tuotettu runsaimmin eri koulutusaloilla. Muutkin materiaali-tyypit ovat yleisesti olleet kohtuullisen laajasti käytössä hankkeiden koulutusaloilla.

24 Kysymykset olivat seuraavat: "Onko koulutusaloilla tarjolla (Noste-hankkeen puitteissa tai muuten tuotettua) hakevan toiminnan tueksi tarkoitettua materiaalia, kuten:"; "Mitä edellä mainituista materiaaleista olette koulutusaloilla käyttäneet osana hakevaa toimintaa?"; ja "Mitkä tarjolla olevista materiaaleista on tuotettu Noste-hankkeen aikana?".

4 HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIT TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄÄN

Tässä luvussa hakevan toiminnan resursseja tarkastellaan Noste-hankkeiden toimintaympäristöjen näkökulmasta eli osana oppilaitoskontekstia. Kun tarkastelua tehdään toimintakontekstin näkökulmasta, saadaan käsitystä siitä, millaisia mahdollisuuksia ja estäviä tekijöitä on etenemisessä kohti tavoitteita (Kuitunen & Hyytinen 2004, 34). Hakevan toiminnan resurssien käsittely oppilaitoksen toimintaympäristön puitteissa johtaa rakenteellisten resurssien tarkasteluun ja niiden kytköksiin muihin resurssimuotoihin. Rakenteellisilla resursseilla/voimavaroilla tarkoitetaan organisaatioon liittyviä tekijöitä, joiden antamien reunaehtojen sisällä työskennellään; esimerkiksi erilaiset prosessit ja järjestelmät (Lönnqvist ym. 2005). Hakevan toiminnan yhteydessä rakenteellisiin resursseihin sisältyvät ainakin oppilaitoksen toimintatavat, toimintakulttuuri ja työajankäyttö sekä Noste-hankkeiden yhteistyö paikallisissa verkostoissa.

Koska oppilaitokset tarjoavat hankkeille toimintaympäristön ja puitteet hakevan toiminnan toteuttamiseen, tässä luvussa käsittely kytkeytyy aiempia lukuja tiiviimmin nimenomaan oppilaitostasolle, ja siten käsittelyssä ovat pääasiassa hakevan toiminnan toteuttajille suunnatun kyselyn tulokset. Luvussa tehdään tarkastelua toimintaympäristön näkökulmasta, millaisia hakevaa toimintaa tukevia ja hankaloittavia käytäntöjä oppilaitoksissa on sekä millaisena hakevan toiminnan aikaresurssien riittävyys nähdään. Oppilaitostarkastelun lisäksi käsitellään hakevan toiminnan toteuttajien osaamisresursseja, toimintamahdollisuuksia ja osaamisen tukea.

4.1 Hakevaa toimintaa tukevia käytäntöjä oppilaitosten toimintaympäristöissä

Hakevan toiminnan toteuttajilta kysyttiin, mitkä hakevaa toimintaa tukevista käytännöistä olivat olleet käytössä heidän oppilaitoksessaan. Vastaajat saivat valita valmiista listasta haluamansa määrän vaihtoehtoja. Kokonaisuutena vastauksia tarkastellen keskeisimpinä käytäntöinä näyttäytyivät **osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin/seminaareihin** (70 % vastaajista), **aikuiskoulutuksen joustavat organisointitavat** (62 %) ja **oppilaitoksen johdon sitoutuminen hakevaan toimintaan** (60 %). Hakevaa toimintaa tukevia käytäntöjä oppilaitoksissa oli kaikkien vastaajien mukaan, sillä yksikään vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa, jonka mukaan oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät olisi tukeneet hakevaa toimintaa (tosin 6 % ei osannut vastata kysymykseen).

Oppilaitoksissa käytetyt hakevaa toimintaa tukevat käytännöt luokiteltiin viiteen sisältöalueeseen. Luokittelun pohjalta on mahdollista tarkastella sisältöalueittain, millaisia käytäntöjä oppilaitoksissa oli hyödynnetty hakevan toiminnan tukena (taulukko 14). **Eniten mainintoja hakevaa toimintaa tukevista käytännöistä saivat toiminnot, jotka liittyivät joko kouluttajien työhön tai oppilaitoksen toimintatapoihin.** *Kouluttajien työkäytäntöihin* liittyen sen lisäksi, että kouluttajat olivat osallistuneet hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin tai seminaareihin, vastaajista reilu puolet ilmoitti, että kouluttajille oli varattu työaikaa hakevaan toimintaan, he olivat osallistuneet hakevan toiminnan suunnitteluun ja he olivat halukkaita jalkautumaan työpaikoille kohderyhmän pariin. *Oppilaitoksen toimintatapoihin* kytkeytyvien käytäntöjen osalta vastaajista noin 60 %:n mukaan aikuiskoulutuksen organisointitavat tukivat hakevaa toimintaa (esimerkiksi joustava sisäänotto, sekaryhmämahdollisuus tai osatutkintojen suorittamismahdollisuus), ja oppilaitoksen johto oli sitoutunut hakevaan toimintaan. Uusien innovatiivisten hakevan toiminnan mallien kehittämiseen ja toteuttamiseen kannustettiin vastaajista hieman alle puolen mielestä. Sen sijaan vain noin neljänneksen mukaan oppilaitoksen tukeviin käytäntöihin kuului koulutusten tuotteistaminen yrityksiä varten. Tiivistäen voi todeta, että oppilaitoksen toimintatapoihin liittyvistä

tukevista käytännöistä näyttäytyivät keskeisimpinä muotoina hakevaa toimintaa edistävät aikuiskoulutuksen järjestämistavat ja oppilaitoksen johdon sitoutuminen.

Oppilaitoksen tukeviin käytäntöihin ei erityisen vahvasti liittynyt hakevan toiminnan *suunnitelmallisuus*. Kuitenkin lähes puolet vastaajista ilmoitti, että hakevan toiminnan suuntaviivoista oli sovittu oppilaitostasolla, mutta hakevan toiminnan resursseja oli vastaajista vain kolmanneksen mukaan ohjattu nimenomaisesti tehokkaina pidettyihin toimintatapoihin. *Taloudellisiin resursseihin* kytkeytyvistä käytännöistä keskeisinä ilmentyivät hakevan toiminnan erityisrahoituksen myötä lisääntyneet resurssit (vaihtoehdon valitsi 58 % vastaajista), mutta lisääntyneet taloudelliset resurssit eivät näkyneet hakevan toiminnan lisätoteuttajien palkkaamisena (vaihtoehdon valitsi 23 % vastaajista). *Verkoston toimimiseen* liittyvät käytännöt tukivat hakevan toiminnan toteuttamista vastaajista keskimäärin noin puolen mukaan. Hakevan toiminnan yhteistyön yli koulutusalarajojen mainitsi 57 % vastaajista ja yhteistyön yli oppilaitosrajojen 51 % vastaajista. Vastaajista kaksi viidestä valitsi nimenomaisesti verkostoitumisen muiden oppilaitosten kanssa yhdeksi käytetyistä hakevaa toimintaa tukevista käytännöistä.

Taulukko 14. Hakevaa toimintaa tukevat käytännöt oppilaitoksessa, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset (%).

	%
Kouluttajien työhön liittyvät käytännöt	
Osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin/seminaareihin	70,0
Kouluttajille varattu työaikaa toteuttaa hakevaa toimintaa	56,7
Oppilaitoksen kouluttajilla halua jalkautua kohderyhmän pariin esim. työpaikoille	56,7
Kouluttajien osallistuminen hakevan toiminnan suunnitteluun	55,6
Oppilaitoksen toimintatapoihin liittyvät käytännöt	
Aikuiskoulutuksen organisointitavat tukevat hakevaa toimintaa	62,2
Oppilaitoksen johdon sitoutuminen hakevaan toimintaan	60,0
Oppilaitoksessa kannustetaan uusien innovatiivisten hakevan toiminnan mallien kehittämiseen	47,8
Koulutuslalla muodostettu osaamistuotteita, joita esitellään yrityksissä (koulutusten tuotteistaminen)	25,6
Hakevan toiminnan suunnitelmallisuuteen liittyvät käytännöt	
Hakevan toiminnan suuntaviivojen sopiminen oppilaitostasolla	47,8
Hakevan toiminnan resurssien ohjaaminen tehokkaisiin toimintatapoihin	33,3
Taloudellisiin resursseihin liittyvät käytännöt	
Hakevan toiminnan erityisrahoituksen myötä lisääntyneet taloudelliset resurssit	57,8
Hakevaan toimintaan palkattu lisää toteuttajia	23,3
Verkoston toimimiseen liittyvät käytännöt	
Oppilaitoksessa tehdään hakevassa toiminnassa yhteistyötä yli koulutusalarajojen	56,7
Yhteistyötä hakevassa toiminnassa tehdään yli oppilaitosrajojen	51,1
Verkostoituminen muiden oppilaitosten kanssa	40,0

Lääneittäin tarkastellen oppilaitoksissa käytetyissä hakevaa toimintaa tukevissa käytännöissä oli hieman vaihtelua. Oulun läänin vastaajista 80 % piti suhteellisesti eniten merkityksellisenä hakevan toiminnan erityisrahoituksen myötä lisääntyneitä taloudellisia resursseja ja arvioi oppilaitoksen johdon sitoutuneen hakevaan toimintaan, sekä 73 % ilmoitti kouluttajille varatun työaikaa hakevaan toimintaan. Uusien innovatiivisten mallien kehittämiseen oppilaitoksessa oli kannustettu Oulun läänin vastaajista kahden kolmasosan mukaan, kun Itä-Suomen läänin vastaajista vain reilu neljännes (28 %) koki näin. Itä-Suomen läänin ja Lapin läänin vastaajien mukaan hakevan toiminnan toteuttajia ei oltu lainkaan palkattu lisää. Myöskään koulutusten tuotteistamista yrityksiä

varten ei oltu mietitty oppilaitostasolla näissä lääneissä; sen sijaan Länsi-Suomen läänin vastaajista peräti 47 % ilmoitti osaamistuotteita muodostetun. Lapin läänin vastaajien mukaan (57 %) oli osallistuminen hakevan toiminnan koulutuksiin muita läänejä harvemmin käytetty tukeva toimintatapa.

Sukupuolittaisen koulutusaluokittelun kautta tarkasteltuna tuli esille joitakin eroja.²⁵ Kouluttajien työhön liittyvistä käytännöistä naisvoittoisten alojen vastaajista 82 %:n mukaan tukevana käytäntönä oli ollut kouluttajien osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin, kun tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista 63 % ja miesvoittoisten alojen vastaajista 52 % ilmoitti näin olleen. Lisäksi naisvoittoisten alojen vastaajista 69 %:n mukaan kouluttajilla oli halua jalkautua kohderyhmän pariin, kun miesvoittoisten alojen vastaajista 52 % ja tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista 38 % nimesi tämän vaihtoehdon. Hakevan toiminnan suuntaviivojen sopimisen oppilaitostasolla tukevaksi käytännöksi nimesi 60 % naisvoittoisten alojen vastaajista, 43 % miesvoittoisten alojen vastaajista ja vain 29 % tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista.

Edellisten erojen lisäksi ilmeni koulutusaloittain joitakin painotuseroja. Oppilaitoksen toimintatapoihin liittyvissä käytännöissä eroja ilmeni kahden vaihtoehdon kohdalla. Aikuiskoulutuksen organisointitavat olivat tukenneet hakevaa toimintaa naisvoittoisten alojen vastaajista 69 %:n ja miesvoittoisten alojen vastaajista 62 %:n mukaan, kun tietokoneajokoulutusten vastaajista puolet nimesi tämän vaihtoehdon. Innovatiivisiin hakevan toiminnan toteutusmalleihin oli kannustettu naisvoittoisten alojen vastaajista 58 %:n ja miesvoittoisten alojen vastaajista 48 %:n mukaan, mutta odotetustikin tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista vain 29 % nimesi tämän käytännön. Taloudellisiin resursseihin liittyen hakevan toiminnan lisähenkilöiden palkkaaminen oli ollut tukevana käytäntönä naisvoittoisten alojen vastaajista 29 %:n, tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista 21 %:n ja miesvoittoisten alojen vastaajista vain 14 %:n mukaan. Verkostona toimimiseen liittyvien seikkojen nimeäminen tukeviksi käytännöiksi oli yleisesti ottaen hieman harvinaisempaa miesvoittoisilla koulutustaloilla kuin muilla aloilla.

4.2 Hakevaa toimintaa hankaloittavia tekijöitä oppilaitosten toimintaympäristöissä

Hakevaa toimintaa tukevien käytäntöjen lisäksi kyselyssä tiedusteltiin, millaisia hakevaa toimintaa hankaloittavia tekijöitä oppilaitoksessa mahdollisesti on, ja myös ne luokiteltiin sisältöalueittain viiteen kategoriaan (taulukko 15). Kokonaisuutena tarkastellen vastaajista 36 % nimesi merkittävimmäksi hankaloittavaksi tekijäksi hakevan toiminnan toteuttajien riittämättömän määrän. Lisäksi noin neljännes vastaajista ilmoitti vaikeuttavaksi tekijäksi kouluttajien työajan riittämättömyyden hakevan toiminnan toteuttamiseen. Siten **keskeisimpinä hakevaa toimintaa hankaloittavina seikkoina näyttäytyivät kouluttajien työhön liittyvät tekijät: riittämätön toteuttajamäärä ja riittämätön aika**. Kyse on nimenomaan henkilömäärästä ja aikapulasta, sillä kouluttajien haluttomuuden jalkautumiseen nimesi hakevaa toimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi vain 11 % vastaajista.

Vastaajista kuudennes (17 %) arvioi hakevaa toimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi taloudellisten resurssien pienuuden, millä on luonnollisestikin yhteys merkittävimmäksi hankaloittavaksi tekijäksi määrittyneen hakevan toiminnan henkilöstömäärän riittämättömyyden kanssa: kun rahaa ei ole, ei henkilöitäkään ole mahdollista palkata riittävältä tuntuvaa määrää. Oppilaitoksen toimintatapoihin tai verkostona toimimiseen liittyvät tekijät eivät olleet erityisen suuressa roolissa nimettäessä hakevaa toimintaa hankaloittavia tekijöitä (oppilaitoksen toimintatapoihin liittyviä vaihtoehtoja oli valinnut 8 - 2 % vastaajista ja verkostoon liittyviä 4 - 3 % vastaajista). Hakevan toiminnan

²⁵ Tässä kappaleessa raportoidut erot ovat tilastollisesti suuntaa-antavan merkitseviä ($p < 0,05$).

suunnitelmallisuuteen liittyen 10 % vastaajista koki yhteisten suuntaviivojen puuttumisen vaikeuttavana tekijänä.

Taulukko 15. Hakevan toiminnan toteuttamista hankaloittavat tekijät oppilaitoksessa, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset (%).

	%
Kouluttajien työhön liittyvät tekijät	
Hakevaan toimintaan ei ole tarpeeksi henkilöitä	35,6
Kouluttajille ei ole varattu työaikaa toteuttaa hakevaa toimintaa	25,6
Oppilaitoksen kouluttajilla ei ole halua jalkautua kohderyhmän pariin esim. työpaikoille	11,1
Osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin/seminaareihin ei ole ollut mahdollista	4,4
Kouluttajat eivät ole osallistuneet hakevan toiminnan suunnitteluun	3,3
Oppilaitoksen toimintatapoihin liittyvät tekijät	
Aikuiskoulutuksen organisointitavat eivät tue hakevaa toimintaa	7,8
Koulutuslalla ei ole mietitty koulutusten tuotteistamista yrityksiä varten	5,6
Oppilaitoksen johto ei ole sitoutunut hakevaan toimintaan	3,3
Oppilaitoksessa ei kannusteta uusien innovatiivisten hakevan toiminnan mallien kehittämiseen	2,2
Hakevan toiminnan suunnitelmallisuuteen liittyvät tekijät	
Hakevan toiminnan suuntaviivoja ei ole sovittu oppilaitostasolla	10,0
Hakevan toiminnan resurssit ohjattu tehottomiin toimintatapoihin	2,2
Taloudellisiin resursseihin liittyvät tekijät	
Taloudelliset resurssit liian pienet	16,7
Verkoston toimimiseen liittyvät tekijät	
Oppilaitoksessa ei tehdä hakevassa toiminnassa yhteistyötä yli koulutusalarajojen	4,4
Yhteistyötä hakevassa toiminnassa ei tehdä yli oppilaitosrajojen	4,4
Muiden oppilaitosten kanssa ei ole verkostoiduttu	3,3
Oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät ole hankaloittaneet hakevaa toimintaa	10,0
Jotkin muut asiat ²⁶	4,4

Mielenkiintoista oli, että **10 % vastaajista valitsi vaihtoehdon ”oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät ole hankaloittaneet hakevaa toimintaa”**. Tältä pohjalta voi todeta, että joissakin oppilaitoksissa hakevalla toiminnalla nähtiin olevan hyvät toteuttamisedellytykset oppilaitoksen toimintaympäristön tarjoamissa puitteissa. Toisaalta hankaloittavaksi koetut tekijät jakautunevat siten, että erilaisissa toimintaympäristöissä on erilaisia hankaloittavia tekijöitä.

Vastausten tarkastelu sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukaisesti toi nimittäin esille, että miesvoittoisilla aloilla painottuivat muihin aloihin verrattuna enemmän hankaloittavina tekijöinä kouluttajien osallistumattomuus hakevan toiminnan suunnitteluun (24 % vastaajista) sekä oppilaitoksen toimintatapoihin liittyvistä seikoista aikuiskoulutuksen hakevaa toimintaa tukemattomat organisointitavat (14 %), oppilaitoksen johdon sitoutumattomuus hakevaan toimintaan (10 %) ja oppilaitoksen kannustamattomuus innovatiivisten toimintamallien kehittämiseen (10 %). Miesvoittoisten alojen vastaajista vain yksi valitsi vaihtoehdon

²⁶ Muina hakevaa toimintaa hankaloittavina asioina mainittiin: hakevan toiminnan toteuttajiksi ei ole osajia, joilla on sekä erinomaiset vuorovaikutustaidot keskustella työpaikkojen edustajien kanssa että tietämystä koulutuksen sisällöistä ja toteutustavoista; työn pirstaloituminen ja tavoitteiden vajaa saavuttaminen, jos tehtäväkuva muu kuin pelkkä hakeva toiminta; Nosteen rajausta vailla tutkintoa oleviin aikuisiin; Nosteeseen liittyvät hallinnolliset vaatimukset vievät paljon työaikaa ja ovat siten hallinnollisesti raskaita; osa oppilaitoksen henkilöstöstä haluaa hankaloittaa Nosteeseen liittyvää toimintaa; aikaresurssit eivät aina ole riittävät.

”oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät ole hankaloittaneet hakevaa toimintaa”, kun muilla koulutusaloilla tätä vaihtoehtoa valittiin suhteellisesti useammin – ero oli erityisen suuri tietokoneajokorttikoulutusten vastaajiin, joista 17 %:n mukaan oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät olleet vaikeuttaneet hakevaa toimintaa. Nämä erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

Naisvoittoisilla koulutusaloilla hakevaa toimintaa vaikeuttavina tekijöinä painottuivat suhteellisesti muita aloja enemmän kouluttajien työhön liittyvät tekijät: vastaajista 40 % mainitsi hankaloittavaksi tekijäksi hakevan toiminnan toteuttajien määrän vähäisyyden (miesvoittoiset alat 33 % ja tietokoneajokorttikoulutukset 29 %) ja kolmannes vastaajista sen, ettei kouluttajille ole varattu työaikaa toteuttaa hakevaa toimintaa (tietokoneajokorttikoulutukset 21 % ja miesvoittoiset koulutusalat 14 %).

Lääneittäin tarkastellen hakevan toiminnan henkilöstömäärän riittämättömyys painottui eniten Itä-Suomen läänissä, jossa 56 % vastaajista totesi, ettei hakevaan toimintaan ollut tarpeeksi henkilöitä. Itäsuomalaisista vastaajista suhteellisen suuri osuus, 22 %, piti myös taloudellisten resurssien puutetta hakevan toiminnan vaikeutena. Suhteellisesti tarkastellen vielä hieman suurempana hankaloittavana tekijänä taloudellisten resurssien pienuuden näkivät Länsi-Suomen läänin vastaajat, joista neljännes koki näin. Niin ikään hankaloittavampana tekijänä muihin lääneihin verrattuna Länsi-Suomen läänin vastaajista 34 % näki kouluttajien työajan riittämättömyyden.

4.3 Hakevan toiminnan aikaresurssien riittävyys

Oppilaitosten toimintaympäristöissä yksi keskeinen osa ovat aikaresurssit: millaisia mahdollisuuksia tai rajoituksia käytettävissä oleva aika asettaa toiminnalle. Hakevan toiminnan toteuttajilta kartoitettiin näkemyksiä hakevan toiminnan aikaresurssien riittävyydestä yhdellä väittämäkysymyksellä sekä erillisellä aikaresursseihin liittyvällä kysymyksellä. Aiemmissa hakevan toiminnan tutkimuksissa (esim. Huusko 2007) on todettu, että hakevaan toimintaan ei ole riittävästi aikaa. Niinpä tässä kyselyssä pyrittiin pääsemään tämän ilmiön taakse: *mitä tekijöitä koettuun aikaresurssipulaan liittyy?* Aikaresursseihin liittyviä hakevan toiminnan toteuttajien kyselyvastauksia tarkastellaan seuraavassa sekä koko aineiston osalta että luokiteltuina lääneittäin, sukupuolittaisen koulutusala- ja luokittelun mukaisesti ja vastaajan tehtävänkuvan mukaisesti.

Hakevan toiminnan toteuttajista 58 % arvioi – olemalla samaa mieltä asiaa koskevan väittämän kanssa – **että hakevan toiminnan erityisrahoitus oli lisännyt kouluttajien hakevaan toimintaan varattua työaikaa** (yleisimmin valittu vaihtoehto (tyyppi-arvo) ”täysin samaa mieltä”). Vastaajista vajaa neljännes oli tästä eri mieltä. 18 % vastaajista jätti tähän kysymykseen vastaamatta, joten erityisrahoituksen vaikutusta hakevan toiminnan työajan lisääntymiseen ei ole ollut helppoa arvioida. Eri luokittelujen kautta vastausten tarkasteleminen toi esille eron kouluttajien ja muiden näkemysten välillä: **kouluttajista 71 % koki hakevan toiminnan työaikansa lisääntyneen erityisrahoituksen myötä**, kun hallinnon edustajista näin arveli puolet ja suunnittelu- tai projekti-tehtävissä työskentelevistä 41 % (ero ei tilastollisesti merkitsevä)²⁷. Sukupuolittaisen koulutusala- ja luokittelun kautta tarkasteltuna tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista samaa mieltä väittämästä oli 63 % (joista täysin samaa mieltä olevia 46 %), miesvoittoisten alojen vastaajista 60 % (joista täysin samaa mieltä olevia 35 %) ja naisvoittoisten alojen vastaajista 56 % (joista täysin samaa mieltä olevia 27 %). Lääneittäin tarkastellen ei ollut mainittavia eroja.

²⁷ Myös en osaa sanoa -vastausten osuus vaihteli vastaajaryhmittäin: kouluttajista en osaa sanoa -vaihtoehdon valitsi 11 %, kun hallinnon edustajilla tämä osuus oli 23 % ja suunnittelu- tai projektitehtävissä työskentelevillä 28 %.

57 vastaajaa, 63 % vastaajista, totesi koulutusallallaan esiintyvän pulaa hakevan toiminnan aikaresursseista huolimatta hakevan toiminnan lisääntyneistä taloudellisista resursseista. Viidenneksen (21 %) mielestä pulaa ei ollut hakevan toiminnan toteuttamiseen käytettävissä olevasta ajasta. Loput vastaajista valitsi ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon (7 %) tai jätti vastaamatta tähän kysymykseen (9 %).²⁸ Kun vastauksia tarkasteltiin vastaajan toimenkuvan mukaisesti, kouluttajat kokivat hieman muita enemmän pulaa ajasta (kouluttajat 67 %, muut 60 %). Lääneittäin tarkastellen ääripäinä tuli esille, että aikaresursseista oli pulaa hakevan toiminnan resurssista huolimatta Itä-Suomen läänin vastaajista 78 %:n ja Lapin läänin vastaajista 43 %:n mukaan. Sen sijaan koulutusaloittain tarkastellen näkemyksissä ei ollut suuresti eroa: aikapulaa koki 67 % naisvoittoisten alojen, 62 % miesvoittoisten alojen ja 58 % tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista.

Vastaajat saivat valita annetuista vaihtoehdoista tekijöitä, joilla heidän mielestään oli merkitystä hakevan toiminnan aikaresurssien vähyydelle. Vastausten suhteellista jakaumaa tarkasteltiin sekä kaikkien vastaajien kohdalla (n=90) että erikseen aikaresurssipulaa kokeneiden vastaajien osalta (kyllä-vastaajat, n=57). Annetuista vaihtoehdoista vastaajat olivat valinneet 0-8 vaihtoehtoa. Viisi vastaajaa jätti valitsematta yhtään vaihtoehtoa, ja yleisimmin valittiin yksi vaihtoehto (12 vastaajaa). Kuitenkin loput 40 vastaajaa (eli 70 % kyllä-vastaajista) olivat valinneet useita vaihtoehtoja: yhdeksän vastaajaa valitsi kaksi, kahdeksan vastaajaa kolme ja kymmenen vastaajaa neljä vaihtoehtoa²⁹, joten suhteellisesti tarkastellen monet olivat nimenneet useita vaihtoehtoja. Siten voi todeta, että **hakevan toiminnan aikaresurssien vähyyteen ei ole olemassa vain yhtä keskeistä syytä, vaan kyse on useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta.**

Keskeisimpänä aikaresurssien niukkuuteen liittyvänä tekijänä vastaajat näkivät kouluttajan työn ja tehtäväkentän laajuuden (ks. taulukko 16): muut tehtävät täyttävät työajan opetettavien tuntien lisäksi (65 % kyllä-vastaajista, 42 % kaikista) ja opetettavat tunnit täyttävät työjärjestyksen (58 % kyllä-vastaajista, 32 % kaikista). Niin ikään kouluttajaresurssien vähyyden opetettavissa aineissa näki aikapulaan vaikuttavana tekijänä 39 % kyllä-vastaajista (noin neljännes kaikista vastaajista). Näiden lisäksi keskeisenä ongelmana nähtiin hakevaan toimintaan jäävän ajan katkonainen luonne: kyllä-vastaajista 58 % ja kaikista vastaajista 37 % valitsi vaihtoehdon ”hakevaan toimintaan jää hetkiä, mutta ne ovat yksittäisiä ja liian lyhyitä”.

Muita tekijöitä koettuun aikapulaan liittyen nimettiin harvemmin. Kouluttajiin liittyviä tekijöitä epäili aikaresurssien vähyyden kannalta merkityksellisiksi vain pieni osa vastaajista: 16 % kyllä-vastaajista (10 % kaikista) nimesi kouluttajien hakevan toiminnan puutteelliset valmiudet, 18 % kyllä-vastaajista (11 % kaikista) arveli, etteivät kouluttajat miellä hakevaa toimintaa osaksi työnkuvaansa, ja kyllä-vastaajista vain 11 %:n mukaan (7 % kaikista) keskeinen tekijä oli kouluttajien vähäinen yhteistyö hakevassa toiminnassa. Kovinkaan merkityksellisinä tekijöinä ei nähty myöskään työjärjestyksen ja tuntikehyksen hallinnollista joustamattomuutta eikä hakevan toiminnan toteuttajien ja työpaikkojen aikataulujen yhteensovittamista. Oppilaitosjohtoon liittyvää vaihtoehtoa tai kouluttajien haluttomuutta vaihtaa opetusaikoja keskenään ei nimennyt yksikään vastaaja aikaresurssien vähyyteen vaikuttavana seikkana.

²⁸ Tähän kysymykseen vastaamatta jättäneitä oli alkuperäisen aineiston mukaisesti 21 % vastaajista eli 19 vastaajaa, mutta aineiston tarkempi tarkastelu osoitti, että näistä vastaajista 11 oli kuitenkin valinnut tarkentavasta kysymyksestä jonkin aikapulaan liittyvän vaihtoehdon, joten näiden vastaajien vastaukset tulkittiin kyllä-vastauksiksi.

²⁹ Loput vastaukset jakautuivat seuraavasti: neljä vastaajaa valitsi viisi, viisi vastaajaa valitsi kuusi, kolme vastaajaa seitsemän ja yksi vastaaja kahdeksan vaihtoehtoa.

Taulukko 16. Hakevan toiminnan aikaresurssien vähyteen liittyvät tekijät, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset. Prosenttia (%) kaikista vastaajista (n=90) sekä prosenttia kyllä-vastaajista (aikapulaa kokeneet, n=57).

	% (n=90)	% (n=57)
Opetettavien tuntien lisäksi muut tehtävät täyttävät työajan	42,2	64,9
Hakevaan toimintaan jää hetkiä, mutta ne ovat yksittäisiä ja liian lyhyitä	36,7	57,9
Opetettavat tunnit täyttävät työjärjestyksen	32,2	49,1
Kouluttajaresurssien vähyys opetettavissa aineissa (oppilaitoksen sisältä ei löydy pätevää sijaista)	25,6	38,6
Hakevan toiminnan toteuttajien ja työpaikkojen aikataulujen yhteensovittaminen on vaikeaa	12,2	19,3
Kouluttajat eivät koe hakevan toiminnan kuuluvan heidän työnkuvaansa	11,1	17,5
Kouluttajilla ei ole valmiuksia/osaamista hakevan toiminnan tekemiseen	10,0	15,8
Työjärjestyksen joustamattomuus (tuntikehyksen muuttaminen ei onnistu hallinnollisista syistä)	8,9	14,0
Kouluttajat eivät tee yhteistyötä hakevassa toiminnassa, esim. kerro työpaikoilla oppilaitoksen tarjonnasta/osaamisesta	6,7	10,5
On vaikeaa perustella vaatimuksia aikaresursseista, koska hakevaa toimintaa ei ole kirjattuna työnkuvaan	6,7	10,5
Koulutuslalla on puutetta hakevan toiminnan aikaresursseista, mutta siihen liittyviä yksittäisiä tekijöitä on vaikea nimetä	6,7	8,8
Muut tekijät ³⁰	5,6	7,0
Kouluttajat eivät tahdo vaihtaa opetusaikoja keskenään	0	0
Oppilaitoksen johto ei näe työajan käyttämistä hakevaan toimintaan tarpeellisena	0	0

Läinijaottelun valossa vastauksissa ilmeni vain silmämääräisiä eroja.³¹ Itä-Suomen läänin vastaajat näkivät syyksi aikaresurssipulaan suhteellisesti useammin kouluttajien työajan täyttymisen opetuksen lisäksi muista tehtävistä (56 %; osuudet laskettu kaikista vastaajista) sekä hakevaan toimintaan käytettävissä olevan ajan katkonaisen luonteen (61 %). Toisaalta ajan katkonaisuutta ei nähty kovinkaan ongelmallisena Etelä-Suomen läänissä (18 %) eikä Lapin läänissä (14 %). Kouluttajaresurssien vähyys nähtiin yleisesti ongelmallisimpana Länsi-Suomen läänissä (31 %) ja ongelmattomimpana Etelä-Suomen läänissä (18 %).

Sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun kautta tarkasteltuna esille tuli joitakin painotuseroja nais- ja miesvoittoisten koulutusalojen vastauksissa. Naisvoittoisilla aloilla valittiin keskimääräistä useammin vaihtoehtoja ”opettavien tuntien lisäksi muut tehtävät täyttävät työajan” (49 %; osuudet laskettu kaikista vastaajista) ja ”kouluttajat eivät koe hakevan toiminnan kuuluvan työnkuvaansa” (16 %). Miesvoittoisten alojen vastaajat nimesivät keskimääräistä useammin kouluttajaresurssien vähyden opetettavissa aineissa (33 %), työjärjestyksen joustamattomuuden (19 %) sekä vaikeuden perustella aikaresurssivaatimusta, kun hakevaa toimintaa ei ole kirjattuna työnkuvaan (14 %).

Tehtävänkuvan mukaisella jaottelulla vastauksia tarkasteltaessa ilmeni odotettukin painotusero: kouluttajat kokivat muita useammin työajan täyttyvän opetuksen lisäksi muilla tehtävillä (51 %), hakevaan toimintaan jäävän vain lyhyitä hetkiä (44 %), opettavien tuntien täyttävän työjärjestyksen (42 %) ja hakevan toiminnan nimeämättömyyden osaksi työnkuvaa (11 %). Tätä

³⁰ Muina tekijöinä mainittiin seuraavia: kouluttajilla on tietoa hankkeesta liian vähän; hakeva toiminta edellyttää useita yrityskäyntejä ja yhteistä suunnittelua, joten aikaa tarvitaan runsaasti ja tulokset näkyvät vasta viiveellä; hakeva toiminta on resursoitu työnkuvaan niukasti, joten aiempien yhteistyökumppaneiden lisäksi uusien yhteysien avaaminen jää väistämättä vähemmälle; kartoitettavia on enemmän kuin niitä ehditään tekemään.

³¹ Tarkasteltaessa eroja läinijaottelun, sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun tai vastaajan tehtävänkuvan kautta vastaajajoukkona ovat kaikki vastaajat, n=90. Tämä siitä syystä, että tällöin jaottelujen mukaiset luokitukset pysyvät suhteellisesti samoina, eivätkä jakaumat vinoudu.

tukee myös aiemmassa hakevan toiminnan tutkimuksessa (Huusko & Luukkainen 2007, 22) esille tullut seikka: useimmiten kouluttajien jopa ainoa hakevassa työssä kohtaama ongelma liittyy opetustuntien ja muiden tehtävien runsaaseen määrään, jolloin hakevalle toiminnalle ei yksinkertaisesti jää aikaa.

Aikaresurssipula punoutuu siis tiiviisti kouluttajan työhön, työnkuvaan ja tehtäväkentän laajuuteen. Näyttää siltä, että **aikaresurssipulaan liittyvät tekijät eivät kytkeydy niinkään Noste-hankkeiden hakevan toiminnan taloudellisten resurssien määrään, vaan pikemminkin oppilaitosten toimintaympäristöihin ja kouluttajien työaikakysymyksiin**. Kontaktit yrityksiin, kohderyhmään kuuluvien tavoittelu henkilökohtaisesti ja ohjaukselliset keskustelut vaativat paljon aikaa, mutta kouluttajille ei useinkaan jää näihin riittävästi aikaa opetustuntien ja näyttöihin liittyvien tehtävien ohella (Huusko 2007, 37). Monissa Noste-hankkeissa onkin mietitty erilaisia keinoja ratkaista ajankäyttöön liittyviä ongelmia (esim. Huusko & Luukkainen 2007, 22–23). Hakevan toiminnan erityisrahoituksen turvin on palkattu henkilöitä toteuttamaan hakevaa toimintaa, mutta myös oppilaitosten sisältä on löydetty ratkaisukeinoja: kouluttajien opetustunteja on suunniteltu yhteisesti siten, että aikaa vapautuu hakevaan toimintaan, hakevaa toimintaa tehdään näyttö- ja työssäoppimiskäytien yhteydessä tai tehdään ”piilohakevaa” toimintaa esimerkiksi kertomalla työpaikkojen tilaamien koulutuspäivien yhteydessä muista koulutusmahdollisuuksista.

4.4 Hakevan toiminnan osaamisresurssit ja osaamisen tukeminen

Oppilaitoksen toimintaympäristö pitää sisällään luonnollisestikin ne henkilöt, jotka toimivat kyseisessä ympäristössä, joten resurssitutkimuksen yhteydessä voidaan puhua osaamisresursseista. Osaamisresurssit ovat keskeinen inhimillinen resurssi (Lönqvist ym. 2005, 32), ja niihin voi yhteisötason käsitteenä nähdä kuuluvaksi mm. työn organisoinnin, toimintarutiinit ja yhteistyömahdollisuudet oppilaitoksen toimintaympäristössä (Helakorpi 2006, 216). Osaamisresurssit on mahdollista jakaa eri osaamisulottuvuuksiin (esim. Helakorven (2006, 53) tavoin substanssi-, kehittämis-, työyhteisö- ja pedagoginen osaamiseen) ja siten tarkastella osaamisresursseja yksilökohtaisesti, mutta hakevan toiminnan resurssitutkimuksen yhteydessä riittävä taso on osaamisresurssien yleinen tarkastelu osana oppilaitoksen toimintaympäristöä.

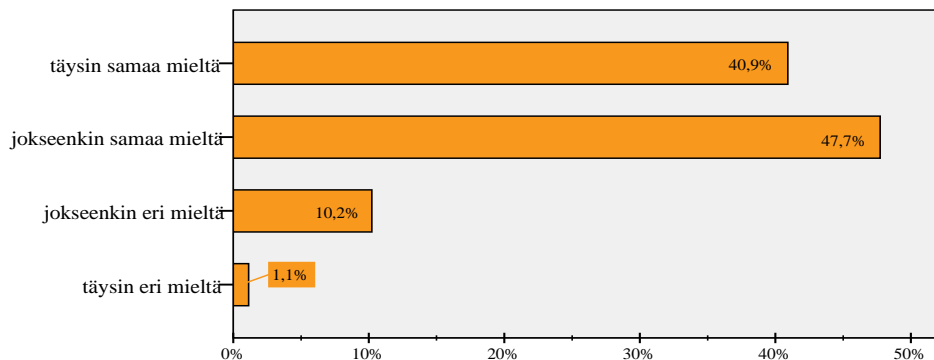
Noste-hankkeiden hakevan toiminnan käytössä olleista osaamisresursseista pyrittiin saamaan käsitystä kysymällä hakevan toiminnan toteuttajilta väittämäkysymyksillä hakevaan toimintaan liittyvistä kokemuksista ja hakevan toiminnan toimintaedellytyksistä osana oppilaitoksen toimintaa kouluttajan näkökulmasta. Vastaajista puolet työskenteli antamansa tiedon mukaan joko kouluttajana tai muutoin sellaisella nimikkeellä, johon voi katsoa sisältyvän koulutustyötä. Neljännes vastaajista edusti oppilaitoksen hallintoa ja neljännes työskenteli joko hakevan toiminnan tehtävissä, koulutussuunnittelijana tai projektitehtävissä. Vaikka kaikkien vastaajien työnkuvaan koulutustyö ei varsinaisesti sisälly, olivat vastaukset samansuuntaisia, eikä merkityksellisiä eroja kouluttajien ja muiden välillä havaittu.

Kyselylomakkeessa esitetyistä väittämistä muodostettiin osaamisresursseja käsittelevä summamuuttuja. Summamuuttujassa yhdistyy useita samaan ilmiöön kytkeytyviä näkökulmia, joten sillä saadaan tiivistetty kuvaus ilmiöstä – tässä tapauksessa vastaajien tiivistetty mielipide hakevan toiminnan osaamiseen liittyvistä seikoista. Summamuuttuja ”kouluttajien osaamisresurssit”³² sisältää vastaajien näkemyksiä muun muassa siitä, missä määrin hakeva toiminta ja työpaikka-kontaktit koettiin luonnollisena osana kouluttajan työnkuvaa, luotettiinko oppilaitoksessa

³² Yhdistää väittämät 6, 7, 8, 9 ja 10 (ks. hakevan toiminnan toteuttajien kyselylomake). Reliabiliteettikerroin, Cronbachin alfa 0,767.

kouluttajien hakevan toiminnan osaamiseen ja olivatko kouluttajat itse aktiivisia hakevan toiminnan suunnittelijoita. Osaamisresursseihin liittyvistä seikoista **87 % vastaajista oli samaa mieltä** (kuvio 1), joten vastaajista suurimman osan mielestä **oppilaitosten kouluttajilta löytyy osaamisresursseja hakevaan toimintaan**. Tässä valossa voi todeta, että vastaajat näkivät luontevana osana kouluttajan työssä sekä hakevan toiminnan tekemisen yleisesti että sen tekemisen työpaikoilla ja kohderyhmän parissa, ja vastaajat kokivat, että oppilaitoksen taholta luotettiin kouluttajien taitoihin tehdä hakevaa toimintaa; lisäksi näihin oli ollut myönteinen vaikutus hakevaan toimintaan ohjatuilla resursseilla.

Kun kouluttajien osaamisresursseja tarkasteltiin vastaajien tehtävänkuvan mukaisella luokittelulla, oli havaittavissa eroja jokseenkin tai täysin samaa mieltä olemisen osalta: kouluttajana työskentelevät olivat omista osaamisresursseistaan suhteellisesti vähemmän täysin samaa mieltä kuin muut (täysin samaa mieltä kouluttajat 29 %, hallinnon edustajat 35 %, suunnittelu- ja projektityöntekijät 68 %) ³³. Koulutusaloittain tehty tarkastelu osoitti, että tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista peräti 96 % oli samaa mieltä kouluttajien osaamisresursseihin liittyvistä seikoista, kun naisvoittoisten alojen vastaajista samaa mieltä oli 87 % ja miesvoittoisten alojen 76 %.

Kuvio 1. Hakevan toiminnan toteuttajien näkemys kouluttajien hakevan toiminnan osaamisresursseista (kyseessä summamuuttuja, jossa on yhdistetty hakevan toiminnan osaamiseen liittyviä väittämäkysymyksiä, ks. alaviite 32). Vastaukset prosentteina, n=90.

Muutamasta hakevan toiminnan toteuttajien ja hankevetäjien avoimista vastauksista oli poimittavissa osaamisresurssiin kytkeytyviä ongelmia (kyselylomakkeen osiosta ”vapaa sana Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseista”). Vaikka yleisesti ottaen hakevaan toimintaa koettiin olevan sängen hyvin osaamista, tuli toisaalta esille myös pulaa osaamisresursseista tai innokkuudesta toteuttaa hakevaa toimintaa työelämäkontaktien kautta.

”Suurin ongelma hakevan toiminnan tehottomuuteen on aikapula ja se, että hakevaa toimintaa ei ole yhdessä suunniteltu eikä suuntaviivoja luotu yhteisesti. Se on vaan ”tyrkäty” kouluttajien tehtäväksi, miettimättä miten se olisi järkevintä hoitaa. Kouluttajat tekevät sitä parhaalla mahdollisella tavalla suhteutettuna osaamiseensa.” (hakevan toiminnan toteuttaja, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, 6)

”Tärkeä lisäresurssi, jonka käyttämiseen pitäisi olla parempaa osaamista.” (hakevan toiminnan toteuttaja, tekniikan ja liikenteen ala, 50)

”Joillain osastoilla on vaikea saada opettajia käymään työpaikoilla. Tämä johtuu osittain siitä, miten opettajia voidaan vapauttaa opetustyöstä, osittain vanhasta toimintakulttuurista.” (hankevetäjä, Länsi-Suomen lääni, 18)

³³ Tehtävänkuvan mukaisella luokittelulla tarkastellen vastausten jakautuminen täysin ja jokseenkin samaa mieltä olemiseen ovat tilastollisesti suuntaa-antavan merkitseviä (p=0,034)

Hakevan toiminnan toteuttajien kyselyssä selvitettiin, liittyikö kouluttajien näkemyksissä Noste-ohjelman koulutuksiin hankaloittavaa byrokratiaa siinä määrin, että opiskelijoita ohjattaisiin muihin rahoitusmuotoihin. **66 % vastaajista arvioi, ettei Noste-ohjelman paperityömäärästä johtuen ole ohjattu kohderyhmään kuuluvia muilla tavoin kustannettaviin koulutuksiin, ja vastaajista 57 % oli sitä mieltä, ettei Noste-ohjelman hakevan toiminnan taloudellisten resurssien hakemista ole koettu raskaaksi** (molemmissa väittämissä yleisimmin valittu (tyyppi-arvo) ”täysin eri mieltä”). Toista mieltä näistä asioista oli vain 16 % vastaajista. Näihin kysymyksiin vastaaminen lienee ollut vaikeaa ja monet olivatkin jättäneet kantansa määrittelemättä (ensimmäisen osalta 18 % ja toisen osalta 27 % ei osannut vastata). Toisaalta suuri en osaa sanoa -vastausten määrä voi kertoa siitä, etteivät hakevan toiminnan toteuttajat ole välttämättä joutuneet itse olemaan tekemisissä Noste-koulutusten rahoitushakemusten tai hakevan toiminnan taloudellisten resurssien hakemisen kanssa.

Koulutusaloittain vastauksia tarkastellen esille tuli, että miesvoittoisten alojen vastaajat olivat kokeneet Noste-ohjelmaan liittyvät paperityöt muita koulutusaloja raskaammiksi, mutta toisaalta tilanne tasoittui sillä, että miesvoittoisten alojen vastaajista ei kovinkaan moni ollut valinnut vaihtoehtoa en osaa sanoa. Vastausten tarkastelu lääneittäin toi esille suurehkon eron silmämääräisesti, mutta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Lapin läänissä 86 % ja Etelä-Suomen läänissä 83 % vastaajista arvioi, ettei Nosteen paperityömäärästä johtuen opiskelijoita ole ohjattu muiden rahoitusmuotojen piiriin, kun puolestaan Itä-Suomen läänin vastaajista enää vain puolet oli asiasta tätä mieltä.

Hankevetäjien kyselyssä selvitettiin, minkä verran hankkeissa oli järjestetty koulutusta hakevaan toimintaan liittyen. Hakevan toiminnan resurssien käytössä tärkeä osa-alue on hakevaa toimintaa toteuttavien henkilöiden osaamisen tukeminen. Koulutuksen ja tiedon jakamisen kautta taloudellisia resursseja saadaan muutettua inhimillisiksi resursseiksi, osaamisresursseiksi. Tiedottamisen myötä myös parhaat käytännöt levitetään ja saatetaan käytettäväksi.

Hankevetäjien vastausten mukaan **hankkeet olivat useimmiten järjestäneet hakevan toiminnan koulutusta 2-5 päivää (31 % vastaajista); lisäksi lähes yhtä moni (29 % vastaajista) ilmoitti järjestäneensä kuusi koulutuspäivää tai enemmän** (taulukko 17). Reilu viidennes oli järjestänyt koulutusta hakevan toiminnan toteuttajille vain yhden päivän tai vähemmän, ja reilu kymmenes vastaajista totesi, ettei koulutusta oltu järjestetty lainkaan. Läneittäin tarkasteltaessa ilmeni, että Etelä-Suomen läänissä hankkeet olivat järjestäneet useammin koulutusta muihin lääneihin verrattuna: vastaajista 60 % ilmoitti järjestäneensä hakevan toiminnan toteuttajille koulutusta kuusi koulutuspäivää tai enemmän.

Taulukko 17. Noste-ohjelman aikana hankkeissa järjestetyt koulutukset hakevan toiminnan toteuttajille, hankevetäjien vastaukset (n=42).

	f	%
yksi päivä tai vähemmän	9	21,4
2 – 5 päivää	13	31,0
6 päivää tai enemmän	12	28,6
ei ole järjestetty hakevaa toimintaa käsittelevää koulutusta	5	11,9
en osaa sanoa	3	7,1
yhteensä	42	100

Järjestettyjen koulutuspäivien määrää voidaan verrata hakevan toiminnan toteuttajien näkemyksiin siitä, mitkä käytännöt oppilaitoksessa tukevat tai hankaloittavat hakevan toiminnan toteuttamista. Vastaajistahan 70 % ilmoitti tukeväksi käytännöksi osallistumisen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin tai seminaareihin (ks. luku 4.1) ja nelisen prosenttia hankaloittavaksi tekijäksi sen, ettei ko. koulutuksiin ole ollut mahdollisuutta osallistua (ks. luku 4.2). Siten voi tulkita, että hakevan toiminnan koulutuksia oli hankkeissa järjestetty melko hyvin ja niihin oli ollut mahdollista osallistua – mutta silti myös lisäkoulutustarvetta ilmeni hakevaan toimintaa liittyen. Hankevetäjiltä nimittäin kysyttiin avoimella kysymyksellä, **millaisia hakevan toiminnan koulutustarpeita** hankkeessa mahdollisesti edelleen esiintyy, ja jonkin koulutustarpeen toi esille 20 hankevetäjää, joista muutamat nimesivät useita koulutustarpeita. Vastauksista piirtyi monipuolinen kuva koetuista koulutustarpeista, jotka liittyivät erilaisiin osa-alueisiin. Vastaukset teemoiteltiin viiteen kokonaisuuteen.

Mainituista koulutustarpeista seitsemän liittyi kouluttajien **aikuispedagogiseen ohjaukselliseen osaamiseen**. Lisää osaamista kaivattiin henkilökohtaiseen ohjaukseen, neuvontaan ja hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamiseen, kun kyseessä ovat aikuisopiskelijat. Lisäksi kaivattiin näkemystä kouluttajan työn muutoksesta sekä käytännön valmiuksia asiakaslähtöiseen toimintatapaan, haastavan kohderyhmän tavoittamiseen ja henkilökohtaiseen aikuisohjaukseen. Viisi hankevetäjää kaipasi kouluttajille yleisemmin **substanssiosaamista hakevasta toiminnasta ja sen toteutuksesta**. Tarvetta koettiin olevan valmennustyyllisesti hakevan toiminnan perustietojen osalta (mitä hakeva toiminta on, miksi sitä tehdään ja kenelle suunnataan) sekä verkostoitumiseen liittyvissä asioissa. Lisäksi koulutustarpeina mainittiin pätevyysluotsikoulutus ja yleinen tietämys koulutustarpeen kehittymisestä.

Kuusi mainituista koulutustarpeista kytkeytyi kouluttajien **työelämäyhteistyöosaamiseen**. Koulutusta kaivattiin jalkautumisen ja yrityskäyntien toteutukseen sekä osaamistarvekartoitusten ja erilaisten testien käytännön toteuttamiseen. Viidessä vastauksessa tuotiin esille nimenomaisesti kouluttajien **markkinointiosaamisen** tarve, jolla tarkoitettiin esimerkiksi taitoja lähteä koulutusmahdollisuuksista kerrottaessa liikkeelle näyttötutkintomahdollisuudesta (”ensin näytetään mitä osataan ja vasta sen jälkeen mietitään, tarvitaanko koulutusta vaiko ei”) tai taitoja markkinoida koulutuksia yrityksiin puhelimitse. Viidentenä koulutustarveteemana esille tuli kolmen hankevetäjän mainitsemana **rahoituskanavien ja -muotojen tuntemus**: hakevan toiminnan toteuttajien olisi tarpeellista saada tietoa erilaisista olemassa olevista koulutusten rahoitusmahdollisuuksista.

Osaamisen tukemiseen voi liittää myös tiedottamisen: uuden osaamisen hankkimista varten ei aina ole tarpeellista järjestää koulutusta, vaan uutta osaamista voi levittää tiedottamalla hankkeessa hyviksi todetuista toimintatavoista. **Hakevan toiminnan toteuttajista kaksi kolmasosaa ja hankevetäjistä 86 % koki, että Nosteeseen liittyvä tiedotus oli ollut kattavaa**, mutta toisaalta hakevan toiminnan toteuttajista 24 % oli eri mieltä Noste-tiedotuksen kattavuudesta (koulutusaloittain tarkastellen eri mieltä tiedottamisen kattavuudesta oli miesvoittoisten alojen vastaajista 40 %, naisvoittoisten alojen 18 % ja tietokoneajokorttikoulutusten 21 %). Sisäisen tiedottamisen tärkeys on tullut esille myös aiemmassa hakevan toiminnan tutkimuksessa: tiedonkulku ja sisäinen yhteistyö ovat keskeinen lähtökohta tavoiteltaessa vaikuttavaa hakevaa toimintaa hankkeiden valmiuksien näkökulmasta (Huusko & Luukkainen 2007, 12–13). Onnistunut hakevan toiminnan toteuttaminen edellyttää, että toteuttajilla on riittävästi sekä tietoa Nosteen koulutusmahdollisuuksista että osaamista hakevan toiminnan käytännön toteutukseen – ja lisäksi käytettävissä riittävästi aikaresursseja.

5 MITÄ NOSTEEN JÄLKEEN?

Tässä luvussa tehdään hakevan toiminnan ennakoiva katsaus Noste-ohjelman päättymisen jälkeiseen aikaan: Miten hakevaa toimintaa arvioidaan resursoitavan tulevaisuudessa? Mitkä hakevan toiminnan toimintatavoista näyttäytyvät lupaavina käytäntöinä? Mitkä hakevan toiminnan muodoista arvioidaan jäävän käyttöön eli juurtuvan osaksi oppilaitosten opiskelijahaun toimintatapoja? Tulevaisuusnäkemyksiä selvitettiin sekä hankevetäjien että hakevan toiminnan toteuttajien kyselyssä.

5.1 Hakevan toiminnan tulevaisuuden resursointi

Hankevetäjät ja hakevan toiminnan toteuttajat olivat jokseenkin yksimielisiä siitä, että hakevan toiminnan resursointi on tärkeää tulevaisuudessa. Asiaa tiedusteltiin väittämäkysymyksellä sekä hankevetäjien että hakevan toiminnan toteuttajien kyselyssä. **Hakevan toiminnan tulevaisuuden resursoinnin tärkeydestä oli samaa mieltä hankevetäjistä 93 %** (täysin samaa mieltä 76 %) ja **hakevan toiminnan toteuttajista 90 %** (täysin samaa mieltä 74 %). Eri mieltä asiasta oli hankevetäjistä 5 % ja hakevan toiminnan toteuttajista 2 %. Kantaansa ei osannut muodostaa hankevetäjistä 2 % ja hakevan toiminnan toteuttajista 8 %.

Alueellisesti tarkastellen tulevan resursoinnin tärkeydestä eri mieltä olevat hankevetäjät olivat Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneistä, ja täysin eri mieltä olevat hakevan toiminnan toteuttajat Länsi-Suomen ja Itä-Suomen lääneistä. Hakevan toiminnan toteuttajien vastausten tarkastelu koulutusaloittain toi esille eroja täysin ja jokseenkin samaa mieltä olemisen osalta: miesvoittoisilla koulutusaloilla täysin samaa mieltä oli 62 % ja jokseenkin samaa mieltä 24 % vastaajista, kun naisvoittoisilla koulutusaloilla ja tietokoneajokorttikoulutuksissa täysin samaa mieltä oli 78-79 % ja jokseenkin samaa mieltä 13 % vastaajista. Vastaajan tehtäväkuvan mukaisella jaottelulla tarkastellen painottuivat jokseenkin ja täysin samaa mieltä olevien osuudet seuraavasti: täysin samaa mieltä oli kouluttajista 71 %, hallinnon edustajista 65 % ja suunnittelu-/projektityöntekijöistä 91 %, ja jokseenkin samaa mieltä kouluttajista 18 %, hallinnon edustajista 22 % ja suunnittelu-/projektityöntekijöistä 5 %.

Hakevan toiminnan tulevaisuuden resursoinnin tärkeyttä korostettiin erikseen muutamissa vastaajien kirjoittamissa vastauksissa (poimittuina kyselylomakkeen osiosta ”vapaa sana Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseista”). Tulevaisuuden resursoinnin tärkeyteen liittyen tuli esille toisiinsa limittyen hakevan toiminnan erityisrahoitus, kohderyhmäajattelu sekä valtakunnallinen ohjeistus hakevan toiminnan toteuttamiseen.

”Noste-rahoitus on mahdollistanut jalkautumisen lähelle työelämää. Ilman lisärahoitusta se tulee olemaan minimaalista.” (hakevan toiminnan toteuttaja, kulttuuri-/liikunta-ala, 54)

”Tärkeä asia [hakevan toiminnan resursointi], jonka ei soisi unohtuvan Noste-ohjelman loputtua. Vähän koulutusta saaneiden ammatillisessa kehittämisessä hakeva toiminta on elimellinen osa, sillä koulu- ja oppimispelkojen ylittäminen tälle joukolle on usein ensisijaista. Myös tietoa näyttötutkintojen luonteesta voidaan lisäresursoinnin avulla levittää aiempaa paremmin.” (hakevan toiminnan toteuttaja, tekniikan ja liikenteen ala, 32)

”Toivottavasti myös jatkossa valtion puolelta kohdennetaan voimavaroja vähän koulutusta saaneisiin aikuisiin. Mahdolliset rahat pitäisi ns. korvamerkitä Nosteen kohderyhmälle, jotta ne tulisi oikealle kohderyhmälle.” (hankevetäjä, Itä-Suomen lääni, 4)

”Hakevan toiminnan rahoitus tulisi jatkossakin järjestää ja ohjeistaa OPM:n taholta, jotta asia tulisi hoidettua. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta voisi varata tietyn prosenttiosuuden hakevaan toimintaan, samoin vähän kouluttautuneiden koulutusmahdollisuuksiin. Osa oppilaitoksista käyttäisi hyvin mielellään erillistä hakevan toiminnan rahoitusta, osa taas tyytyy niihin opiskelijoihin, jotka oma-aloitteisesti hakeutuvat opintoihin.” (hankevetäjä, Itä-Suomen lääni, 32)

Sekä hankevetäjiltä että hakevan toiminnan toteuttajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, miten he arvioivat hakevaa toimintaa rahoitettavan oppilaitoksissa Noste-ohjelman ja erityisrahoituksen päättymisen jälkeen. Hankevetäjistä 35 (83 %) ja hakevan toiminnan toteuttajista 54 (60 %) esittivät arvionsa hakevan toiminnan tulevaisuuden rahoituksesta – tosin todellisuudessa hakevan toiminnan toteuttajista arvionsa esitti vain 40 vastaajaa, sillä neljäntoista vastauksena oli ”en tiedä” tai ”en osaa sanoa”. Tarkastelu vastaajien tehtäväkuvan mukaisella luokittelulla toi esille kiinnostavan seikan: hallinnon edustajista lähes puolet (44 %) jätti ottamatta kantaa hakevan toiminnan tulevaisuuden rahoitukseen. Kouluttajana toimivista vastaamatta jätti 29 % (lisäksi tosin ”en osaa sanoa” vastasi 24 %) ja projekti-/suunnittelutyöntekijöistä vastaamatta jätti 59 % (”en osaa sanoa” 9 %)³⁴, mikä onkin ymmärrettävää heidän työnsä luonteen huomioonottaen.

Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien näkemykset tulevasta hakevan toiminnan resursoinnista ovat koottuina tiivistetysti taulukkoon 18. Niin hankevetäjät kuin hakevan toiminnan toteuttajatkin näkivät **keskeisimpinä hakevan toiminnan tulevaisuuden rahoitusmuotoina hakevan toiminnan budjetoinnin osaksi oppilaitoksen normaalia toimintaa tai rahoituksen uusien interventioiden, erityisrahoitusten tai hankkeiden kautta**. Osana oppilaitoksen normaalia toimintaa hakeva toiminta arvellaan budjetoitavan yleisesti oppilaitoksen talousarvioon tai erityisesti markkinoinnin määrärahoihin. Muut hankkeet ja erityisrahoituksen muodot nähtiin tulevaisuuden mahdollisuuksina: toiveita esitettiin toimivien käytäntöjen tukemisesta uusilla interventioilla ja valtion rahoituksella.

Mahdollisena hakevan toiminnan resursointivaihtoehtona nähtiin työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän myötä saatava rahoitus. Lisäksi hakevan toiminnan sisällyttäminen kouluttajien työkuvaan ja hakevan toiminnan toteuttaminen muiden työpaikkakäyntien yhteydessä nimettiin mahdollisiksi resursointimuodoiksi. Muutamat vastaajat toivat esille, että oppilaitoksissa oli pohdittu hakevan toiminnan tulevaa rahoitusta ja tehty suunnitelmia; esimerkiksi keskitetyn ohjauspisteen ylläpidosta.

Vastauksista oli luettavissa myös hakevan toiminnan tulevaisuuden uhkakuvia: Noste-ohjelman rahoituksen päättymisen tarkoittaisi hakevan toiminnan osalta toiminnan päättymistä ja palaamista normaaliin toimintaan, ilman erillistä hakevan toiminnan osuutta. Lisäksi vastaajat toivat esiin arveluita kohderyhmäajattelusta luopumisesta valtion tuen päättyttyä.

Taulukko 18. Miten hakevaa toimintaa arvioidaan rahoitettavan oppilaitoksissa Noste-ohjelman päättyttyä? Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset luokiteltuina.

Mahdollinen tuleva rahoitus	Hankevetäjät	Hakevan toiminnan toteuttajat
Budjetoidaan osaksi oppilaitoksen normaalia toimintaa	”vi använder våra egna resurser” ”normaaliin aikuiskoulutuksen markkinointiin” ”koulutusalakohtaisilla markkinoinnin määrärahoilla” ”osittain kustannukset siirretään koulutushintoihin” ”rahoituksesta keskustellaan ja se tullaan	”normaalina oppilaitoksen toimintana” ”normaalin markkinoinnin budjetilla” ”oppilaitoksen normaalin rahoituksen kautta, mutta pienemmässä mittakaavassa” ”koulutuksen myyntituloilla” ”jostakin organisaation sisäisestä rahoituksesta,

³⁴ Tehtäväkuvan mukaista eroa vastausaktiivisuudessa voi pitää tilastollisesti suuntaa-antavan merkitseväenä (p=0,056).

	hoitamaan yhteistyössä koulutuksen rahoittajien kanssa ja oppilaitoksen omaan markkinointi-toimintaan varatuilla resursseilla” ”hyviä toimintamalleja on saatu aikaan Noste-rahoituksella ja varmasti niiden ylläpito on mahdollista ilman erillisrahoitustakin”	sillä hakevaa toimintaa tulee olemaan jatkossakin eli se kuuluu normaaliin toimintaan”
Uudet interventiot, hankkeet ja erityis-rahoitukset	”toivottavasti hankkeen luomat menestyksekkäät toimintatavat saavat myös jatkossa rahoitusta valtiolta, ainakin jossain muodossa” ”odotamme valtiovalan ratkaisuja asiasta, omaa oppilaitosten rahaa käytettävissä hyvin rajallisesti” ”uudella interventiolla” ”muilla hankerahoituksilla” ”osa hakevasta toiminnasta pyritään saamaan normaaliin toimintaan, mutta hakevaan toimintaan tullaan hakemaan kehittämishankkeiden kautta erillisiä resursseja, koska hakeva toiminta työelämän rajapinnassa on tulevaisuudessa entistä tärkeämpi asiakkaiden osaamisen kehittämisessä.” ”Opin ovi -hanke (ESR) mahdollistaa jatkossa hakevan toiminnan rahoituksen ainakin osittain”	”toivon jatkoa erityisrahoitukselle, koska kohderyhmä vaatii paljon ponnisteluja ja tukea opiskelujen aktivoimiseksi” ”rahoitus tulee varmaan sisältymään työhallinnon tai opetusministeriön rahoitukseen” ”mahdollisesti erilaisten hankkeiden rahoituksella” ”erillinen rahoitus opiskelijahankintaan”
Työelämä-yhteistyö ja hakeva toiminta osana kouluttajien työnkuva	”työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän resurssien avulla” ”osana muuta yhteistyötä työelämän kanssa” ”TOP-opettajille resursseja työpaikkakäyntien ohessa” ”joissakin oppilaitoksissa hakevaa toimintaa tullaan tekemään opettajien toimesta oppilaitoksen muiden työelämäyhteyksien yhteydessä” ”Nosteen hakeva on antanut mahdollisuuden kehittää hakevaa toimintaa oppilaitoksissa ja esim. työhön ovat tarttuneet kouluttajat, joilla on (työ-elämäyhteistyö)valmiuksia hakevaan toimintaan, näin jatkossa perusrahoituksesta nipistettyjen resurssien ohjaamisen voisi kuvitella olevan jopa helpompaa ja tehokkaampaa kuin ennen” ”hakeva toiminta siirretään jollekin vakinaiselle henkilölle, joka tekee työtä oman työnsä ohella” ”projektipäällikön palkkarahoitus tuli osittain Noste-rahoituksena, se siirtyy oppilaitoksen henkilöstökustannuksiin”	”työelämän kehittämis- ja palvelutehtävään liitettävän erillisrahoituksen kautta” ”vanhojen yhteistyökumppaneiden luona käydään joka tapauksessa aika-ajoin, ja silloin on luontevaa keskustella niin työntekijä- kuin työnantaja-puolenkin kanssa koulutusasioista. Uusien yhteis-työkumppaneiden ja uusien opiskelijaryhmien tavoittaminen kasvokkain on varmasti vaikeampaa, koska sen resurssit ovat ammatilliseen lisäkoulutukseen sisällytetyn hakevan työn rahoituksen varassa.” ”se täytynee sisällyttää opettajan työaikaan!” ”oppilaitokselle rahoituksen saaminen oli herätys hakevaan toimintaan, ilman erillis-rahoitusta hakevaa toimintaa nykyisessä muodossa ei todennäköisesti tehtäisi. Toiminta on edelleen kehitystyön alla, mutta on jo johdon toimesta resursoitu näyttötutkintomestarien työnkuvaan, joten rahoituksen jatkosta huolimatta sitä tullaan muodossa tai toisessa jatkamaan.”
Erityisiä suunnitelmia hakevan toiminnan hyvien käytäntöjen juurruttamiseen	”Yhteinen ohjauspiste on tarkoitus jatkossa rahoittaa oppilaitoksista käsin, jos se todetaan pilotin aikana hyväksi käytännöksi.” ”Ei erillistä rahoitusta ole tarjolla, mutta nyt ideoidut toiminnot ovat synnyttäneet keskitettyä ohjaustoimintaa. Tämän toiminnan toivotaan jatkuvan ja kehittyvän edelleen.” ”Oppilaitoksessamme on tehty oppilaitostasolle prosessikuvaukset aikuisten tutkintopolun kaikille vaiheille ja jatkossa toimintamalli, joka jalkautetaan koko oppilaitokseen. Hakeutumisvaiheen kuvauksessa kiinnitetään erityistä huomiota aikuisten ohjaukseen ja hakevaan toimintaan. Hakeva toiminta on osa rekrytointia ja se rahoitetaan oppilaitoksen markkinointiin varattavalla resurssilla. Koulutusten markkinointia ja ohjausta tullaan keskittämään oppilaitoksen yhteiseen ’neuvonta-/markkinointikeskukseen’.”	
Hakevaa toimintaa ei resursoida – uhkakuvia	”kohderyhmäajattelu voi jäädä pois ilman erillisrahoitusta” ”ellei erillistä resurssia ole, varsinkin myös nuorten kouluttajina toimivissa oppilaitoksissa aikuisiin ja työpaikoille kohdistuva hakeva toiminta loppuu kokonaan” ”ei varmaankaan ole erikseen varattua rahoitusta”/ ”resurssit hakevaan toimintaan heikkenevät” ”yhteiskunta ei tule tukemaan hakevaa toimintaa” ”Hyvä kysymys! Rahat vähenevät → toimet vähenevät.”	

5.2 Hakevan toiminnan tulevaisuuden lupaavia käytäntöjä

Kuten edellä tuli esille, sekä hakevan toiminnan toteuttajat että hankevetäjät olivat jokseenkin yksimielisiä siitä, että hakevan toiminnan resursointi on tärkeää tulevaisuudessa. Hyviä käytäntöjä ei haluta hukata, vaan monet vastaajat arvelivat aikuiskoulutuksen hakeutumisvaihetta voitavan kehittää ja tehostaa Noste-kokemusten ja kertyneen osaamisen tukemana. Hakevan toiminnan toteuttajilta kysyttiin hakevan toiminnan tulevaisuuden resursointimuotojen lisäksi, mitä hakevan toiminnan muotoja arvioidaan käytettävän tulevaisuudessa Nosteen päättymisen jälkeen – millaiset toimintatavat näyttäytyvät resursoimisen arvoisina, tulevaisuuden lupaavina käytäntöinä?

Noste-ohjelman jälkeisten opiskelijahaun toimintamallien lisäksi hakevan toiminnan toteuttajien kyselyssä selvitettiin, mitä toimintatapoja koulutusaloilla toteutetussa hakevassa toiminnassa oli käytetty, joten mahdollista oli vertailla toisiinsa käytettyjä ja tulevia toimintatapoja. Vastaajat saivat nimetä ennalta määritellyistä hakevan toiminnan muodoista ne, joita heidän edustamallaan koulutusaloilla oli käytetty (ks. myös luku 3.3) ja mitä muotoja tulevaisuudessa arvioidaan käytettävän. Näiden vastausten tarkastelu yhdessä antaa paitsi näkökulmaa Nosteen jälkeiseen aikaan, myös viitteitä hakevan toiminnan lupaavista käytännöistä ja toimintamuotojen juurtumisesta oppilaitosten toimintatapoihin.

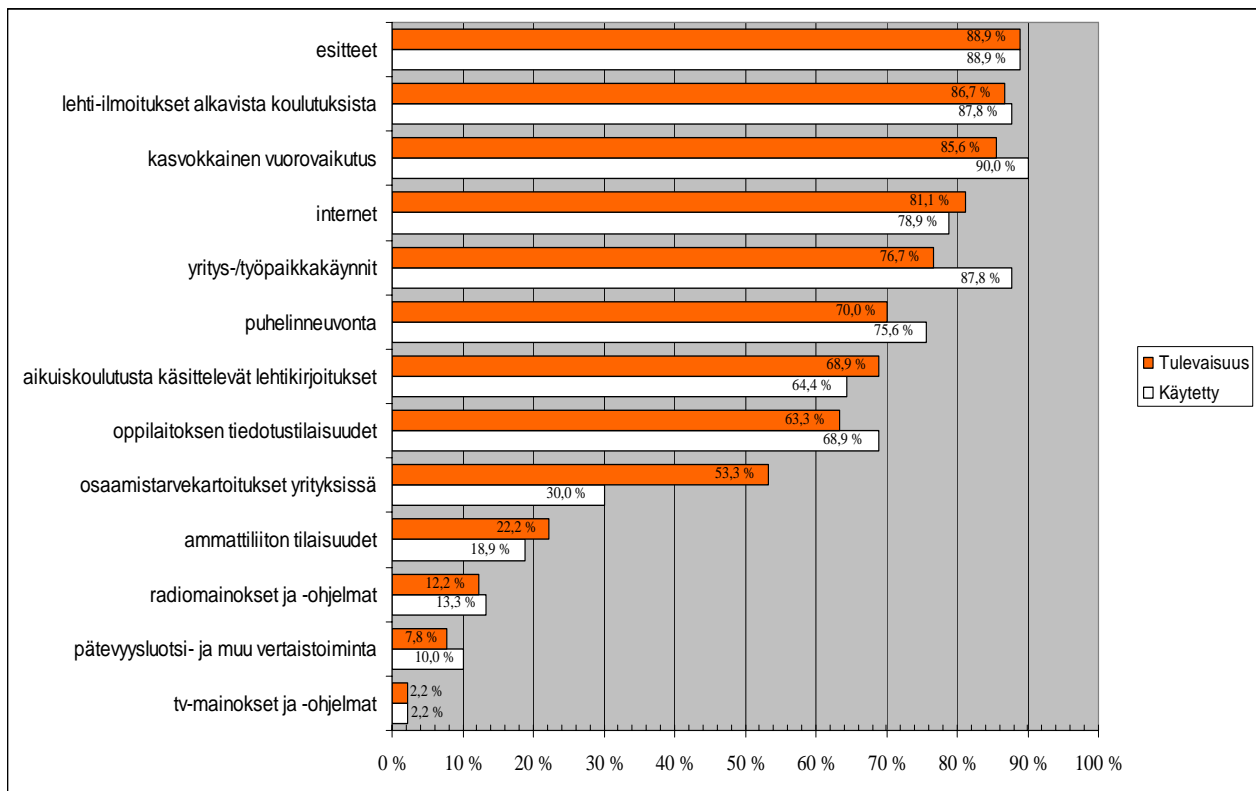
Vastausten analysointi toi esille, että vastaajat olivat koulutusaloillaan **käyttäneet hakevan toiminnan muotoina runsaasti kasvokkaista vuorovaikutusta ja yritys-/työpaikkakäyntejä, ja aikoivat melko laajasti jatkossakin hyödyntää näitä kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perustuvia hakevan toiminnan muotoja** (kuvio 2). Kuitenkin, kun vastauksia tarkasteltiin suosituimmuusjärjestyksessä, **eniten mainintoja tulevaisuuden hakevan toiminnan muodoista saivat esitteet (89 % vastaajista) ja lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista (87 % vastaajista)** – tosin nämä lienevät luontevia näkemyksiä tulevaisuudesta, jos oppilaitoksissa ei ole vielä päätettynä, miten hakevaa toimintaa tullaan jatkossa resursoimaan. Lähestulkoon saman verran kannatusta tulevaisuuden hakevan toiminnan muotoina saivat kasvokkainen vuorovaikutus potentiaalisten opiskelijoiden kanssa (86 % vastaajista) ja yritys-/työpaikkakäynnit (77 % vastaajista), joten myös vuorovaikutteisia toimintatapoja voi pitää tulevaisuuden lupaavina käytäntöinä osana oppilaitosten opiskelijahakua. Näiden neljän käytännön lisäksi internetin rooli (81 %) nähtiin keskeisenä tulevassa hakevassa toiminnassa.

Vastausten tarkempi tarkastelu toi esille joitakin kiinnostavia seikkoja. Yritys-/työpaikkakäyntien osuus putosi 11 prosenttiyksikköä verrattaessa käytettyjä ja tulevia toimintatapoja toisiinsa: yritys-käyntejä ilmoitti käytetyn 88 % vastaajista, kun tulevaisuudessa niitä arveli käytettävän 77 % vastaajista. Syitä tähän tulokseen voi miettiä ja esittää olettamuksina, etteivät vastaajat ehkä ole nähneet yrityskäyntien jatkamista aiempaan tapaan mahdollisena enää hakevan toiminnan erityisrahoituksen päätyttyä, tai yrityskäynnit on voitu tulkita virallisiksi toimintamuodoiksi, jolloin niiksi ei ole mielletty muiden työpaikkakäyntien yhteydessä spontaanisti tehtyä hakevaa toimintaa, esimerkiksi koulutusmahdollisuuskeskusteluja esimiehen kanssa. Erityisen huomionarvoista käytettyjen ja tulevien toimintatapojen vertailussa oli, että **53 % vastaajista arvioi tulevaisuudessa käytettävän yrityksissä/työpaikoilla tehtäviä henkilöstön osaamistarvekartoituksia**, kun niitä ilmoitti käytetyn vain 30 % vastaajista. Siten yritys-/työpaikkakäyntien suosio oli varmastikin osittain siirtynyt työpaikkakäyntien konkreettisempaan muotoon eli osaamistarvekartoitusten tekemiseen – ja tämän voi nähdä yhdistyvän työelämän kehittämis- ja palvelutehtävään.

Myös aikuiskoulutusta käsittelevien lehtikirjoitusten hyödyntäminen ilmentyi hakevan toiminnan lupaavana käytäntönä: lehtikirjoituksia arvioitiin hyödynnettävän tulevaisuudessa hieman enemmän kuin nykytilanteessa (käytetty 64 %, tulevaisuudessa 69 %). Lisäksi merkillepantavaa oli, että tulevaisuudessa arveltiin hakevan toiminnan muotoina säilyvän kontaktit ammattijärjestöihin,

ammattiliittojen tilaisuudet sekä pätevyysluotsi- tai muu vertaistoiminta lähestulkoon nykyisessä laajuudessaan. Tämä näkemys oli yhteneväinen aiempaan tutkimukseen (Huusko & Luukkainen 2007, 39–40), jonka mukaan Noste-hankkeiden toimijat suunnittelivat olevansa jatkossa aktiivisempia yhteistyössä ammattiliittojen ja erityisesti luottamusmiesten kanssa kenttätasolla. Niinpä oppilaitosten yhteistyö ammattiliittojen ja luottamusmiesten kanssa näyttäytyi yhtenä lupaavana käytäntönä tulevaisuuden opiskelijahaussa, mikä korostui miesvoittoisten alojen arvioissa tulevaisuuden hakevasta toiminnasta: ammattiliiton tilaisuudet nimesi miesvoittoisten alojen vastaajista joka kolmas, kun naisvoittoisten alojen osuus oli joka viides ja tietokoneajokorttikoulutusten noin joka kuudes. Lisäksi miesvoittoisten alojen vastaajat luottivat tulevaisuuden opiskelijahaun muotona keskimääräistä useammin yritys-/työpaikkakäynteihin (86 % vastaajista), kun naisvoittoisten alojen edustajat luottivat keskimääräistä useammin puhelinneuvontaan (76 %) ja oppilaitoksen tiedotustilaisuuksiin (73 %).

Kuvio 2. Vastaajan koulutusosalalla käytetyt hakevan toiminnan toimintatavat³⁵ ja arviot tulevaisuudessa käytettävistä toimintatavoista. Hakevan toiminnan toteuttajat (n=90), %.

Näkemyksiä tulevaisuuden hakevan toiminnan lupaavista käytännöistä tarkasteltiin läänijaottelun mukaisesti pyrkimyksenä saada selville, näyttivätkö alueelliset tekijät olevan yhteydessä arviointeihin tulevaisuuden opiskelijahaun muodoista. Tilastollisesti merkitseviä eroja ei havaittu, mutta silmämääräisesti tarkastellen ilmeni joitakin alueellisia painotuseroja, jotka ovat esitettyinä taulukossa 19.

³⁵ Muutamat vastaajat mainitsivat valmiiden vaihtoehtojen lisäksi muina tulevaisuuden hakevan toiminnan muotoina seuraavia: tiedotus neuvontajärjestöille, ilmoitukset ammattiyhdistysten jäsenlehdissä, puhelinmarkkinointi, yritysharava eli keskitetty kartoitus, benchmarking oppilaitosten kesken sekä yhteistyö eri oppilaitosten kanssa.

Taulukko 19. Hakevan toiminnan tulevaisuuden lupaavat käytännöt: mitä toimintamalleja arvioidaan käytettävän opiskelijahaussa Noste-ohjelman jälkeen. Lääneittäinen tarkastelu prosentteina. (Tarkastelusta jätetty pois radio- ja tv-mainokset/-ohjelmat sekä pätevyysluotsitoiminta, koska niitä oli valinnut vain 0-2 vastaajaa kutakin läänin kohti.)

	Kaikki vastaajat (n=90), %	Etelä-Suomen lääni (n=18), %	Länsi-Suomen lääni (n=32), %	Itä-Suomen lääni (n=18), %	Oulun lääni (n=15), %	Lapin lääni (n=7), %
esitteet	88,9	88,9	84,4	100	93,3	71,4
lehti-ilmoitukset koulutuksista	86,7	83,3	87,5	83,3	93,3	85,7
kasvokkainen vuorovaikutus	85,6	83,3	93,8	88,9	88,9	57,1
internet	81,1	77,8	81,3	88,9	86,7	57,1
yritys-/työpaikkakäynnit	76,7	77,8	84,4	66,7	66,7	85,7
puhelinneuvonta	70	61,1	71,9	72,2	73,3	71,4
aikuiskoulutus-lehtikirjoitukset	68,9	55,6	68,8	66,7	86,7	71,4
oppilaitoksen tiedotustilaisuudet	63,3	66,7	62,5	66,7	66,7	42,9
osaamistarvekartoitukset	53,3	72,2	56,3	38,9	53,3	28,6
ammattiliiton tilaisuudet	22,2	22,2	34,4	11,1	20	0

Hakevan toiminnan toteuttajia pyydettiin arvioimaan, mitä hakevan toiminnan muotoja tulevaisuudessa tullaan toteuttamaan **eniten** oppilaitoksen hakevassa toiminnassa/opiskelijahaussa. Valmiista luettelosta 55 vastaajaa (61 %) nimesi kolme vaihtoehtoa³⁶ tulevaisuudessa eniten toteutettaviksi toimintatavoiksi, 14 vastaajaa nimesi yhden, kahdeksan vastaajaa nimesi kaksi ja kymmenen vastaajaa nimesi neljä tai useampia vaihtoehtoja (kolme jätti vastaamatta). **Tulevaisuuden opiskelijahaun lupaavimpana käytäntönä** (ks. taulukko 20) **näyttäytyivät perinteiset lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista (58 % vastaajista), joiden lisäksi lupaavina käytäntöinä pidettiin internetiä (47 %), kasvokkaista vuorovaikutusta (44 %) ja yritys-/työpaikkakäyntejä (43 %).** Neljännes vastaajista piti esitteitä keskeisinä tulevaisuuden opiskelijahaussa ja noin viidennes puhelinneuvontaa. Viitisentoista prosenttia vastaajista näki osaamistarvekartoitukset yrityksissä/työpaikoilla tai oppilaitoksen tiedotustilaisuudet tulevaisuuden opiskelijahaun toimintatapoina. Muutamia mainintoja saivat osakseen myös aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset ja ammattiliiton tilaisuudet; sen sijaan yksikään vastaaja ei nimennyt pätevyys-luotsia tai radio- ja televisiomainoksia/-ohjelmia tulevaisuuden opiskelijahaun eniten käytettävänä muotoina.

Taulukko 20. Hakevan toiminnan lupaavat käytännöt: mitä hakevan toiminnan muotoja arvioidaan tulevaisuudessa käytettävän eniten hakevassa toiminnassa/opiskelijahaussa? Kaikki vastaajat sekä koulutusaloittainen tarkastelu prosentteina (vastaajat saivat valita useita vaihtoehtoja).

	Kaikki vastaajat (n=90), %	Naisvoittoiset koulutusalat (n=45), %	Miesvoittoiset koulutusalat (n=21), %	Tietokoneajo-korttikoulutukset (n=24), %
lehti-ilmoitukset koulutuksista	57,8 %	51,1 %	66,7 %	62,5 %
internet	46,7 %	53,3 %	33,3 %	45,8 %
kasvokkainen vuorovaikutus	44,4 %	42,2 %	33,3 %	58,3 %
yritys-/työpaikkakäynnit	43,3 %	46,7 %	52,4 %	29,2 %
esitteet	24,4 %	17,8 %	9,5 %	50,0 % **
puhelinneuvonta	21,1 %	24,4 %	9,5 %	25,0 %
osaamistarvekartoitukset	14,4 %	13,3 %	19,0 %	12,5 %
oppilaitoksen tiedotustilaisuudet	14,4 %	20,0 %	4,8 %	12,5 %
lehtikirjoitukset aikuiskoulutuksesta	6,7 %	6,7 %	9,5 %	4,2 %
ammattiliiton tilaisuudet	2,2 %	2,2 %	4,8 %	0,0 %

** tilastollisesti merkitsevä ero (p<0,01)

³⁶ Tehtävänannossa oli pyydetty valitsemaan korkeintaan kolme vaihtoehtoa.

Koulutusaloittainen tarkastelu tulevaisuuden opiskelijahakuun osoitti joitakin eroja (ks. taulukko 20). Naisvoittoisilla aloilla eniten käytettäviä toimintatapoja arvioitiin olevan internet (53 % vastaajista) ja lehti-ilmoitukset (51 %), joiden lisäksi myös yritys- ja työpaikkakäynnit nähtiin keskeisinä (47 %). Miesvoittoisilla aloilla kohottautuivat lehti-ilmoitukset (67 %) selkeästi eniten mainituksi toimintamuodoksi; lisäksi tulevaisuudessa arvioitiin hyödynnettävän yritys- ja työpaikkakäyntejä (52 %). Myös tietokoneajokorttikoulutukset luottivat lehti-ilmoituksiin (63 %), mutta muissa arvioissa ne erosivat muista koulutusaloista. Toiseksi eniten mainintoja tietokoneajokorttikoulutusten tulevaisuuden opiskelijahaun muotona sai kasvokkainen vuorovaikutus (58 %) ja kolmanneksi eniten esitteet (50 %)³⁷ (esitteitä oli myös käytetty tähänastisessa hakevassa toiminnassa suhteellisesti muita koulutusaloja enemmän, ks. luku 3.3), kun puolestaan yritys-/työpaikkakäyntien hyödyntämiseen luotti vain 29 % tietokoneajokorttikoulutusten vastaajista.

Tarkastelu vastaajien tehtävänkuvan mukaisen luokittelun kautta toi esille, että kouluttajat arvioivat tulevaisuuden hakevassa toiminnassa käytettävän muita enemmän yritys-/työpaikkakäyntejä (53 % kouluttajista), osaamistarvekartoituksia (20 %) ja oppilaitoksen tiedotustilaisuuksia (22 %). Hallinnon edustajat puolestaan olivat muita useammin nimenneet kasvokkaisen vuorovaikutuksen (52 %) tulevaisuudessa eniten käytettäväksi hakevan toiminnan muodoksi. Siten henkilökohtaiseen kontaktiin (laajasti määritellen) perustuvat hakevan toiminnan muodot näyttivät keskeisiltä niin kouluttajien kuin hallinnon edustajienkin näkemyksissä, kun projekti-/suunnittelutehtävissä työskentelevät puolestaan näkivät tulevaisuudessa selvästi eniten käytettävänä opiskelijahaun toimintatapana lehti-ilmoitukset (82 %)³⁸.

Lääneittäin tarkastellen esille tuli, että Etelä-Suomen läänin vastaajat arvioivat hyödyntävänsä muita alueita enemmän yritys- ja työpaikkakäyntejä (61 %) sekä osaamistarvekartoituksia (22 %) tulevaisuuden opiskelijahaussa. Oulun läänissä puolestaan arvioitiin muita läänejä enemmän käytettävän puhelinneuvontaa (40 %). Yleisesti suosittu lehti-ilmoitusten hyödyntäminen oli nimennyt keskeiseksi toimintatavaksi Länsi-Suomen läänin vastaajista 69 % ja Oulun läänin vastaajista 67 %; sen sijaan Itä-Suomen läänin vastaajien osuus oli vain 33 %. Lapin läänin vastaajista yksikään ei nimennyt keskeisenä tulevaisuuden opiskelijahaun muotona esitteitä tai osaamistarvekartoituksia, mutta heistä 29 % näki oleellisena oppilaitoksen tiedotustilaisuudet.

Vastauksia kokonaisuutena tarkastellen ilmentyivät lehti-ilmoitusten, internetin ja esitteiden ohella tulevaisuuden hakevan toiminnan toimintatapoina – lupaavina käytäntöinä – kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perustuvat kontaktit ja käynnit yrityksissä/työpaikoilla. Tulevaisuuden hakeva toiminta näyttäytyy monikanavaisena ja useita erilaisia toimintatapoja hyödyntävänä (ks. myös Huusko 2007, 47–48). Oppilaitosten opiskelijahaun ja hakeutumisvaiheen perinteisten toimintamallien rinnalle näyttää siis hiljalleen juurtuvan Noste-ohjelman toiminta-aikana merkittäväksi kohottautunut hakevan toiminnan henkilökohtainen luonne.

³⁷ Tietokoneajokorttikoulutusten vastaajien näkemys esitteiden käytöstä tulevaisuuden opiskelijahaussa erosi muista koulutusaloista tilastollisesti merkitsevästi ($p=0,002$).

³⁸ Ero lehti-ilmoitusten osalta on tilastollisesti melkein merkitsevä ($p<0,05$). Kouluttajista 51 % ja hallinnon edustajista 49 % nimesi lehti-ilmoitukset tulevaisuudessa eniten käytettäväksi opiskelijahaun muodoksi.

6 YHTEENVETO HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSISTA

*”Arvokasta resurssia ja ennen kaikkea Noste-kohderyhmän kannalta”
(hakevan toiminnan toteuttaja, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, 86)*

Raportin lopuksi teemme hakevan toiminnan resursseista yhteenvedon, jossa väliotsikkomaisina johdatteluina toimivat aineiston osiosta ”vapaa sana Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseihin liittyen” poimimamme lainaukset. Olemme koonneet keskeisimmät tulokset yhteenvedoon, joten se toimii myös raportin tulosten tiivistelmänä.

Raportissa olemme tarkastelleet hakevan toiminnan sekä aineellisia että aineettomia resursseja/edellytyksiä Noste-hankkeiden vetäjien ja oppilaitosten eri koulutusalojen hakevan toiminnan toteuttajien näkemysten perusteella. Olemme pyrkineet selvittämään, kuinka hakevan toiminnan resursseja on jaettu ja ohjattu eri toimintamuotoihin, minkälaisia näkemyksiä vastaajilla on resurssien jaon tasapuolisuudesta ja niiden kohdentamisen tarkoituksenmukaisuudesta. Hakevan toiminnan resursointia on tarkasteltu lisäksi kiinnittäen huomiota erilaisiin toimintaympäristöihin ja toiminnan edellytyksiin. Nosteen hakevan toiminnan erityisrahoituksen ohella hakevan toiminnan toteuttaminen riippuu monista jo olemassa olevista ja potentiaalisista resursseista, jotka huomioimalla voidaan tavoitteet saavuttaa paremmin. Lisäksi toiminnan jatkuvuus ohjelmakauden päätyttyä on keskeistä, jos tarkoituksena on tuottaa pysyviä vaikutuksia (McGivney 2000, 88).

”Nosteen hakevan toiminnan resurssit ovat tulleet todella tarpeeseen. Resursseilla on voitu tehdä paljon semmoista, mitä muuten olisi jäänyt tekemättä.” (hankevetäjä, Oulun lääni, 2)

*”Hakevan toiminnan resursointi on ollut erityisen tärkeä ja mahdollistanut tiivistetyn suoran kontaktin työelämään ja Noste-oikeutettujen henkilöiden kanssa. Resursseja on ollut meidän hanketta ajatellen riittävästi. Saimme myös lisäresurssia kun hankkeen toiminta-alue laajeni.”
(hankevetäjä, Lapin lääni, 22)*

Hakevaan toimintaan Noste-hankkeissa tarjotun erityisrahoituksen määrän vastaajat arvioivat enimmäkseen sopivaksi. Kuitenkin vajaa viidennes hankevetäjistä sekä niistä hakevan toiminnan toteuttajista, jotka muodostivat kannan kysymykseen (13 % ei osannut sanoa kantaansa), kokivat rahoituksen olleen vähäistä. Lisäksi rahoituksen määrä oli vastannut tarpeita ja niitä määrällisiä tavoitteita, joita hankkeissa ja oppilaitoksissa eri koulutusaloilla on asetettu vastaajista valtaosan mukaan. Hankevetäjistä 81 % ja hakevan toiminnan toteuttajista 59 % oli samaa mieltä siitä, että hakevaan toimintaan käytettävissä olevilla taloudellisilla resursseilla oli/olisi ollut mahdollista saavuttaa hankkeen/koulutusalan opiskelijamääriä koskevat tavoitteet. Eniten varauksellisia näkökantoja hakevan toiminnan taloudellisten resurssien riittävyyden suhteen esittivät hankevetäjistä Länsi-Suomen läänin vastaajat ja hakevan toiminnan toteuttajista sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun mukaisesti miesvoittoisten koulutusalojen edustajat. Miesvoittoisten alojen varauksellisuuden taustalla saattaa olla (matalasti koulutettujen) miesten tunnettu haasteellisuus hakevassa toiminnassa (McGivney 1999).

Arviot hakevan toiminnan rahoituksen riittävyydestä olivat siis yleisesti jokseenkin positiivisia. Verrattuna aiemmin käytössä olleeseen opiskelijarekrytoinnin rahoituksen määrään hieman yli puolet hakevan toiminnan toteuttajista arvioi Nosteen hakevan toiminnan erityisrahoitusta vähintään

hieman suuremmaksi. Tämänkaltaisen arvion tekeminen ei kuitenkaan ilmeisesti ollut vastaajille helppoa, sillä reilu neljännes heistä ei osannut muodostaa kantaansa väittämään. Kuitenkin ne, joilla kanta oli, näkivät tässäkin suhteessa Noste-ohjelman rahoituksen merkityksellisenä panostuksena opiskelijoiden hakemiseen.

”Resursseja olisi saanut olla enemmän, ainakin niillä, jotka panostivat siihen paljon. Alueellemme tarkoitetut varat jaettiin kuitenkin mielestäni oikeudenmukaisesti eli niille, jotka työtä todella tekivät.” (hakevan toiminnan toteuttaja, tekniikan ja liikenteen ala, 52)

Hakevan toiminnan resurssien jakamisen sekä hankevetäjät että hakevan toiminnan toteuttajat näkivät pääpainoisesti tasapuoliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Hankevetäjät olivat hakevan toiminnan toteuttajia suhteellisesti hieman myönteisempiä arvioissaan tasapuolisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa sukupuolittaisten koulutusala luokittelun mukaisesti tarkasteltuna oli havaittavissa joitain painotuseroja: rahoituksen tarkoituksenmukaisen kohdentamisen suhteen miesvoittoisten alojen edustajat olivat hieman varauksellisempia, kun taas resurssien tasapuolisen jakamisen suhteen naisvoittoisten alojen edustajien vastaukset hajaantuivat toisia aloja enemmän – niissä oli eniten varauksellisia näkökantoja, mutta myös eniten hyvin myönteisiä kantoja. Kuitenkin kaiken kaikkiaan vastaajat näyttivät hyvinkin yksimielisiltä sen suhteen, että resurssien jakaminen on onnistunut sekä tasapuolisesti että tarkoituksenmukaisesti.

Mitä hakevan toiminnan suunnitelmat koskivat?

”Hakeva toiminta on keskitettyä. Teemme kaikkien alojen yhteisiä tiedotustilaisuuksia. Tiedotus- ja neuvonta on yhdellä luukulla. Hakeva toiminta suunnitellaan koulutusaloittain etukäteen, jotta resurssit riittävät.” (hankevetäjä, Itä-Suomen lääni, 4)

”Joka syksy teemme yhdessä hankkeen työryhmän kanssa alustavan seuraavan vuoden hakevan toiminnan suunnitelman, esim. painopistealat, kohdeorganisaatiot, työnjako, tapahtumat jne. Suunnitelmaa tarkennetaan vuoden kuluessa.” (hankevetäjä, Länsi-Suomen lääni, 16)

Tämän lisäksi hakevaa toimintaa oli suunniteltu laajasti ja monipuolisesti sekä toteutettu yhteisiin suunnitelmiin perustuen. Hankevetäjistä 93 %:n mukaan oli tehty hankkeen yhteisiä hakevan toiminnan suunnitelmia. Hankevetäjien vastausten perusteella voidaan sanoa, että suunnitelmat olivat olleet laajasti toteutettuja, monipuolisia ja monella tasolla tehtyjä. Niitä oli tehty koskien tiedottamista ja yrityskontakteja, yritysten ja kohderyhmän kartoittamista, työnjakoa sekä laajemmin toiminnan kohdentamista ja koordinointia, resurssien jakamista ja koulutusten käytännön toteuttamista koskien. Aiemmassa tutkimuksessa (Huusko & Luukkainen 2007, 26–27) Noste-hankkeiden projektipäälliköiden peräänkuuluttama suunnitelmallisuuden laajentaminen koulutusala kohtaisuudesta oppilaitos-, koulutusala- ja hanketasolle näyttää toteutuneen. Lisäksi suunnitelmien arvioitiin tuottaneen hyvin tulosta. Tässä suhteessa hakevan toiminnan toteuttajat olivat hankevetäjiä varauksellisempia arvioissaan.

Hankevetäjien näkemysten mukaisesti hakevan toiminnan yhteiseen suunnitteluun oli siis panostettu. Hakevan toiminnan suunnitelmallisuus onkin tärkeää, ja opetusministeriö kiinnitti siihen

erityistä huomiota vuonna 2006 Noste-hankkeille ja lääninhallituksille osoittamassaan Noste-ohjelman hakevan toiminnan tehostamista koskevassa ohjeessaan:

”Hakevan toiminnan suunnitelmallisuudessa on ilmennyt seurantatutkimuksen mukaan puutteita. *Hakeva toiminta tulisikin suunnitella systemaattiseksi osaksi oppilaitoksen ja mahdollisesti koko hankkeen yhteistyöverkoston toimintaa.* Hakeva toiminta on tavoitteiltaan osittain samansuuntainen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän kanssa, joten em. toimintojen koordinoinnista paikallis- ja aluetasolla on etua. Koordinoinnin avulla on mahdollista tehostaa resurssien käyttöä. Koordinointi on erityisen toivottavaa myös yritysten ajankäytön näkökulmasta.”

Resurssikyselyn mukaan hakevaa toimintaa koskevilla suunnitelmilla oli ollut vaikutusta myös hakevan toiminnan resurssien käyttöön ja kanavointiin hakevan toiminnan erilaisiin muotoihin. Hankevetäjistä jopa 86 % oli samaa mieltä siitä, että hankkeessa tehdyt yhteiset suunnitelmat olivat vaikuttaneet resurssien käyttöön.

”Noste-resurssi on antanut mahdollisuuden hakea toimintamuotoja rekrytointiin. Se on mahdollistanut tiiviimmän yhteistyön työelämään. Alalla on tehty tiiviisti yhteistyötä mm. oppisopimuksen kanssa aikaisemminkin. Tämä on ollut yksi toimintamuoto lisää.”
(hakevan toiminnan toteuttaja, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, 41)

Hakevan toiminnan toimintamuotoja kartoitettiin tässä kyselyssä aiempien seuranta tutkimusten tapaan. Hakevassa toiminnassa oli nojaututtu samoihin toimintamuotoihin kuin aiemmin (ks. Luukkainen 2006, Huusko 2007). *Sekä mainontaa lehti-ilmoituksin ja esittein että henkilökohtaisia kontakteja kasvokkain, puhelimitse, tiedotustilaisuuksissa ja yritys-/työpaikkakäynneillä oli toteutettu laajasti.* Aiempaan tapaan vuorovaikutuksen henkilökohtaiset muodot painottuivat naisvoittoisilla koulutusaloilla ja miesvoittoisilla toimittiin lähempänä työelämää – tehtiin yrityskäyntejä ja henkilöstön osaamistarvekartoituksia sekä toimittiin ammattiliittojen tilaisuuksissa naisvoittoisia aloja enemmän. Vastaajien arvioissa eniten käytetyistä hakevan toiminnan muodoista erottuivat keskeisimmiksi suoraa vuorovaikutusta ja yrityksiin jalkautumista korostavat toimintatavat.

Rahoitus oli odotettavastikin kohdistunut niihin muotoihin, joiden käyttö on vakiintunut keskeiseksi hakevassa toiminnassa: suoriin kontakteihin, jalkautumiseen ja mainontaan. Rahoitus painottui sukupuolittaisen koulutuslaluokittelun kautta tarkasteltuna siten, että naisvoittoisilla aloilla rahoitusta kohdistettiin voimakkaimmin henkilökohtaisiin vuorovaikutteisiin toimintamuotoihin, miesvoittoisilla yritys-/työpaikkakäynteihin ja tietokoneajokorttikoulutuksissa edellisten lisäksi esitteisiin. Tulokset olivat samansuuntaisia aiempien seurantatutkimusten kyselyiden tulosten kanssa (ks. Luukkainen 2006, Huusko 2007).

Hakevan toiminnan muotoja oli hankkeissa painotettu myös erilaisin suosituksin (hankevetäjien taholta). Suositukset näyttäytyivät tapana, jolla toimintatapoja on pyritty muuttamaan ja monipuolistamaan eri tavoin orientoituneilla koulutusaloilla. Suositukset painottuivat erityisesti henkilökohtaisiin kontakteihin, yrityksiin jalkautumiseen ja osaamistarvekartoituksiin. *Erityisrahoituksen vaikutukset hakevan toiminnan muotojen käyttöön näkyivät enemmän juuri vuorovaikutteisissa ja aktiivisissa toimintamuodoissa kuin esimerkiksi mainonnassa lehti-ilmoituksin ja esittein.* Kuitenkin esitettyjen suositusten laajuudesta hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien näkemykset erosivat. *Hakevan toiminnan toteuttajat ilmoittivat erilaisia suosituksia hakevaan toimintaan esitetyn huomattavasti pienemmässä laajuudessa kuin*

hankevetäjät ilmoittivat niitä esittäneensä. On siis syytä pohtia, onko viesti mennyt perille hakevaa toimintaa toteuttaville tarpeeksi painokkaasti. Toisaalta hankkeiden sisäisen tiedottamisen arvioitiin yleensä olleen kohtuullisen toimivaa. *Suosituksia on esitetty myös valtakunnallisella tasolla, esimerkiksi edellä mainitussa opetusministeriön ohjeessa kehoitetaan hyödyntämään suunnittelussa hakevan toiminnan seuranta-tutkimuksella koottua tietoa ja suuntaamaan tehokkaimmiksi muodoiksi osoittautuneisiin toimintatapoihin: yrityksiin jalkautumiseen, osaamistarvekartoituksiin, henkilökohtaisiin yhteydenottoihin ja kasvokkaiseen vuorovaikutukseen sekä lakisääteiseen henkilökohtaistamiseen jo hakeutumisvaiheessa. Myös Hakeva löytää -opas (Pakaste & Laukkanen 2006) sisältää suosituksia onnistuneeseen hakevaan toimintaan kaikkien Noste-hankkeiden käyttöön.*

”Hakeva toiminta on käsitteenä ja toimintamallina tullut tutuksi oppilaitosympäristössä. Se on laajentunut koskemaan uusia koulutusalueita, ei vain aikuisten ammatillista koulutusta, vaan myös nuorten ammatillista ja ammatilliseen suuntaavaa vapaan sivistystyön koulutusta.”
(hakevan toiminnan toteuttaja tekniikan ja liikenteen ala, 53)

Hakevan toiminnan toteuttamismahdollisuuksien tarkastelu oppilaitosten toimintaympäristössä toi esille, että *oppilaitoksissa oli vastaajien mukaan erilaisia hakevaa toimintaa tukevia käytäntöjä. Näistä keskeisimpinä ilmentyivät osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin ja seminaareihin, aikuiskoulutuksen joustavat organisointitavat sekä oppilaitoksen johdon sitoutuminen hakevaan toimintaan, ja vastaajista joka kymmenennen mukaan oppilaitoksissa ei ollut mitään sellaisia tekijöitä, jotka hankaloittaisivat hakevaa toimintaa. Vastakohtana tälle, hakevaa toimintaa eniten hankaloittavina tekijöinä useimmin mainittiin riittämätön aika ja riittämätön henkilömäärä hakevaan toimintaan.*

”Ongelmana oman alani osalta ollut aikaresurssien puute, ei rahoitus.”
(hakevan toiminnan toteuttaja, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, 21)

”Resurssit ovat olleet osaltamme riittävät, mutta kiinnostus työn tekemiseen on ollut ajan puutteen vuoksi toivottua vähäisempää.”
(hakevan toiminnan toteuttaja, tekniikan ja liikenteen ala, 53)

Sekä hankkevetäjät että hakevan toiminnan toteuttajat käyttivät hakevaan toimintaan yleisimmin alle 10 % työajastaan. Toisaalta melko moni vastaajista ilmoitti käyttävänsä hakevaan toimintaan neljänneksen tai puolet työajastaan. Vaikka yli puolet hakevan toiminnan toteuttajista arvioi, että *hakevan toiminnan erityisrahoitus oli lisännyt kouluttajien hakevaan toimintaan varattua työaikaa, silti pulaa aikaresursseista oli lisääntyneistä taloudellisista resursseista huolimatta vastaajista noin kolmen viidestä mukaan. Olennaisimmaksi aikaresurssien niukkuuden aiheuttajaksi nimettiin kouluttajien tehtäväkentän laajuus, jolloin opettavien tuntien ja muiden töiden lisäksi aikaa ei jää hakevaan toimintaan tai aikaa jää vain hetkittäin. Aikapulan aiheuttajaksi monet vastaajista kuitenkin nimesivät useita eri tekijöitä, joten hakevan toiminnan aikaresurssien vähyydessä kyse on useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Resurssikyselyn tulosten perusteella näytti kuitenkin siltä, että koettuun aikapulaan vaikuttavat tekijät liittyivät enemmänkin oppilaitoksiin kuin Noste-hankkeisiin: hakevan toiminnan resurssit ja rahoitus arvioitiin pääsääntöisesti riittäviksi ja opiskelijahakuun arvioitiin saadun Nosteen myötä rahoitusta vähintään hieman aiempaa enemmän, mutta kouluttajien työaikajärjestelyt eivät aina mahdollista riittävää ajankäyttöä hakevan toiminnan toteuttamiseen.*

”Hankkeen alussa erillisrahaa ei osattu hyödyntää tarpeeksi, mutta Nosteen edetessä on täysipainoisemmin oivallettu käyttötapoja, ja yhteisesti pohtimalla/verkostoitumalla olemme kehittäneet hyviä juttuja.” (hankevetäjä, Etelä-Suomen Lääni, 31)

Koulutusalojen ja oppilaitosten verkostoituminen hakevassa toiminnassa ilmenee yhtenä resurssina. Verkostoitumisen myötä voi tapahtua todellisia resurssisäästöjä esimerkiksi ajankäytössä ja palvelujen joustavuudessa, ja verkostoitumalla on mahdollista hakea ratkaisuja haasteisiin, johon omat voimavarat (resurssit) eivät välttämättä riitä (Helakorpi 2005, 11, 16). Noste-ohjelmassa alueellinen verkostoituminen on seudun tai maakunnan laajuista yhteistyötä, jossa eri oppilaitosten välisen verkostoitumisen yhtenä tarkoituksena on edistää kohderyhmän saavuttamista (Hulkari 2007, 4). Opinnoista kiinnostuneelle aikuiselle ei yleensä ole merkitystä, mikä organisaatio tietoa ja ohjausta tarjoaa, joten asiakasnäkökulmasta oppilaitosten verkostona toimiminen (esim. yhden luokun periaate) tarjoaa opinnoista kiinnostuneelle mahdollisuuden vaivattomaan hakeutumisen tiedonsaantiin ja ohjaukseen (Kiviranta 2006, 36). Verkostoituminen näkyi tässä tutkimuksessa hakevan toiminnan toteuttajien näkemyksissä oppilaitoksen tukevista käytännöistä: *57 % hakevan toiminnan toteuttajista piti tukevana käytäntönä oppilaitoksessa tehtävää hakevan toiminnan yhteistyötä yli koulutusalaraajojen ja puolet hakevan toiminnan yhteistyötä yli oppilaitosrajojen. Hankevetäjistä puolestaan yli 90 % ilmoitti hakevan toiminnan erityisrahoituksen lisänneen oppilaitosten verkostoitumista.* Kirsti Hulkarin (2007) Noste-hankkeiden verkostoitumista koskevan tutkimuksen mukaan menestyneissä Noste-hankkeissa toimijoiden motiivit ja tarpeet toimia verkostoyhteistyössä olivat samansuuntaisia, ja verkostoitumisesta koettiin saadun lisäarvoa tiedon jakamisen, osaamisen lisääntymisen ja innovaatioiden tuottamisen muodossa. Siten verkostoitumisen voi nähdä kehittäneen sosiaalisten resurssien ohella myös hakevan toiminnan toteuttajien osaamisresursseja.

”Lisäksi raha on auttanut kustannuksissa niin, että hakevaan toimintaan on pystytty ottamaan asiantuntevaa henkilöstöä, joka ei tee turhia tunteja!” (hankevetäjä, Etelä-Suomen Lääni, 31)

Osaamisresursseja hakevaan toimintaan arvioi kouluttajilla olevan lähes 90 % hakevan toiminnan toteuttajista. Noste-hankkeet olivat järjestäneet hakevan toiminnan koulutusta yleisimmin 2 – 5 päivää, ja lähes yhtä moni ilmoitti koulutusta järjestetyn 6 päivää tai enemmän, mutta kuitenkin noin joka kymmenennen mukaan hakevan toiminnan koulutusta ei oltu järjestetty laisinkaan. Siten hakevan toiminnan koulutus ei ole ollut kaikkien hakevaa toimintaa toteuttavien henkilöiden ulottuvilla hankkeen aikana, ja aihepiiriin liittyvää lisäkoulutusta kaivattiin hankevetäjien vastauksissa. Osaaminen onkin tärkeä (oppilaitos)organisaation voimavara: sen voi nähdä Pentti Sydänmaanlakan (2007, 218–219) tavoin kriittisenä voimavarana, jolloin korostuu tiedon ymmärtämisen, soveltamisen ja kehittämisen sekä myös tiedon jakamisen merkitys. Hakevan toiminnan toteuttajien osaamisresurssien kehittäminen ja oppimisen tukeminen ovat osa onnistunutta hakevaa toimintaa.

*”Olemme pitäneet *sparraus-tapaamisia*. On pohdittu uusia työyhteisöjä/yrityksiä hakevan toiminnan kohteiksi. On vaihdettu hyviä kokemuksia ja kannustettu toisiamme hakemaan.”*
(hankevetäjä, Lapin lääni, 22)

Osaamisen kehittämiseen koulutus ei tietenkään ole ainoa tapa, vaan myös informaalit ja non-formaalit oppimisen muodot (esim. sosiaalinen oppiminen, kokemuksesta oppiminen, työssä oppiminen) kehittävät hakevan toiminnan osaamista. Aikuiskouluttajat työskentelevät entistä enemmän tiimeissä ja työelämäverkostoissa, ja monissa oppilaitoksissa onkin luovuttu perinteisestä yksintyöskentelyn mallista. Tämä edellyttää kouluttajilta dialogimaista kehittävää työotetta ja yhteisen tietämisen taitoja, mutta tarjoaa toisaalta mahdollisuuden toisilta oppimiseen ja työn tekemiseen yhteistyössä. (Helakorpi 2006, 100.) Aikuiskouluttajien työnkuvaan limittyvä työelämä-lähtöisyys ja aikuisopiskelijoiden koulutus- ja ohjaustarpeiden tunnistaminen vaativat osaamista ja sen jatkuvaa kehittämistä, kuten myös aiemmassa hakevan toiminnan tutkimuksessa (Huusko & Luukkainen 2007, 70) on todettu. *Noste-hankkeissa yhtenä osaamisen kehittämismuotona voi nähdä hankkeiden sisäisen tiedonvälityksen, jota piti kattavana resurssitutkimuksen hankevetäjistä 86 % ja hakevan toiminnan toteuttajista 67 %.* Tiedottamisen ja hankkeen sisäisen yhteistyön kautta hakevan toiminnan osaamista ja hyviä käytäntöjä on voitu levittää. Lisäksi valtakunnalliset ja alueelliset Noste-seminaarit ovat mahdollistaneet hyvien käytäntöjen esittelyn ja levittämisen. Tämän tarkemmin hakevan toiminnan osaamiseen ja sen kehittymiseen Noste-ohjelman aikana ei pureuduttu resurssikyselyssä, mutta teema otetaan erikseen tutkimuskohteeksi vuoden 2008 aikana toteutettavissa kouluttajahaastatteluissa.

”Hakevan toiminnan nostaminen esiin tärkeänä info-väylänä sekä varsinaista opiskelua varten pohjustavan tiedon verkostoituneena tietovaihdon väylänä hyvä. Hakevan toiminnan merkitys ja vaikuttavuus on kasvanut aikuisopiskeluun aktivointikeinona.” (hankevetäjä, Lapin lääni, 42)

Hakevan toiminnan tulevaisuuden resursoinnin tärkeydestä vastaajat olivat lähestulkoon yksimielisiä. Keskeisimpiä mahdollisia hakevan toiminnan tulevaisuuden rahoitusmuotoja arvioitiin olevan hakevan toiminnan budjetointi osaksi oppilaitoksen normaalia toimintaa tai rahoitus uusien interventioiden, erityisrahoitusten tai hankkeiden kautta. Toisaalta vastaajat näkivät myös uhkakuvina, ettei hakevaa toimintaa resursoida tulevaisuudessa välttämättä mitenkään.

Noste-ohjelmaan liittyvät käytännöt ovat tulleet viime aikoina otetuiksi huomioon valtakunnallisessa päätöksenteossa. Valtioneuvoston hyväksymässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 mainitaan, että ”Noste-ohjelman aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä laajennetaan koko aikuiskoulutuksen toimintatavoiksi”. Hakevan toiminnan tulevaisuuden kannalta tärkeänä askeleena voi pitää opetusministeriön vuoden 2007 lopulla antamaa ohjetta, joka sisältyy vahvistukseen ammatillisen lisäkoulutuksen vuoden 2008 valtionosuuden perusteena käytettävien opiskelijatyövuosien määrästä. Siinä hakeva toiminta ja Noste-ohjelmassa kehitetyt hyvät käytännöt ovat mainittuina erikseen:

”Opetusministeriö pitää tärkeänä, että ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjät suuntaavat koulutusta aktiivisesti myös työikäiselle aikuisväestölle, jolta puuttuu ammatillinen koulutus tai jonka koulutus on vanhentunut sekä ottavat hakevan toiminnan ja koulutuksen kehittämisessä huomioon Noste-ohjelmasta saadut kokemukset ja ohjelman puitteissa kehitetyt hyvät käytännöt.”

Resurssikyselyssä pidettiin *tulevaisuuden hakevan toiminnan/opiskelijahaun lupaavina käytäntöinä lehti-ilmoituksia, internetiä, kasvokkaista vuorovaikutusta sekä käyntejä yrityksissä ja työpaikoilla.*

Niinpä sekä tässä tutkimuksessa että hakevan toiminnan vuosittaisissa seurantalutkimuksissa suosituiksi toimintatavoiksi nousivat Noste-ohjelman aikana kehitetyt ja edistetyt vuorovaikutteiset toimintatavat, eli kasvokkainen kontakti kohderyhmän kanssa ja yritys-/työpaikkakäynnit. Myös AiHe-projektissa on todettu henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen ja ohjaukseen perustuvat hakeutumisvaiheen käytännöt onnistuneiksi toimintatavoiksi tavoittaa työssä olevia aikuisia koulutuksiin, ja tällaisille toimintamalleille nähdään olevan tarvetta jatkossakin (esim. Neuvonen 2006, 222–225). Voidaan siis todeta, että henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen pohjautuvat muodot ovat löytäneet paikkansa oppilaitosten opiskelijahaun käytännöissä perinteisempien muotojen, kuten lehti-ilmoittelun ja esitteiden, rinnalla (ks. myös Huusko 2007). *Yhteistyö työelämän kanssa, osaamistarvekartoitukset sekä jalkautuminen työpaikoille ja potentiaalisten opiskelijoiden pariin sisältyvät vahvasti oppilaitosten hakeutumisvaihetta edistäviin tulevaisuuden suunnitelmiin.*

”Nosteen hakevan toiminnan resurssi on vienyt aikuiskoulutuksen järjestämismuotoja suurilla harppauksilla eteenpäin, vaikkakin varsinaisten Noste-kelpoisten tavoittaminen ja kouluttautumaan motivointi on ollut erityisen hankalaa. Sivutuotteena on kuitenkin tullut runsaasti osallistumista vos- tai lisäkoulutuksena rahoitettaviin opintoihin.”
(hankevetäjä, Länsi-Suomen lääni, 12)

Noste-ohjelman aikana merkittäväksi kohottautunut hakevan toiminnan henkilökohtainen luonne näyttää olevan juurtumassa osaksi oppilaitosten opiskelijahakua, sillä resurssikyselyssä hakevan toiminnan toteuttajat näkivät lehti-ilmoitusten ja internetin lisäksi keskeisinä tulevaisuuden hakevan toiminnan käytäntöinä kasvokkaisen vuorovaikutuksen sekä yritys- ja työpaikkakäynnit. Hakevan toiminnan lupaavien käytäntöjen juurtumista puoltaa lisäksi se, että *hakevalla toiminnalla on ollut merkitystä myös muiden kuin Noste-opiskelijoiden koulutukseen osallistumiseen* (ks. myös Huusko & Luukkainen 2007, 18–19).

Sama hakevan toiminnan laajeneminen on tullut esille hakevan toiminnan seurantalukyselyssä (Huusko 2007, 27–28), jonka mukaan hakevalla toiminnalla oli tavoitettu muita kuin Noste-kelpoisia vähintäänkin jonkin verran (yleisimmin vastattiin ”melko paljon”). Lisäksi hakevan toiminnan Noste-koulutuksia laajempaa vaikuttavuutta puoltavat tilastotiedot, joiden mukaan Noste-kohderyhmään kuuluvista 3 % (vuotta 2005 koskevan tilaston mukaan) osallistui valtionosuusrahoitteiseen koulutukseen. Hakevalla toiminnalla on siis tavoitettu sekä muita kuin Noste-kelpoisia koulutuksiin että Noste-kelpoisia muulla tavoin rahoitettuihin koulutuksiin. Parhaimmillaan hakeva toiminta vaikuttaa määriteltä kohderyhmää laajemminkin, eikä hakeva toiminta ja sen kehittäminen jää irralliseksi projektimaiseksi toiminnaksi, vaan ne limittyvät saumattomasti oppilaitoksen muuhun kehittämistoimintaan (McGivney 2000). On tärkeää huomata, että Nosteen aikana vahvistetut ja kehitetyt hakevan toiminnan mallit näyttäytyvät käyttökelpoisina toimintatapoina hyödynnettäviksi myös laajemmin aikuiskoulutuksessa ja koulutukseen hakeutumisvaiheessa, ja niihin kannattaa satsata myös resursseja.

Lähteet

Ammatillisen lisäkoulutuksen vuoden 2008 valtionosuuden perusteena käytettävien opiskelijatyövuosien määrän vahvistaminen. 2007. Opetusministeriön päätös 38/221/2007.

Antikainen, Ari. 2005. Between Empowerment and Control. A State Intervention into Participation in Adult Education in Finland. *European Education* vol. 37 (2), 21-31.

Helakorpi, Seppo. 2005. Kohti verkostoituvaa ja verkottuvaa koulutusta. HAMK, Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 9/2005. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Helakorpi, Seppo. 2006. Koulutuksen kehittävä arviointi. Työkaluja osaamisen johtamiseen. HAMK, Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 4/2006. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Hulkari, Kirsti. 2007. Verkostojen lupaus? Aikuiskoulutusverkostot Noste-ohjelmassa. Tampereen yliopisto, Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Saatavissa internetosoitteessa <http://www.noste-ohjelma.fi/fin/bitmap.asp?R=1008>.

Huusko, Arja. 2007. Hakeva toiminta Noste-hankkeissa vuonna 2006. Joensuun yliopisto, sosiologian oppiaine. Saatavissa internetosoitteessa <http://www.noste-ohjelma.fi/fin/bitmap.asp?R=1006>.

Huusko, Arja & Luukkainen, Anne. 2007. Vaikuttava hakeva toiminta Noste-hankkeissa. Joensuun yliopisto, sosiologian oppiaine. Saatavissa internetosoitteessa <http://www.noste-ohjelma.fi/fin/bitmap.asp?R=833>.

Johnston, R. 1987a. How to Develop Outreach – a practical guide. Replan issues no. 1 –Outreach. Replan South and South West Resources. NIACE.

Johnston, R. 1987b. Outreach Work – principles and policy. Replan issues no. 1 –Outreach. Replan South and South West Resources. NIACE.

Kiviranta, Terttu. 2006. Henkilökohtaistaminen haastaa verkostoyhteistyöhön. Teoksessa Malin, Pirjo & Rikkinen, Aino (toim.). Henkilökohtaistaminen ja työelämäyhteistyö avain laatuun ja vaikuttavuuteen. AiHe-projektin tuloksia 2006. Helsinki: Hakapaino Oy. Saatavissa myös internetosoitteessa <http://www.oph.fi/page.asp?path=1,443,9111,51369>.

Kokkila, Hanne. 2004. Noste-hankkeiden hakeva toiminta vuonna 2003. <http://www.noste-ohjelma.fi>

Koulutus ja tutkimus vuosina 2007-2012 Kehittämissuunnitelma. 2007. Opetusministeriö. Valtioneuvoston 5.12.2007 hyväksymä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2007-2012. Saatavissa internetosoitteessa http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf.

Kuitunen, Soile & Hyytinen, Kirsi. 2004. Julkisten tutkimuslaitosten vaikutusten arviointi: käytäntöjä, kokemuksia ja haasteita. VTT tiedotteita 2230. Espoo: Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Myös verkkojulkaisu: <http://www.vtt.fi/inf/pdf/> [viitattu 18.12.2007].

Laukkanen, Hanne. 2005. Noste-hankkeiden hakeva toiminta vuonna 2004. <http://www.noste-ohjelma.fi>

Luukkainen, Anne. 2006. "Koulutustieto menee parhaiten perille kasvokkain keskustelemalla ja kasvokkain opiskelijan motivointi onnistuu parhaiten" – Hakeva toiminta Noste-hankkeissa vuonna 2005. <http://www.noste-ohjelma.fi>

Lönnqvist, Antti & Kujansivu, Paula & Antola, Juha. 2005. Aineettoman pääoman johtaminen. Aavaranta-sarja. Tampere: Tammerpaino Oy.

McGivney, Veronica. 1999. Excluded Men. Men who are missing from education and training. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education. Alden Press.

McGivney, Veronica. 2000. Recovering outreach. Concepts, issues and practices. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education. Alden Press.

McGivney, Veronica. 2002. Spreading the word. Reaching out to new learners. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education. Alden Press.

Neuvonen, Satu. 2006. Opo raksalla – kokemuksia hakeutumisvaiheen ohjauksesta. Teoksessa Rikkinen, Aino (toim.). Henkilökohtaistamisen hyvät käytännöt, mallit ja mekanismit. AiHe-projektin tuloksia 2006. Helsinki: Hakapaino Oy. Saatavissa myös internetosoitteessa <http://www.oph.fi/page.asp?path=1,443,9111,51369>.

Noste-ohjelman hakevan toiminnan tehostaminen. 2006. Opetusministeriön ohje 4/503/2006. Osoitettu Noste-hankkeille ja niihin osallistuville koulutuksen järjestäjille sekä lääninhallituksille.

Noste-ohjelman vuosiraportti 2006. Opetusministeriön julkaisuja 2007:30.

Pakaste, Marja & Laukkanen, Hanne. 2006. Hakeva löytää. Hakevan toiminnan hyviä käytäntöjä kouluttajille ja koulutusyhdyshenkilöille oppilaitoksissa ja työpaikoilla. Opetusministeriö: Noste-ohjelma.

Sydänmaanlakka, Pentti. 2007. Älykäs organisaatio. Economica-kirjasarjan julkaisu nro 17. Helsinki: Talentum Media Oy.

Toiviainen, T. 2002. Vapaan sivistystyön visiot. Castrénilaista laatuviiniä tammitynnyreissä. Helsinki: Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto.

Taulukkuuettelo

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet hankkeet (hankevetäjät) lääneittäin (f ja %) sekä suhteessa hankkeiden kokonaislukumäärään	7
Taulukko 2. Kyselyyn vastanneet hakevan toiminnan toteuttajat lääneittäin (f ja %) sekä suhteessa hakevan toiminnan vuoden 2006 kyselyyn vastaajien jakautumiseen	8
Taulukko 3. Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset koulutusaloittain (f ja %) sekä verrattuna hakevan toiminnan vuoden 2006 kyselyn vastaaviin osuuksiin	9
Taulukko 4. Hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset sukupuolittaisen koulutusaluokittelun (vastaajien omat arviot) mukaan (f ja %)	9
Taulukko 5. Hakevan toiminnan osuus hankkeiden vuoden 2006 budjetista hankevetäjien mukaan (f ja %)	11
Taulukko 6. Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien (sukupuolittaisen koulutusaluokittelun mukaisesti) työajankäyttö hakevaan toimintaan (%)	13
Taulukko 7. Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien (ammattikuvan mukaisesti) työajankäyttö hakevaan toimintaan (%)	14
Taulukko 8. Koulutusaloilla oppilaitoksissa käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa	20
Taulukko 9. Koulutusaloilla oppilaitoksissa eniten käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa	20
Taulukko 10. Koulutusaloilla oppilaitoksissa hankkeen taholta suositellut hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa	22
Taulukko 11. Koulutusaloilla oppilaitoksissa erityisrahoituksen myötä enemmän käytettyjen hakevan toiminnan muotojen osuudet (%) sekä vastaavat osuudet (%) nais- ja miesvoittoisilla koulutusaloilla sekä tietokoneen ajokorttikoulutuksissa hakevan toiminnan toteuttajien vastauksissa	23
Taulukko 12. Oppilaitoksissa käytettävissä olleet hakevan toiminnan materiaalit hankevetäjien mukaan	24
Taulukko 13. Hakevan toiminnan toteuttajien edustamilla koulutusaloilla tarjolla olleet, hakevassa toiminnassa käytetyt sekä hankkeen aikana tuotetut materiaalit (%)	25
Taulukko 14. Hakevaa toimintaa tukevat käytännöt oppilaitoksessa, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset (%)	27
Taulukko 15. Hakevan toiminnan toteuttamista hankaloittavat tekijät oppilaitoksessa, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset (%)	29
Taulukko 16. Hakevan toiminnan aikaresurssien vähyteen liittyvät tekijät, hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset. Prosenttia (%) kaikista vastaajista (n=90) sekä prosenttia kyllä-vastaajista (aikapulaa kokeneet, n=57).	32
Taulukko 17. Noste-ohjelman aikana hankkeissa järjestetyt koulutukset hakevan toiminnan toteuttajille, hankevetäjien vastaukset (n=42)	35
Taulukko 18. Miten hakevaa toimintaa arvioidaan rahoitettavan oppilaitoksissa Noste-ohjelman päätyttyä? Hankevetäjien ja hakevan toiminnan toteuttajien vastaukset luokiteltuina	38
Taulukko 19. Hakevan toiminnan tulevaisuuden lupaavat käytännöt: mitä toimintamalleja arvioidaan käytettävän opiskelijahaussa Noste-ohjelman jälkeen. Lääneittäinen tarkastelu prosentteina.	42
Taulukko 20. Hakevan toiminnan lupaavat käytännöt: mitä hakevan toiminnan muotoja arvioidaan tulevaisuudessa käytettävän eniten hakevassa toiminnassa/opiskelijahaussa? Kaikki vastaajat sekä koulutusaloittainen tarkastelu prosentteina (vastaajat saivat valita useita vaihtoehtoja) ...	42

Kuvioluettelo

- Kuvio 1. Hakevan toiminnan toteuttajien näkemys kouluttajien hakevan toiminnan osaamis-
resursseista (kyseessä summamuuttuja, jossa on yhdistetty hakevan toiminnan osaamiseen
liittyviä väittämäkysymyksiä, ks. alaviite 32). Vastaukset prosentteina, n=90.....34
- Kuvio 2. Vastaajan koulutusalaalla käytetyt hakevan toiminnan toimintatavat ja arviot
tulevaisuudessa käytettävistä toimintatavoista. Hakevan toiminnan toteuttajat (n=90), %.....41

LIITTEET

LIITE 1: Hankevetäjille suunnattu kysely hakevan toiminnan resursseista

Hyvä Noste-projektipäällikkö/-koordinaattori,

Tällä kyselyllä kartoitetaan hankevetäjien näkemyksiä Noste-hankkeiden hakevan toiminnan resursseista. Kyselyn avulla muodostetaan yleiskuvaa hakevan toiminnan resurssien hyödyntämisestä Noste-hankkeissa ja resursseihin liittyvistä tekijöistä oppilaitoksissa. Hakevaa toimintaa oppilaitoksissa toteuttaville on oma lomakkeensa.

Kysely on osa Noste-ohjelman hakevan toiminnan valtakunnallista seurantatutkimusta, jota tehdään Joensuun yliopistossa. Tutkimuksen vastuullisena johtajana toimii professori Ari Antikainen ja tutkijoina Arja Huusko ja Hanne Laukkanen. Kyselylomakkeessa hakevalla toiminnalla tarkoitetaan Noste-ohjelman puitteissa toteutettua opiskelijarekrytointia. Käsitteenä hakeva toiminta pitää sisällään sekä ihmisten tietoisuuden lisäämisen koulutusmahdollisuuksista että koulutuksen järjestämisen kohderyhmän tarpeiden pohjalta.

Kyselyn tavoitteena on kartoittaa olemassa olevia hyviä käytäntöjä hakevan toiminnan resurssien määrään, muotoon ja jakamiseen liittyen. Tutkimuksen avulla toimivista käytännöistä levitetään tietoa toimijoille. Tämän kyselyn vastauksista kootaan vuoden 2007 loppuun mennessä Noste-ohjelman verkkosivuilla (www.noste-ohjelma.fi) julkaistava yhteenvetoraportti.

Kyselyvastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäisiä vastaajia, oppilaitoksia tai hankkeita pysty tunnistamaan raportista.

Kyselyyn vastaamiseen kannattaa varata aikaa noin 10 minuuttia, sillä kyselyn keskeyttäminen ja myöhemmin jatkaminen ei ole teknisesti mahdollista. Lomakkeella voit liikkua eteen ja taakse päin sivun alareunassa olevilla painikkeilla.

Mikäli Sinulla on kysyttävää, älä epäröi ottaa yhteyttä!

Yhteistyöterveisin,

Arja Huusko

I VASTAAJAN TIEDOT

1. Noste-hanke

2. Vastaajan tehtävänimike

3. Lääni

○ vaihtoehdot:

- Etelä-Suomen
- Länsi-Suomen
- Itä-Suomen
- Oulun
- Lapin lääni

II HAKEVAN TOIMINNAN RESURSOINTI

4. Hakevan toiminnan osuus hankkeen vuoden 2006 budjetista oli:

○ vaihtoehdot:

- 0-5 %
- 6-10 %
- 11-15 %
- 16-20 %
- yli 20 %
- en osaa sanoa

5. Noste-ohjelma on tarjonnut hakevan toiminnan toteuttamiseen rahoitusta:

○ vaihtoehdot:

- aivan liian vähän
- vähän
- sopivasti

- runsaasti
- liikaa
- en osaa sanoa

6. Hakevaan toimintaan käytettävissä olevilla taloudellisilla resursseilla on ollut/olisi ollut mahdollista saavuttaa oman hankkeenne opiskelijamääriä koskevat tavoitteet/toiveet.

- *vaihtoehdot:*
  - täysin eri mieltä
  - jokseenkin eri mieltä
  - jokseenkin samaa mieltä
  - täysin samaa mieltä
  - en osaa sanoa
  - hankkeella ei ole ollut hakevalle toiminnalle opiskelijamääriä koskevia tavoitteita/toiveita

7. Kuinka paljon kokonaistyöajastasi käytät hakevan toiminnan tekemiseen?

- *vaihtoehdot:*
  - alle 10 %
  - korkeintaan 25 %
  - korkeintaan puolet
  - yli 75 %, muttei kuitenkaan koko työaika
  - työni koostuu kokonaan hakevasta toiminnasta
  - en käytä lainkaan aikaa hakevaan toimintaan
  - en osaa sanoa

8. Oletteko hankkeessa tehneet yhteisiä suunnitelmia hakevaa toimintaa koskien?

- *vaihtoehdot:* ei emme ole, kyllä olemme, en osaa sanoa

Mitä suunnitelmat koskivat

9. Oletko hankevetäjänä suositellut, että hakevan toiminnan resursseja käytettäisiin joihinkin tiettyihin hakevan toiminnan muotoihin?

- *vaihtoehdot:* ei, en ole suositellut; kyllä, olen suositellut; en osaa sanoa

Olen suositellut hakevassa toiminnassa käytettävän seuraavia muotoja:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):*
  - lehti-ilmoituksia alkavista koulutuksista
  - aikuiskoulutusta käsitteleviä lehtikirjoituksia
  - tv-mainoksia tai -ohjelmia (mukaan lukien paikallis-tv)
  - radiomainoksia tai -ohjelmia
  - internetiä
  - puhelinneuvontaa
  - esitteitä
  - kasvokkaista vuorovaikutusta kohderyhmään kuuluvien kanssa
  - oppilaitoksen järjestämiä tiedotustilaisuuksia
  - yritys-/työpaikkakäyntejä (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut yms.)
  - yrityksissä/työpaikoilla suoritettavia henkilöstön osaamistarvekartoituksia
  - ammattiliiton tilaisuuksiin osallistumista
  - pätevyysluotsi- tai muuta vertaistoimintaa
  - muuta toimintaa
  - en osaa sanoa

10. Katsotko Noste-ohjelman hakevan toiminnan erillisrahoituksen lisänneen oppilaitoksissa joidenkin hakevan toiminnan muotojen käyttöä?

- *vaihtoehdot:*
  - Ei. Katson, etteivät hakevan toiminnan resurssit ole lisänneet oppilaitoksissa minkään hakevan toiminnan tavan käyttöä.
  - Kyllä. Katson hakevan toiminnan resurssien lisänneen joidenkin hakevan toiminnan tapojen käyttöä.
  - En osaa sanoa.

Katson oppilaitoksissa käytettävän aiempaa enemmän:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):* ks. vastausvaihtoehdot edellisessä kysymyksessä 9.

11. Onko oppilaitoksissa käytettävissä Noste-hankkeen tarjoaman hakevan toiminnan tueksi materiaalia, kuten:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):*
  - valmiita osaamistarvekartoituspohjia/haastattelurunkoja
  - työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita (joihin kerätään esim. henkilötiedot, kiinnostava koulutus, toiveet opiskelumuodoista)
  - tiedotusmateriaalia Nosteesta, esim. esitteitä
  - tiedotusmateriaalia hankkeessa tarjolla olevasta osaamisesta/koulutuksista
  - koulutustarjottimia (materiaalia, johon on koottu koulutusalan koulutustarjonnan sisältöjä, osatutkintoja, aikataulutusta, opiskelu- ja rahoitusmuotoja tms.)
  - testejä tai kartoituslomakkeita opiskeluvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten
  - muuta materiaalia,
    - millaista muuta materiaalia?
  - ei ole tarjolla materiaalia
  - en osaa sanoa

12. Minkä verran hankkeessanne on järjestetty Noste-ohjelman aikana koulutusta hakevan toiminnan toteuttajille?

- *vaihtoehdot:*
  - yksi päivä tai vähemmän
  - 2-5 päivää
  - 6 päivää tai enemmän
  - ei ole järjestetty hakevaa toimintaa käsittelevää koulutusta
  - en osaa sanoa

Mikäli hankkeessanne on edelleen hakevan toiminnan koulutustarvetta, mitä tarpeet koskevat?

13. Miten arvelet hakevaa toimintaan rahoitettavan oppilaitoksissa Noste-ohjelman erillisrahoituksen päättymisen jälkeen?

III VÄITTÄMIÄ HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIEIHIN LIITTYEN

14. Seuraavassa on esitetty hakevan toiminnan resursseihin liittyviä väittämiä, joihin Sinun toivotaan ottavan kantaa sen mukaan, millaisena näet tilanteen hankkeessanne.

- *Vastausvaihtoehdot:*
  - 1= täysin eri mieltä
  - 2= jokseenkin eri mieltä
  - 3= jokseenkin samaa mieltä
  - 4= täysin samaa mieltä
  - en osaa sanoa

1. Hankkeessa hakevan toiminnan taloudellisten resurssien jakaminen on ollut tasapuolista eri oppilaitosten kesken.
2. Suuremmilla taloudellisilla resursseilla olisi ollut mahdollista saada enemmän aikuisia opiskelemaan.
3. Hankkeelle osoitettu hakevan toiminnan raha on käytetty kokonaisuudessaan hakevan toiminnan tekemiseen (ml. kouluttajien hakevaan toimintaan käyttämä aika).
4. Hankkeessamme käytössä oleva tapa jakaa hakevan toiminnan erillisrahoitusta on osoittautunut toimivaksi.
5. Katson, että hakevaan toimintaan ohjatut resurssit ovat vaikuttaneet myönteisesti oppilaitosten tapaan tehdä hakevaa toimintaa.
6. Hankkeessamme oppilaitosten henkilöstölle on tiedotettu kattavasti Nosteesta.
7. Noste-ohjelman hakevan toiminnan erillisrahoitus on edesauttanut oppilaitosten verkostoitumista.
8. Hankkeessamme tehdyt yhteiset hakevan toiminnan suunnitelmat ovat vaikuttaneet resurssien käyttöön.
9. Hankkeen yhteiset hakevan toiminnan suunnitelmat ovat vaikuttaneet myönteisesti opiskelijoiden tavoittamiseen.
10. Katson hakevan toiminnan erillisrahoitusta kohdennetun hankkeessamme tarkoituksenmukaisesti hakevan toiminnan eri muotoihin.
11. Hakevan toiminnan resursointi on tärkeää Noste-ohjelman jälkeen.

IV YLEISTÄ HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIEISTA

15. Vapaa sana Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseihin liittyen.

16. Kommentteja kyselylomakkeen toimivuudesta.

LIITE 2: Hakevan toiminnan toteuttajille suunnattu kysely hakevan toiminnan resursseista

Hyvä vastaaja,

Tällä kyselyllä kartoitetaan oppilaitoksissa hakevaa toimintaa toteuttavien henkilöiden näkemyksiä Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseista. Kyselylomake on osa Noste-ohjelman hakevan toiminnan valtakunnallista seuranta tutkimusta, jota tehdään Joensuun yliopistossa. Tutkimuksen vastuullisena johtajana toimii professori Ari Antikainen ja tutkijoina Arja Huusko ja Hanne Laukkanen.

Kyselylomakkeessa hakevalla toiminnalla tarkoitetaan Noste-ohjelman puitteissa toteutettua opiskelijarekrytointia. Käsitteenä hakeva toiminta pitää sisällään sekä ihmisten tietoisuuden lisäämisen koulutusmahdollisuuksista että koulutuksen järjestämisen kohderyhmän tarpeiden pohjalta.

Kyselyn tavoitteena on kartoittaa olemassa olevia hyviä käytäntöjä hakevan toiminnan resurssien määrään, muotoon ja jakamiseen liittyen. Tutkimuksen avulla toimivista käytännöistä levitetään tietoa toimijoille. Tämän kyselyn vastauksista kootaan vuoden 2007 loppuun mennessä Noste-ohjelman verkkosivuilla (www.noste-ohjelma.fi) julkaistava yhteenvetoraportti.

Lomakkeeseen vastaaminen tapahtuu koulutusaloittain. Yksi kyselylomake koskee aina yhdellä koulutusosalalla järjestettyjen Noste-koulutusten hakevan toiminnan resurssien käyttöä. Kyselyyn toivotaan oppilaitoksissa vastattavan kaikkien niiden koulutusalojen osalta, joissa oli vuoden 2006 aikana Noste-opiskelijoita (tai vaikka yksikin Noste-opiskelija). Lomakkeessa tietokoneen ajokorttikoulutukset rinnastetaan koulutusaloihin. Koulutusaloittainen vastaaminen on tärkeää tietojen tallennuksen ja käsittelyn vuoksi.

Lomakkeen voi täyttää koulutusosaltaan koulutusalojohtaja/-vastaava, kouluttaja/opettaja tai muu hakevaa toimintaa toteuttanut henkilö. Toisin sanoen sellainen henkilö oppilaitoksesta, jolla on paras käytännön käsitys koulutusosalalla tehdystä hakevasta toiminnasta ja toimintaan käytetystä tuesta. Noste-koordinaattoreille/-projektipäälliköille on toimitettu oma erillinen kyselylomakkeensa, jossa keskitytään hakevan toiminnan resursseihin Noste-hankkeen tasolla.

Kyselyvastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäisiä vastaajia, oppilaitoksia tai hankkeita pysty tunnistamaan raportista.

Kyselyyn vastaamiseen kannattaa varata aikaa noin 15 minuuttia, sillä kyselyn keskeyttäminen ja myöhemmin jatkaminen ei ole teknisesti mahdollista. Lomakkeella voit liikkua eteen ja taakse päin sivun alareunassa olevilla painikkeilla.

Mikäli Sinulla on kysyttävää, älä epäröi ottaa yhteyttä!

Yhteistyöterveisin,
Arja Huusko

I VASTAAJAN TIEDOT

1. Noste-hanke

2. Oppilaitosmuoto

- vaihtoehdot
  - ammatillinen oppilaitos
  - ammatillinen aikuisopisto/aikuiskoulutuskeskus
  - yksityinen ammatillinen oppilaitos
  - erikoistunut oppilaitos (esim. liikunnan koulutuskeskus tai musiikkioppilaitos)
  - kansanopisto
  - kansalais- tai työväenopisto
  - opinto-/oppimiskeskus
  - aikuislukio
  - jokin muu

Mikä muu oppilaitosmuoto/koulutuksenjärjestäjä/taho?

3. Vastajan tehtävänimike

4. Lääni

5. Valitse koulutusala, jonka hakevaa toimintaa koskien vastaat:

- vaihtoehdot
  - humanistinen ja kasvatustieteiden ala
  - kulttuuriala
  - yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
  - luonnontieteiden ala
  - tekniikan ja liikenteen ala
  - luonnonvara- ja ympäristöala
  - sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
  - matkailu-, ravitsemis- ja talousala
  - tietokoneen ajokorttikoulutukset

6. Koulutusosalalla tämän oppilaitoksen sisällä (kaikilla koulutus-/rahoitusmuodoilla) opiskelevista aikuisista on:

- vaihtoehdot:
  - naisia paljon enemmän kuin miehiä
  - naisia jonkin verran enemmän kuin miehiä
  - naisia ja miehiä suurin piirtein saman verran
  - miehiä jonkin verran enemmän kuin naisia
  - miehiä paljon enemmän kuin naisia
  - en osaa sanoa

7. Onko koulutusalan koulutusten hakevaan toimintaa käytetty Noste-ohjelman erillisrahoitusta?

- vaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa

II HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSIEN MÄÄRÄ KYSEISELLÄ KOULUTUSALALLA

8. Noste-ohjelman erillisrahoitus tarjoaa mielestäni hakevaan toimintaan rahoitusta:

- vaihtoehdot:
  - aivan liian vähän
  - vähän
  - sopivasti
  - runsaasti
  - liikaa
  - en osaa sanoa

9. Noste-ohjelman hakevan toiminnan rahoitus on ennen Nostetta käytössä olleeseen opiskelijarekrytoinnin rahoitukseen nähden:

- vaihtoehdot:
  - paljon pienempi
  - hieman pienempi
  - samansuuruinen
  - hieman suurempi
  - paljon suurempi
  - en osaa sanoa

10. Hakevaan toimintaan käytettävissä olevilla taloudellisilla resursseilla on ollut/olisi ollut mahdollista saavuttaa koulutusalanne opiskelijamääriä koskevat tavoitteet/toiveet.

- vaihtoehdot:
  - täysin eri mieltä
  - jokseenkin eri mieltä
  - jokseenkin samaa mieltä
  - täysin samaa mieltä
  - en osaa sanoa
  - koulutusosalalla ei ole ollut opiskelijamääriä koskevia tavoitteita/toiveita

11. Kuinka paljon työajastasi käytät hakevan toiminnan tekemiseen?

- vaihtoehdot:
  - alle 10 %
  - korkeintaan 25 %

- korkeintaan puolet
- yli 75 %, muttei kuitenkaan koko työaika
- työni koostuu kokonaan hakevasta toiminnasta
- en käytä lainkaan aikaa hakevaan toimintaan
- en osaa sanoa

III HAKEVAN TOIMINNAN KÄYTÄNNÖN TOTEUTTAMINEN

12. Koulutuslalla toteutetussa hakevassa toiminnassa olemme käyttäneet seuraavia tapoja:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):*
  - lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista
  - aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset
  - tv-mainokset tai -ohjelmat (mukaan lukien paikallis-tv)
  - radiomainokset tai -ohjelmat
  - internet
  - puhelinneuvonta
  - esitteet
  - kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa
  - oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet
  - yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut yms.)
  - yrityksissä/työpaikoilla suoritettujen henkilöstön osaamistarvekartoitukset
  - ammattiliiton tilaisuudet
  - pätevyysluotsi- tai muu vertaistoiminta
  - muu toiminta
  - Millainen muu toiminta?
  - en osaa sanoa

13. Mitkä edellä valitsemistasi hakevan toiminnan tavoista on rahoitettu Noste-ohjelman erillisrahoituksella?

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):* vaihtoehdot samat kuin yllä

14. Valitse korkeintaan kolme hakevan toiminnan muotoa, joita koulutuslalla on käytetty eniten:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):* vaihtoehdot samat kuin yllä

15. Onko hankkeessa suositeltu, että hakevan toiminnan resursseja käytettäisiin joihinkin tiettyihin hakevan toiminnan muotoihin?

- *vaihtoehdot:*
  - Ei ole suositeltu.
  - Kyllä, on suositeltu.
  - En osaa sanoa.

Hankkeessa on suositeltu käytettävän:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):* vaihtoehdot samat kuin kysymyksessä 12

16. Onko Noste-ohjelman hakevan toiminnan erillisrahoitus lisännyt koulutuslallanne joidenkin hakevan toiminnan muotojen käyttöä?

- *vaihtoehdot:*
  - Ei. Katson, etteivät hakevan toiminnan resurssit ole lisänneet minkään tavan käyttöä hakevassa toiminnassa.
  - Kyllä. Katson hakevan toiminnan resurssien lisänneen joidenkin tapojen käyttöä hakevassa toiminnassa.
  - En osaa sanoa.

Olemme käyttäneet aiempaa enemmän:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):* vaihtoehdot samat kuin kysymyksessä 12

IV HAKEVAA TOIMINTAA TUKEVAT MATERIAALIT

17. Onko koulutuslalla tarjolla (Noste-hankkeen puitteissa tai muuten tuotettua) hakevan toiminnan tueksi tarkoitettua materiaalia, kuten:

- *vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja)*
  - valmiita osaamistarvekartoituspohjia/haastattelurunkoja

- työpaikoilla/aikuisten keskuudessa täytettäviä alustavia lomakkeita (joihin kerätään esim. henkilötiedot, kiinnostava koulutus, toiveet opiskelumuodoista)
- tiedotusmateriaalia Nosteesta, esim. esitteitä
- tiedotusmateriaalia hankkeessa tarjolla olevasta osaamisesta/koulutuksista
- koulutustarjottimia (materiaalia, johon on koottu koulutusalan koulutustarjonnan sisältöjä, osatutkintoja, aikataulutusta, opiskelu- ja rahoitusmuotoja tms.)
- testejä tai kartoituslomakkeita opiskelunvalmiuksien lähtötilanteen selvittämistä varten
- muuta materiaalia,
  - millaista muuta materiaalia?
- ei ole tarjolla materiaalia
- en osaa sanoa

18. Mitä edellä mainituista materiaaleista olette koulutusosalalla käyttäneet osana hakevaa toimintaa:

- vaihtoehdot (samat kuin kysymyksessä 17)

19. Mitkä tarjolla olevista materiaaleista on tuotettu Noste-hankkeen aikana:

- vaihtoehdot (samat kuin kysymyksessä 17)

V OPPILAITOKSET HAKEVAN TOIMINNAN TOIMINTAYMPÄRISTÖINÄ

20. Mitkä seuraavista hakevaa toimintaa tukevista käytännöistä ovat käytössä oppilaitoksessanne:

- vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):
  - Hakevan toiminnan suuntaviivojen sopiminen oppilaitostasolla
  - Osallistuminen hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin/seminaareihin
  - Kouluttajien osallistuminen hakevan toiminnan suunnitteluun
  - Hakevan toiminnan erillisrahoituksen myötä lisääntyneet taloudelliset resurssit
  - Kouluttajille on varattu työaikaa toteuttaa hakevaa toimintaa
  - Hakevaan toimintaan on palkattu lisää tekijöitä
  - Oppilaitoksen johdon sitoutuminen hakevaan toimintaan
  - Oppilaitoksessamme tehdään hakevassa toiminnassa yhteistyötä yli koulutusalarajojen
  - Yhteistyötä hakevassa toiminnassa tehdään yli oppilaitosrajojen
  - Oppilaitoksessamme kannustetaan uusien innovatiivisten hakevan toiminnan mallien kehittämiseen ja toteuttamiseen
  - Hakevan toiminnan resurssien ohjaaminen tehokkaisiin toimintatapoihin
  - Aikuiskoulutuksen organisointitavat tukevat hakevaa toimintaa (esim. joustava sisäänotto, sekaryhmämahdollisuus, osatutkintojen suorittamismahdollisuus)
  - Koulutusosalalla on muodostettu osaamistuotteita, joita esitellään yrityksissä (koulutusten tuotteistaminen)
  - Oppilaitoksemme kouluttajilla on halua jalkautua kohderyhmän pariin esim. työpaikoille
  - Verkostoituminen muiden oppilaitosten kanssa
  - Jotkin muut asiat
    - Millaiset muut asiat?
  - Oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät ole tukeneet hakevaa toimintaa
  - En osaa sanoa

21. Oletko huomannut oppilaitoksessanne asioita, jotka mielestäsi hankaloittavat hakevan toiminnan toteuttamista? Mikäli olet havainnut tällaisia asioita, valitse seuraavista vaihtoehtoja:

- vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):
  - Hakevan toiminnan suuntaviivoja ei ole sovittu oppilaitostasolla
  - Hakevaa toimintaa käsitteleviin koulutuksiin/seminaareihin osallistuminen ei ole ollut mahdollista
  - Kouluttajat eivät ole osallistuneet hakevan toiminnan suunnitteluun
  - Taloudelliset resurssit ovat liian pienet
  - Kouluttajille ei ole varattu työaikaa toteuttaa hakevaa toimintaa
  - Hakevaan toimintaan ei ole tarpeeksi henkilöitä
  - Oppilaitoksen johto ei ole sitoutunut hakevaan toimintaan
  - Oppilaitoksessamme ei tehdä hakevassa toiminnassa yhteistyötä yli koulutusalarajojen
  - Yhteistyötä hakevassa toiminnassa ei tehdä yli oppilaitosrajojen
  - Oppilaitoksessamme ei kannusteta uusien innovatiivisten hakevan toiminnan mallien kehittämiseen ja toteuttamiseen
  - Hakevan toiminnan resursseja ohjataan tehottomiin toimintatapoihin
  - Aikuiskoulutuksen organisointitavat eivät tue hakevaa toimintaa (esim. käytössä ei ole joustavaa sisäänottoa, sekaryhmämahdollisuutta, osatutkintojen suorittamismahdollisuutta)

- Emme ole koulutusosalalla miettineet koulutustemme tuotteistamista yrityksiä varten
- Oppilaitoksemme kouluttajilla ei ole halua jalkautua kohderyhmän pariin esim. työpaikoille
- Emme ole verkostoituneet muiden oppilaitosten kanssa
- Jotkin muut asiat
- Millaiset muut asiat?
- Oppilaitokseen liittyvät tekijät eivät ole hankaloittaneet hakevaa toimintaa
- En osaa sanoa

22. A) Esiintyykö koulutusosalallanne lisääntyneistä hakevan toiminnan taloudellisista resursseista huolimatta pulaa hakevan toiminnan toteuttamiseen käytettävissä olevasta ajasta?

- vaihtoehdot.
  - Ei esiinny pulaa hakevan toiminnan aikaresursseista
  - Kyllä, esiintyy pulaa hakevan toiminnan aikaresursseista
  - En osaa sanoa

B) Mikäli katsot koulutusosalallanne esiintyvän pulaa hakevaan toimintaan käytettävissä olevasta ajasta, niin valitse seuraavista vaihtoehdoista tekijät, joilla katsot olevan merkitystä hakevan toiminnan aikaresurssien vähyteen:

- vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):
  - Opetettavat tunnint täyttävät työjärjestyksen
  - Työjärjestyksen joustamattomuus (tuntikehyksen muuttaminen ei onnistu hallinnollisista syistä)
  - Kouluttajaresurssien vähyys opetettavissa aineissa (oppilaitoksen sisältä ei löydy pätevää sijaista)
  - Kouluttajat eivät tahdo vaihtaa opetusaikoja keskenään
  - Opetettavien tuntien lisäksi muut tehtävät täyttävät työajan
  - Hakevaan toimintaan jää hetkiä, mutta ne ovat yksittäisiä ja liian lyhyitä
  - Hakevan toimijoiden tekijöiden ja työpaikkojen aikataulujen yhteensovittaminen on vaikeaa
  - Kouluttajat eivät tee yhteistyötä hakevassa toiminnassa, esim. kerro työpaikoilla oppilaitoksen tarjonnasta/osaamisesta muun kuin oman koulutuksen/koulutusalan osalta
  - Kouluttajilla ei ole valmiuksia/osaamista hakevan toiminnan tekemiseen
  - Kouluttajat eivät koe hakevan toiminnan kuuluvan heidän työnkuvaansa
  - On vaikeaa perustella vaatimuksia aikaresursseista, koska hakevaa toimintaa ei ole kirjattuna työnkuvaan
  - Oppilaitoksen johto ei näe työajan käyttämistä hakevaan toimintaan tarpeellisena
  - Muut tekijät,
    - kuvaile muita tekijöitä:
  - Koulutusosalalla on puutetta hakevan toiminnan aikaresursseista, mutta en osaa mainita tähän liittyviä tekijöitä

IV VÄITTÄMIÄ HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSEIHIN LIITTYEN

23. Seuraavassa on esitetty hakevan toiminnan resursseihin liittyviä väittämiä, joihin Sinun toivotaan ottavan kantaa sen mukaan, millaiseksi näet tilanteen oppilaitoksessanne tällä koulutusosalalla.

- Vastausvaihtoehdot:
  - 1= täysin eri mieltä
  - 2= jokseenkin eri mieltä
  - 3= jokseenkin samaa mieltä
  - 4= täysin samaa mieltä
  - en osaa sanoa

1. Hankkeessa hakevan toiminnan taloudellisten resurssien jakaminen on ollut tasapuolista eri oppilaitosten kesken.
2. Oppilaitokssamme hakevan toiminnan taloudelliset resurssit on jaettu tasapuolisesti eri koulutusalojen/koulutusten kesken.
3. Suuremmilla taloudellisilla resursseilla olisi ollut mahdollista saada enemmän aikuisia opiskelemaan.
4. Oppilaitokselle osoitettu hakevan toiminnan raha on käytetty kokonaisuudessaan hakevan toiminnan tekemiseen (ml. kouluttajien hakevaan toimintaan käyttämä aika).
5. Hakevan toiminnan erillisrahoitus on lisännyt kouluttajille hakevan toiminnan tekemiseen annettua työaikaa.
6. Katson, että hakevaan toimintaan ohjatut resurssit ovat vaikuttaneet myönteisesti tapaan tehdä hakevaa toimintaa koulutusosalallamme.
7. Hakevan toiminnan tekeminen on kiinteä osa työnkuvaani.

8. Oppilaitoksessamme luotetaan kouluttajien osaamiseen tehdä hakevaa toimintaa.
9. Koen hakevan toiminnan tekemisen työpaikoilla ja kohderyhmän parissa itselleni luontevaksi tavaksi toimia.
10. Olen ollut aktiivisesti suunnittelemassa koulutusalan hakevaa toimintaa.
11. Olen kokenut raskaaksi Noste-ohjelman hakevan toiminnan taloudellisten resurssien hakemisen.
12. Nosteen kohderyhmään kuuluvia on ohjattu muiden rahoitusmuotojen piiriin Noste-ohjelman paperityömäärästä johtuen.
13. Olemme tehneet hakevaa toimintaa Noste-hankkeessamme yhteisesti tehtyihin suunnitelmiin perustuen.
14. Hankkeessamme tehdyt yhteiset suunnitelmat ovat vaikuttaneet myönteisesti opiskelijoiden tavoittamiseen.
15. Toteuttamamme hakeva toiminta niveltyy oppilaitoksemme yleisiin toimintamalleihin (toimintojen suunnitteluun, tavoitteisiin, strategioihin).
16. Hankkeemme sisäinen, oppilaitosten henkilöstöille suunnattu Noste-tiedotus on ollut kattavaa.
17. Katson hakevan toiminnan erillisrahoitusta kohdennetun koulutusallamme tarkoituksenmukaisesti hakevan toiminnan eri muotoihin.
18. Hakevan toiminnan resursointi on tärkeää Noste-ohjelman jälkeen.

VII HAKEVAA TOIMINTAA NOSTEEN JÄLKEEN

24. Mitä hakevan toiminnan toimintamalleja aiotte käyttää koulutusalan opiskelijahaussa Noste-ohjelman jälkeen?

- vaihtoehdot (vastaajat voivat valita useita vaihtoehtoja):
  - lehti-ilmoitukset alkavista koulutuksista
  - aikuiskoulutusta käsittelevät lehtikirjoitukset
  - tv-mainokset tai -ohjelmat (mukaan lukien paikallis-tv)
  - radiomainokset tai -ohjelmat
  - internet
  - puhelinneuvonta
  - esitteet
  - kasvokkainen vuorovaikutus kohderyhmään kuuluvien kanssa
  - oppilaitoksen järjestämät tiedotustilaisuudet
  - yritys-/työpaikkakäynnit (vierailut, tutustumiset, esimiehen kanssa käydyt keskustelut yms.)
  - yrityksissä/työpaikoilla suoritettujen henkilöstön osaamistarvekartoitukset
  - ammatillisiin tilaisuuksiin
  - pätevyysluotsi- tai muu vertaistoiminta
  - muu toiminta
  - Millainen muu hakeva toiminta?
  - en osaa sanoa

25. Mitä yllä olevista tavoista arvelet toteutettavan eniten Noste-ohjelman jälkeisessä hakevassa toiminnassa/opiskelijahaussa:

- vaihtoehdot (samat kuin kysymyksessä 24)

26. Miten arvelet kysymyksessä 24 mainitsemiasi hakevan toiminnan muotoja rahoitettavan Noste-ohjelman erillisrahoituksen päättymisen jälkeen?

VIII YLEISTÄ HAKEVAN TOIMINNAN RESURSSEIHIN LIITTYEN

27. Vapaa sana Noste-ohjelman hakevan toiminnan resursseihin liittyen

28. Kommentteja kyselylomakkeesta

LIITE 3: Opiskelijamäärien sukupuolittainen painottuminen koulutusaloittain

	6. Koulutusallalla tämän oppilaitoksen sisällä (kaikilla koulutus-/rahoitusmuodoilla) opiskelevista aikuisista on:						
5. Valitse koulutusala, jonka hakevaa toimintaa koskien vastaat:	naisia paljon enemmän kuin miehiä	naisia jonkin verran enemmän kuin miehiä	naisia ja miehiä suurin piirtein saman verran	miehiä jonkin verran enemmän kuin naisia	miehiä paljon enemmän kuin naisia	en osaa sanoa	Yhteensä
humanistinen ja kasvatusala	6	0	2	0	0	0	8
	75,0%	,0%	25,0%	,0%	,0%	,0%	100 %
kulttuuriala	0	0	1	1	0	0	2
	,0%	,0%	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100 %
yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	2	6	1	0	0	0	9
	22,2%	66,7%	11,1%	,0%	,0%	,0%	100 %
luonnontieteiden ala	0	0	0	1	0	0	1
	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100 %
tekniikan ja liikenteen ala	0	0	0	1	11	0	12
	,0%	,0%	,0%	8,3%	91,7%	,0%	100 %
luonnonvara- ja ympäristöala	0	0	3	0	3	0	6
	,0%	,0%	50,0%	,0%	50,0%	,0%	100 %
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	14	0	0	0	1	0	15
	93,3%	,0%	,0%	,0%	6,7%	,0%	100 %
matkailu-, ravitsemis- ja talousala	11	0	0	0	0	2	13
	84,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	15,4%	100 %
tietokoneen ajokorttikoulutukset	12	5	3	0	3	1	24
	50,0%	20,8%	12,5%	,0%	12,5%	4,2%	100 %
Yhteensä	45	11	10	3	18	3	90
	50,0%	12,2%	11,1%	3,3%	20,0%	3,3%	100 %